

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ
REHBERLİK SERVİSLERİNDEN BEKLENTİLERİ

DOKTORA TEZİ

Pembe CAN

Ocak, 2018

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ
REHBERLİK SERVİSLERİNDEN BEKLENTİLERİ

DOKTORA TEZİ

Pembe CAN

TezDanışmanı
Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU

Ocak, 2018

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Enstitü Müdürlüğü'ne,

Pembe CAN'ın "Psikolojik Danışman Adaylarının Rehberlik Servislerinden Beklentileri" başlıklı tezi Ocak 2018 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Prof. Dr. Münevver YALÇINKAYA

Üye : Prof. Dr. Nergüs Bulut SERİN

Üye : Yrd. Doç Ayhan ÇAKICI EŞ

Üye : Doç. Dr. Yağmur ÇERKEZ

Üye (Danışman): Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../....../20...

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmasının yapılması ve bulguların çözümünde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyulduğunu, bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

Pembe CAN

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi gibi güzel bir yapının mimarı olan ve benim hayatımda da ayrıca değeri ve kıymetinin ölçülemediği kurucu rektörüm Sayın Dr. Suat Günsel'e sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tez çalışmam süresince kahrımı çeken başta annem Rasime Can'a, kızkardeşim Emine CAN'a, erkek kardeşim Osman CAN'a ve yıllar önceden benim doktor olmam için hayal kuran babam merhum Ahmet CAN'a canı gönülden teşekkür ederim.

Kıymetli hocam Rektörüm Prof. Dr. Ümit Hassan'a, Rektör Özel Kalem'im Gülsüm Başarı'ya, can arkadaşım Doç. Dr. Nehir Varol'a, tez danışmanım Prof. Dr. Hüseyin Uzunboylu'ya, ayrıca Prof. Dr. Fahriye Altınay ve Prof. Dr. Zehra Altınay hocalarımdan bana yaptıkları katkılarından dolayı teşekkürlerimi bir borç bilirim.

PEMBE CAN

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ REHBERLİK SERVİSLERİNDEN BEKLENTİLERİ

CAN Pembe

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU

Ocak 2018, 107 Sayfa

Bu araştırma Psikolojik Danışman Adaylarının Rehberlik Servislerinden Beklentilerini belirlemeye yönelik öğrencilerin tutumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Tarama modelinde olan bu çalışmada, Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü lisans öğrencilerinin Rehberlik Servisinden beklentilerini belirlemeye yönelik olup öğrenci tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma toplam 301 öğrenciye ulaşılarak yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler için, araştırmacı tarafından geliştirilen “Üniversite öğrencilerinin Rehberlik servislerinden beklentilerini belirlemeye yönelik tutum ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada, verilerin çözümlenmesinde içerik analizi, frekans, yüzdelik, aritmetik ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek değerler, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Araştırmaya ilişkin veriler araştırmacı tarafından geliştirilen tutum ölçeğine göre toplanıp elde edilen veriler SPSS programı ile veriler analiz edilerek öğrencilere yönelik psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin ne tür yenilikleri getirdikleri tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada öğrencilerin cinsiyetlerine göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden aldıkları puanların karşılaştırılması tutumuna göre anlamlı farklılık görülmektedir. öğrencilerin sınıflara göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması tutumuna göre anlamlı farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerin aylık harcamalarına göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden

beklentiler ölçeğinden aldıkları puan karşılaştırmasına göre anlamlı farklılıklar görülmektedir. Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması tutumuna göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Öğrencilerin karşı cins ile romantik birliktelikleri olması durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Öğrencilerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik merkezinden destek almak durumuna göre anlamlı farklılık görülmektedir. Öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre anlamlı farklılık görülmektedir. Öğrencilerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışma, rehberlik, rehberlik servisi, rehberlik hizmeti.

ABSTRACT

EXPECTATIONS OF PSYCHOLOGICAL COUNSELOR CANDIDATES FROM GUIDANCE SERVICES

CAN Pembe

Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU

Ocak 2018, 107 Pages

With this study, it is aimed to determine the attitudes of students, who study at Psychological Counselling and Guidance department in the Turkish Republic of Northern Cyprus, for defining their expectations from guidance services.

The study, which is carried out in scanning model, has been conducted to define the expectations of students of Psychological Counselling and Guidance from Guidance Services and it has been made to define their attitudes. The study has been made by reaching 301 students in total.

“Attitude scale for determining expectations of university students from the Guidance services” which was developed by the researcher has been used for the data obtained in the study. Content analysis, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, lowest and highest values, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) and Kruskal Wallis H test have been used in data analysis of the study.

Data on the study has been collected in accordance with the attitude scale that was developed by the researcher, the obtained data have been analysed with the SPSS program and the kinds of innovations that are brought to students from psychological counselling and guidance services have been determined accordingly.

In the conducted study, it has been seen that “There is a significant difference in accordance with the attitude of comparison of the points received by the students from psychological counselling and guidance services according to their genders.” “There are significant differences in accordance with the attitude of comparison of the points received by the students from psychological counselling and guidance services according to their classes.” “There are significant differences in accordance with the comparison of the points received by the students from the scale of

psychological counselling and guidance services according to their monthly expenses.” There is a significant difference in accordance with the attitude of comparison of the points received by the students from the scale of expectations from psychological counselling and guidance services in accordance with the places they stay.” “There is a significant difference in accordance with the status of the students on having a romantic relationship with the opposite gender.” “There are significant differences according to the situation of students on receiving support from psychological counselling and guidance services.” “There is a significant difference according to the frequency of students for meeting with their families.” “There is a significant difference according to the expectations of students from psychological counselling and guidance services.”

Keywords: Psychological counselling, guidance, guidance service.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı	9
1.3.Araştırmanın Önemi.....	11
1.4.Varsayımlar	12
1.5.Sınırlılıklar	12
1.6.Tanımlar	12

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Rehberliğin Tanımı	14
2.2.Rehberliğin Amacı, Önemi ve Sınırlılıkları	17
2.3.Rehberlik Çeşitleri	26
2.3.1.Eğitsel Rehberlik	26
2.3.2. Kişisel (Bireysel) Rehberlik... ..	27
2.3.3.Mesleki Rehberlik.....	28
2.4. Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi.....	29
2.4.1. Amerika’da Rehberliğin Gelişimi.....	29
2.4.2. Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi	30
2.5. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmet Alanları.....	31
2.5.1.Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	31
2.5.2.Oryantasyon Hizmetleri.....	36

2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmetleri.....	36
2.5.4. Yöneltilme-Yerleştirme Hizmetleri.....	37
2.5.5. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmetleri.....	37
2.5.6. Müşavirlik Hizmetleri	38
2.5.7. İzleme Hizmetleri.....	38
2.5.8. Çevre ve İlişkileri.....	38
2.5.9. Araştırma ve Değerlendirme Hizmetleri.....	38
2.6. Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	39
2.6.1. Mesleki Rehberliğin Tanımı, Önemi ve Amacı.....	40
2.6.2. İlköğretimde Mesleki Yöneltilme Neden Önemlidir.....	42
2.6.3. Ortaöğretimde Okula ve Mesleğe Yöneltilme.....	42
2.6.4. Meslek Seçimi ve Gelişimiyle İlgili Kuramlar.....	43
2.6.5. Mesleki Rehberlik Hizmetlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	43
2.6.6. Meslek Seçiminde Etki Eden Faktörler.....	45
2.7. Rehberliğin İşlevleri.....	46
2.7.1. Uyum Sağlayıcı Rehberlik.....	46
2.7.2. Yöneltilici Rehberlik.....	47
2.7.3. Ayarlayıcı Rehberlik.....	47
2.7.4. Geliştirici Rehberlik.....	48
2.7.5. Tamamlayıcı Rehberlik.....	48
2.7.6. Önleme ve Önleyici Rehberlik Kavramı.....	49
2.7.6.1. Önleme Kavramının Kapsamı ve Niteliği.....	50
2.7.6.2. Önleme Çalışmalarında Okulların Rolü.....	51
2.7.6.3. Önleme Biliminin Amacı.....	51
2.7.6.4. Önleme Biliminin İlkeleri.....	51
2.8. Önleme ile İlgili Kuramlar Modeller.....	52
2.8.1. Prochacka ve Diclemente'in Değişim Modeli.....	52
2.8.2. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	52
2.8.3. Sorunlu Davranışlar Kuramı.....	53
2.8.4. Albee'nin Tekrarlama Formülasyonu.....	53
2.8.5. Bazı Genel Modeller.....	53

2.8.6. Bronferbrenner'in Ekolojik Yaklaşımı.....	53
2.8.7. İyilik Hali Çemberi Modeli	54
2.9. İlköğretim Döneminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Gelişimi	54
2.10. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	57
2.11. Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri	57
2.12.İlgili Araştırmalar.....	58

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli	61
3.2.Evren ve Örneklem	61
3.3.Veritoplama Araçları ve Verilerin Toplanması	61
3.3.1.Kapsam Geçerliliği.....	62
3.3.2.Yapı Geçerliliği... ..	62
3.4. Verilerin İstatistiksel Değerlendirilmesi	68

BÖLÜM IV BULGULAR

4.Bulgular.....	70
-----------------	----

BÖLÜM V SONUÇ ve TARTIŞMA

5. Sonuçve Tartışma.....	87
KAYNAKÇA	95
EKLER	103
ÖZGEÇMİŞ.....	107

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine ilişkin AFA sonuçları	63
Tablo 3.2.Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine İlişkin Faktör Yükleri.....	64
Tablo 3.3.Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine ilişkin DFA Uyum İyiliği İndeksi Değerleri	65
Tablo 1.Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı.....	70
Tablo 2.Öğrencilerin Ölçeğe Verdikleri Yanıtların Dağılımı	72
Tablo 3.Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Ait Tanımlayıcı İstatistikler	74
Tablo 4. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	75
Tablo 5. Öğrencilerin Sınıflarına Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	76
Tablo 6. Öğrencilerin Aylık Harcamalarına Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	78
Tablo 7. Öğrencilerin Kaldıkları Yerlere Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	79
Tablo 8. Öğrencilerin Karşı Cinsle Romantik Birliktelikleri Olması Durumuna Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	80
Tablo 9. Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezinden Destek Alma Durumlarına Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	81
Tablo 10. Öğrencilerin Aileleri İle Görüşme Sıklıklarına Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması	83
Tablo 11. Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinde Yer Alan Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Modele ilişkin PATH diagramı.....	67
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

İçinde yaşadığımız zaman gelişimin, farklılaşmanın çok hızlı olduğu bir çağdır (Erdoğan, 2002). Bu yeni gelişmeler ve hızlı değişim karşısında uyum sağlaması açısından, insanın sağlıklı birey olabilmesinin önemini daha da artırmaktadır. Gelişmiş, özgürlükçü toplumlarda eğitimin amacı, genel anlamda, kendi mutluluğunun ve menfaatlerinin yanı sıra, bireyin sağlıklı ve iyi bir dünya, toplum yaratmaya karşı duyarlı olmasını sağlamaktır.

Bu ancak; üretken, yaratıcı, katılımcı ve işbirlikçi, özgür düşünebilen, farklı düşünceleri hoşgörüyle karşılayabilen demokratik kişilik özelliklerine sahip sağlıklı bireyler geliştirmeleri mümkün olabilir (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2003; Özoğlu, 2007; Tan, 1985).

Öğrenci kişilik hizmetleri, eğitim sistemindeki öğretim ve yönetim süreçlerinin yanına üçüncü bir boyut olarak eklenmiş ve yirminci yüzyılın eğitim alanına getirdiği en önemli yeniliklerden biri olmuştur (Bakırcıoğlu, 2000; Can, 2004; Kılıçcı, 1992, s. 140). Bu amacın gerçekleştirilmesindeki sorumluluk daha çok okullara aittir. Bu görev okullar tarafından yerine getirilirken, öğretim faaliyetleri, ders türleri ve içerikleri çağın ihtiyaçlarına göre şekillenir. Psikolojik Danışma birimi ise okulların bu çalışmalarını takip eder ve bu çalışmalar, okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturur (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2003).

Çağdaş eğitimin yukarıda belirtildiği üzere, ayırıcı özelliklerinden bir tanesi, yetişmekte olan neslin, mutlu ve yaşadığı topluma faydalı birer birey olarak yetişmesini sağlamaktır. Bu nedenle, okuldaki eğitim ve öğretim uygulamalarının, öğrencilerin bir bütün olarak gelişmesini hedeflemesi gerekmektedir. Eski okulun "öğretim" ve "yönetim" unsurlarına ek olarak, bu yönelim ile, yeni ve modern okul düzeninde "rehberlik" adı altında yeni bir unsur eklenerek, bazı psikolojik ve sosyolojik hizmetlerin verilmesi hedeflenmiştir (Özoğlu, 2007).

Rehberlik kavramının ortaya çıkışıyla birlikte alanda sürekli gelişmeler ve model önerilerinin ortaya çıkışı da devam etmiştir. 1900’lü yıllarda Amerika Birleşik Devletler’inde, tanımlanmaya ve uygulanmaya başlayan, sonrasında Türk eğitim sistemine de yer bulan “rehberlik” kavramının anlamını ve hizmet sunma biçimini açıklayan “rehberliği eğitimle eşdeğer tutan, ayarlayıcı ve uyum sağlayıcı, klinik süreç olarak rehberlik, karar verme süreci olarak rehberlik, seçmeci (eklektik) bir sistem olarak rehberlik, hizmetler topluluğu olarak rehberlik kişisel gelişim olarak rehberlik” modelleri ortaya çıkmıştır (Bakırcıoğlu, 2000;Kepçeoğlu, 2003; Özoğlu, 2007). Rehberlik, kavram ve uygulamalarının ilk ortaya çıktığı, modellerin geliştirildiği ABD’den 1950’li yıllarda Türk eğitim sistemine girmeye başlamıştır. Doğal olarak Türk Eğitim Sistemi de bu gelişmelerden etkilenmiştir. Rehberliğin, Türk eğitim sistemine kavram ve uygulama olarak girmesi, özellikle ikinci dünya savaşından sonra ülkemizle ABD arasında ilişkilerin eğitim alanında sıklaşmasıyla olmuştur. ABD’li uzmanlar, Türk Eğitim Sistemini analiz etmişler, elde ettikleri sonuçlara göre yapılan eleştirilerden biriside, Türk Eğitim Sisteminin kişisel farklılıkları göz önünde bulundurmayan; toplumun ve bireylerin ihtiyaçlarını gözlemeyen öğretim programlarının uygulanması idi. Bu uzmanlarca bazı illerde rehberlikle ilgili deneme çalışmaları yapılmış, öğretmen ve yöneticilere seminerler verilerek rehberlik tanıtılmış, rehberliğin gereği ile ilgili raporlar yayımlanmıştır. Yine bu yıllarda ABD’de eğitim görüp yurda dönen eğitimcilerin de etkisi ile üniversitelerimizin ve yüksek okullarımızın pedagoji bölümlerinde rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır (Kepçeoğlu, 2003; Tan, 1992).

Türkiye’de ilköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarına olan gereksinim, özel eğitimcilerin çabalarıyla gündeme getirilmiştir. Sonra örgütlü rehberlik uygulamalarına orta öğretimden önce 1955 yılında ilköğretimde başlanmıştır (Kuzgun, 2000).

Rehberlik 1953 yılında ilk kez Gazi Eğitim Enstitüsü’nde bağımsız bir ders olarak pedagoji ve özel eğitim bölümlerinde okutulmaya başlanmıştır. Yine 1953 yılında M.E.B Talim ve Terbiye Dairesine bağlı Test ve Araştırma Bürosu oluşturulmuştur (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2003; Özoğlu, 2007; Tan, 1992). 1955 yılında ilk Rehberlik ve Araştırma Merkezi açılmış, özetle 1950’ler rehberlikte hızlı gelişme yılları olmuştur. Bu gelişmeler, 1961 anayasası, kalkınma planları ve ilgili yasalarada yerini almış ve bu çalışmalarda rehberliğin önemi vurgulanmıştır.

1951-1958 yılları arasındaki hızlı gelişmeler, eğitimli personel eksikliği, yetki eksikliği, yöneticilerdeki konuya hakim olmama ve gereğini anlayamama gibi bazı sorunlar nedeniyle aksamaya uğramıştır (Kepçeoğlu, 1993).

Daha sonra Milli Eğitim Şûralarında da rehberlik kavramı tartışılmaya başlanmıştır. VII. Milli Eğitim Şûrası'nda okullarda “grup rehberliği” yapılması (VII. Şura Raporu), VIII. Milli Eğitim Şûrası'nda okullarda rehberlik servislerinin kurulması, yöneltme ve rehberlik ilkesinin kabul edilmesi (Ülkü, 1989).

IX. Milli Eğitim Şûrası'nda, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının bütün orta öğretim kurumlarına yaygınlaştırılması kararları çıkmıştır. Aynı yıllarda hazırlanan kalkınma planlarında da rehberliğin yeri ve önemi vurgulanmıştır (Kepçeoğlu, 2003; Tan,1992; Ülkü; 1989). Bu arada sosyal bilimlerin çeşitli dallarından mezun olan uzmanların alanda çalışmak için müracaatları olmuş, merkez ve taşrada çalışacak uzmanların atamalarını düzenleyen yönetmelikler çıkmıştır (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2003; Özoğlu, 2007; Tan, 1992).

1980 yılında rehberlik hizmetleri, Bakanlık Merkez Örgütünde daire düzeyine, sonrasında genel müdürlük seviyesine yükseltilerek özel eğitimle birlikte yapılanmış “Özel Eğitim ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü” altında faaliyet gösteren Daire Başkanlığı olmuştur ve hala bu şekilde çalışmalarına devam etmektedir (Yeşilyaprak, Güngör ve Kurç, 1996). Günümüzde, okullarda hizmet verecek olan psikolojik danışmanları eğitmek için lisans ve lisansüstü eğitimler verilmektedir (Özgüven, 2000). Her yıl yaklaşık 1000 civarında psikolojik danışman lisans eğitimini tamamlayarak, sisteme katılmaktadır.

Eğitim sisteminde, önemli bir yere sahip olan, rehberlik uygulamaları, sistemin olmazsa olmazıdır (Erkan, 2000; Kepçeoğlu, 2003; Saban, 2000; Tan,1992). Ancak rehberlik ve uygulamalarının, Türk Eğitim Sistemine giriş zamanına baktığımızda ve geçen sürenin çok da kısa olmadığı düşünülürse, bu zaman zarfında yaşanan gelişmelerin çok tatminkar olduğu, kavramın çok iyi anlaşıldığı söylenemez (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2003; Özoğlu, 2007; Tan, 1992).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanındaki intibaların, uygulamaların ve eğitiminin geliştirilmesi için yapılmakta olan yönetsel ve akademik çalışmalara rağmen, bu gayretlerin eğitim uygulamalarına tam anlamıyla başarılı bir ve yeterli bir şekilde yansıtıldığı söylenemez. Bununla birlikte, bu süreç zarfında, bu çalışmaların

katkılarıyla, Türkiye’de rehberlik uygulamalarının gelişmiş olması beklenirdi. Ancak, yapılan araştırmalar malesef sonucun böyle olmadığını göstermektedir. Örneğin, okullarda çalışmakta olan rehber öğretmenlerin nicelik ve nitelik açısından istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir (Doğan, 1996; Kepçeoğlu, 1974; Kuzgun, 2000; Nazlı, 2007; Özgüven, 2000; Şahin, 2004).

Rehberlik hizmetleri uygulamalarındaki problem yaratan diğer bir faktör, alana ilişkin teorik yaklaşımlar sırasında idolize edilen rehberlik uygulamaları ile gerçek hayattaki uygulamalar arasındaki farklılıklar olabilir. Rehberliği içselleştiren yasal düzenlemeler yapılsa da, maalesef eğitim kurumlarının geleneksel yapısını koruması ve uygulamada yaşanan aksaklıklar, yenileşmenin önündeki engeldir. Bunun bir örneği eğitim kurumlarında rehberlik zihniyetine uygun olarak tasarlanmış kredi sistemini bulunmasına rağmen, uygulanmıyor olmasıdır (Erdoğan, 2002).

Dolayısıyla bu gerçek, lisans düzeyinde aldıkları eğitimle alana deneyimsiz olarak katılan genç psikolojik danışmanları da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu duruma ek olarak, uygulanacak programda hedeflerin belirgin olmadığı, psikolojik danışmanların, yönetici ve öğretmenlerin rehberlik görevi ve rolünü yeterli düzeyde algılayamadığı ve içselleştiremediği görülmektedir (Özgüven, 2000; Şahin, 2004). Bu durumun sebeplerinden bir tanesi, alana ilişkin teorik yaklaşımlarda uygulanmakta olan rehberlik modellerinin çok farklı türlerde olması ve bu alandaki gelişmelerin hızlı olmasıdır. Ayrıca yükseköğretim kurumlarında verilen eğitim sırasında, bazı modeller öğretilmemekte ya da detaylı verilmemektedir. Sahada uygulanacak pek çok rehberlik modelinin geliştirilmesinin, alan için bir zenginlik olduğu kadar ortak değerlerin, tutumların ve anlayışın geliştirilmesi ve rehberlik görevlerinin ne olduğunu ve amaçlarının netleştirilmesini zorlaştırdığı da iddia edilebilir.

Psikolojik danışman eğitiminde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde standartların yükseltilerek “akredite” edilmesi kaçınılmazdır (Doğan, 2000b). Ancak, teorik yaklaşımlarda arzulanan çalışmaların yapılabilmesi Milli Eğitim Bakanlığının organizasyon, yeterlilik ve idareye ilişkin problemlerinden de kaynaklanabilmektedir. Örneğin, ideal olarak 250-500 öğrenciye 1 rehberlik ve psikolojik danışman olması gerekirken (Kepçeoğlu, 2004; M.E.B., 2001), bazı

okullarda 3000 öğrenci için bir psikolojik danışman görev yapmakta ya da hiç psikolojik danışman bulunmamaktadır (Doğan, 2000b ve Özgüven, 2000).

Psikolojik danışmanların sayısının yetersizliği ve eğitim kurumlarının geleneksel yapısı, rehberlik hizmetlerinin dokuz alt hizmet alanlarında etkili bir şekilde organize edilmesini ve tüm hizmet alanlarında fayda sağlamasını önlemektedir. Rehberlik hizmetleri bazı alanlarda tamamiyle kağıt üzerinde kalmakta ve uygulamaya geçmemektedir. Türkiye'deki rehberlik faaliyetlerinin, okulun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte geleneksel olarak mı uyguladığı, yoksa teorik olarak idealize edilen şekilde mi uygulamaya aktardığı sorusunun cevaplanması gerekmektedir. Uygulamaya bakıldığında heriki durumdan bahsetmenin zor olduğu söylenebilir (Kepçeoğlu, 2004).

Çalışmalar ne teorik ne de geleneksel yapıya uygundur. Bu sıkıntı eğitim kurumlarında önemli güç ve enerji kaybına neden olmaktadır. Etkin rehberlik çalışması, okuldaki tüm personelin bu programa aktif olarak katılımını gerektirir. Yani, tüm personelin bilişsel düzeyde ve tutum düzeyinde ortak bir dil kullanması ve ortak amaca odaklanması gerekmektedir (Kepçeoğlu, 1985). Dolayısıyla, ortak bir rehberlik anlayışına sahip olunmalıdır. Bununla birlikte, rehberlik hizmetlerinde görülen karışıklık, ortak anlayışın yetersiz olduğunu ve bu kargaşanın ortak anlayışın oluşmasını engelleyen en önemli faktör olduğunu göstermektedir.

Alanla ilgili sorunlardan biri, sahada çalışan psikolojik danışmanların rasgele seçilmesidir. Seçilecek psikolojik danışmanların Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanlarında çalışmaya uygun olup olmadığını belirlemek için belirli mesleki özel prosedürler uygulanmamaktadır. Halbuki, alınacak yeni danışmanların iş için uygun olmasına özen gösterilmelidir. Danışmanların işe alımından sonra da uyumlarının geliştirilmesine çalışılmalıdır (Erdoğan, 2002).

Sahada çalışanların seçiminde mesleki bir standart bulunmadığı gibi, alana uyum konusunda sistematik bir çalışma olduğunu da söylemek mümkün değildir. Tüm bu problemlere ek olarak, diğer bir problem de, sahada çalışan personelin kimliğidir. Bugün, Milli Eğitim Bakanlığı'nda psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren uzmanlara "rehber öğretmen" denilmektedir. 1985'te, çıkarılan rehberlik hizmeti yönetmeliğinde (madde 4) "sınıf rehber öğretmeni" ve "rehber öğretmen" olmak üzere iki kavram geliştirmiştir. Bu ayrım, sahada uzman (psikolojik

danışmanlar) olarak çalışanlar ve eğitim-öğretimin esas görevi olduğu personelden farklı olarak nitelendirilmektedir (M.E.B., 1985).

2001'de yeniden düzenlenen Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, psikolojik danışmanlar ibaresine yer vermekte ve bu alanda çalışacak çeşitli uzmanların da görev tanımları yapılmaktadır. Dolayısıyla bu alandaki kimlik problemlerini çözmeye ilişkin küçük de olsa bir adım atılmıştır (M.E.B., 2001). Bununla birlikte, bu yönetmelik Milli Eğitim Bakanlığı'nın atama yönetmeliği ile desteklenmelidir. Bunun hala yapılmıyor olması, karışıklığı hala devam ettirmekte ve uygulamaya geçmesini önlemektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek kişilerin öğretmen olarak isimlendirilmesi hala tartışma konusudur (Özgüven, 2000). 1989 yılından itibaren, üniversitelerin eğitim fakülteleri altında yeralan dört yıllık psikolojik danışma ve rehberlik programlarından mezun olanlara "rehber öğretmen" adı verilmesi, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığının "rehber öğretmen" görüşüne paralel olarak olarak uygulanmış ve diplomalarına bu ünvanın yazılmasına karar verilmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik programından mezun olanlara "rehber öğretmen" ünvanının verilmesi çok kabul görmemekte, tartışmalar hala sürmektedir (Özgüven, 2000). Dolayısıyla bu durum, alanla ilgili sınırların netleşmesini olumsuz olarak etkilemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın taşrada ve okullarda psikolojik danışman kadrosu olmadığı için, bu sorunu çözmek yerine, mevcut öğretmen kadrosu ile bu çalışmaların yapılması, psikolojik danışmanların "öğretmen" olarak adlandırılması konusunun yerleşmesine neden olmaktadır (Doğan, 2000b ve Özgüven, 2000).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı mezunlarının Milli Eğitim Bakanlığı dışında farklı kurumlarda da çalışabilmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) "rehber öğretmen" ünvanını uygun görmesi sorunu daha da büyütmektedir (Özgüven, 2000). Bu karmaşalar ve tartışmalar gözönünde bulundurulduğunda, alanda hala birçok probleminin olduğu görülmektedir. Yapılan tüm çalışmalara rağmen, rehberlik hizmetleri niteliksel ve niceliksel açıdan arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır (Doğan, 2000b; Şahin, 2004; Ültanır, 1998).

Rehberliğin genel amacı her eğitim kademesinde aynı olmakla birlikte verilen hizmetlerin yoğunlaştığı alanlarda eğitim kademesine göre şekillenmekte vefarklılık

göstermektedir. Rehberlik hizmetlerinin tarihçesine baktığımızda dünyada ve Türkiye’de ilk olarak orta dereceli okullarda verilmeye başlandığını görülmektedir bu tesadüf değildir. Çünkü rehberlik hizmetlerini zorunlu kılan nedenlere baktığımızda “değişim” kavramı öne çıkmaktadır. Toplumlardaki hızlı değişim bireylerde uyum sorununu beraberinde getirmektedir. Bu da hızlı değişen topluluklarda rehberliği daha fazla gerekli kılmaktadır. Bugün, yardım ilişkilerinin düzenli ve profesyonel bir şekilde devam ettirilmesi lazımdır (Erdoğan, 2002).

Bu gelişmeler ve hızlı değişimler bireyin gelişimini, bireyin ihtiyaçlarının karşılanmasını ve mevcut fırsatları sınırlar. Rehberlik uygulamalarının amacı, sağlıklı, mutlu, üretken, demokratik kişilik özellikleri taşıyan, kendilerini en iyi şekilde gerçekleştiren ve sorunlarını çözerek çevreye uyum sağlayabilen bireyleri yetiştirmektir (Ivey ve Ivey, Downing, 1987; Kuzgun, 2000; Kuzgun, 2000a; Kepçeoğlu, 2004; Nugent, 1990; Patterson ve Eisenberg, 1983). Bu amaçlar, eğitimin de amaçlarıdır (Saban, 2000; Özoğlu, 2007).

Klasik eğitim, yalnızca bireylerin entelektüel tarafını geliştirmeye öncelik vererek bu amaca ulaşmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, modern eğitim anlayışı bireyi, sosyal, duygusal, psikomotor ve bilişsel boyutlarıyla bütün olarak ele alır ve onu bu anlayışa göre örgütler. Bu sebeplerden dolayı, çağday okullarda kişisel danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kaçınılmaz olarak yer alır ve uygulanır.

Rehberlik, 1974-75 öğretim yılından itibaren orta dereceli okullarda (ortaokul ve lise) uygulanmaya başlamıştır (Kepçeoğlu, 2004). Sekiz yıllık eğitim uygulaması ile ilköğretim okullarında da rehberlik servisleri oluşturulmaya başlanmış (Erkan, 2000; Yeşilyaprak, 2013) ve hizmetler yaygınlaştırılmıştır. Bugün anaokulundan üniversiteye değin bütün eğitim kademelerinde rehberlik hizmetleri verilmektedir (Yeşilyaprak, 2013). Rehberlik, çocukların ve gençlerin eğitildiği kurumlarda daha da önemli hale gelmektedir.

Erinlik ve ergenlik dönemlerinde, öğrenciler fiziksel görünüm, sağlık, toplumsal ilişkiler, cinsiyet ve ahlaksal davranışlar ve maddi durumla ilgili sorunlar yaşayabilmektedirler (Onur, 1985).

Ergenlik dönemi, cinsel enerjinin, merakın ve arayışın çok yoğun olduğu, cinsel hastalıkların ve gebeliklerin yaşanabileceği bir süreçtir. Buperiyot, merak ve

arayışınıyoğun olduğu, psikolojik açıdan zayıf ve savunmasız olunan riskli bir dönemdir (Yavuzer, 2005).

Alkol, uyuşturucu, bağımlılık intihar gibi olumsuzluklar yaşanmadan önce, çocuklara ve gençlere erken yaşlardan itibaren evde ebeveynleri, okulda ise öğretmenleri ve psikolojik danışmanları tarafından yardımsunulmalıdır.

Türkiye'de son zamanlarda, özellikle iç göçlerin fazla olduğu yerlerde ve büyük kentlerde, gençlerin şiddet ve saldırganlık davranışları, giderek artmaktadır. Maddi durumları iyi olmayan, sigara, tiner kullanma gibi bağımlılıkları bulunan çocukların, ailede ilgisizlik yaşadıkları için, okulda olay çıkararak ilgi çekmeye çalıştıkları görülmektedir (Ültanır, 2005). Sosyal ilişki ve uyum sorunu yaşayan gençlere, problemlerinin üstesinden gelmeleri, stresle başa çıkabilmeleri ve öfke kontrolü yapmalarını sağlayacak destek hizmetler sunulmalıdır.

Bu dönemde, okullarda bazı agresif davranışlar ve uyuşmazlıklar da incelenmelidir. Öğrencilere sosyal ilişkiler ve uyum sorunları yaşayan gençlerin sorunlarını çözmekte, gençlerin problem çözme becerileri kazanmalarında, stresle (stresle), krizle başa çıkmada ve nasıl davranacakları konusunda öngörülebilir olmasına yardımcı olmak için yardım sağlanmalıdır.

Ergenlik döneminde yapılan kararlar, bireylerin yetişkinliğe geçiş biçimlerini kuvvetle etkiler (Yavuzer, 2005). Bu nedenle ergenlerin eğitim, mesleki ve bireysel toplumsal planlamasına yardımcı olunmalıdır. Bu amaç için; eğitim seçeneklerinde bilinç düzeyini arttırmak, uygun dersleri seçmek, yaşam boyu öğrenmeyi değerlendirebilmek, test sonuçlarını etkili bir biçimde kullanabilmek, mesleki olanaklarını incelemek, mesleki çalışmalar için fırsatlar aramak, öğrenmek ve öğretmek, bireysel-sosyal alanda verimli çalışma alışkanlıklarının gerekliliği; Olumlu bir benlik bilincinin geliştirilmesi ve uygun sosyal becerilerin geliştirilmesinde yardım eder.

Ergenlik döneminde verilen kararlar bireylerin yetişkinliğe geçiş biçimlerini oldukça etkiler (Yavuzer, 2005). Bundan dolayı ergen bireylere, eğitimsel, mesleki ve bireysel-sosyal planlama konusunda destek verilmelidir. Eğitimsel alanda; ergene; seçimlerinde bilinç düzeyini artırma, uygun dersleri seçebilme, ömür boyu öğrenmenin değerini kavrama, mesleki alanda; fırsatları inceleme, çalışma olanaklarını inceleme, bireysel-sosyal alanda ise; pozitif benlik algısı geliştirme, sosyal beceriler geliştirme konularında destek olunmalıdır (Muro ve Kortman, 1995: 5-7; Akt.: Kalın, 1999). Toplumların dinamik ve hızlı değişen kesimleri doğası gereği gençlerdir. Hızlı değişimin birtakım sorunları ve gereksinimleri beraberinde getirmesi kaçınılmazdır. Bu gereksinimleri Matthewson şu şekilde sıralamaktadır;

- Bireyin benliğini anlama ve değerlendirme gereksinimi,
- Bireysel potansiyeli geliştirme ihtiyacı (Shertzer ve Stone, 1976). Bu nedenle hızlı değişim aşamasında olan gençlerin eğitim gördüğü orta öğretim kurumlarında rehberlik daha da önem kazanmaktadır.
- Yapılan araştırma, ortaöğretim dönemini kapsadığı için orta öğretimde rehberliğin öneminden söz edilmektedir.

Bu nedenlerden ötürü, orta öğretimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tartışmasız olarak gereklidir. Ancak bu desteğin etkili ve sürekli olarak sağlanmalıdır. Araştırmada rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulması dokuz hizmet alanı esas alınarak incelenmiştir. Bunun nedeni rehberliğin Türk eğitim sistemine girmesinden itibaren literatürde bu hizmetlerin yaygın olarak yer almasıdır. Araştırmada temel alınan bu hizmetler şunlardır; psikolojik danışma, bireyi tanıma, uyum, bilgi toplama ve yayma, yöneltme, çevre-veli ve okul işbirliği, izleme ve araştırma-değerlendirme hizmetleridir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, yüksek öğretim kurumlarında verilen rehberlik hizmetlerinin psikolojik danışman adaylarının görüşüne göre değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğrencilerin okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servislerini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumlarına göre rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeylerinedir?
2. Öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma servisine çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme durumlarına göre rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeyleri nedir?
3. Öğrencilerin rehber öğretmen/psikolojik danışmana güven duyma ve kendine yakın görme durumlarına göre rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeylerinedir?
4. Öğrencilerin sosyal problemlerin çözümünde ve çevresiyle ilişkilerini geliştirmede rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeylerinedir?
5. Öğrencilerin eğitsel ve mesleki rehberlik alanında rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeyleri nedir?
6. Öğrencilerin kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeylerinedir?
7. Öğrencilerin okullarda rehberlik ve psikolojik danışma servislerini ihtiyaç olarak görüp görmeme, rehberlik ve psikolojik danışma servisine çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme, rehber öğretmen-psikolojik danışmana güven duyma ve kendine yakın görüp görmeme durumları, sosyal problemlerin çözümünde ve çevresiyle ilişkilerini geliştirmede, eğitsel ve mesleki rehberlik alanında, kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde, rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeyleri
 - Okültürü
 - Cinsiyet
 - Yaşanan yer
 - Rehberlik servisinden yararlanma durumu
 - Rehberlik servisinden yararlanılan alanlar
 - Rehberlik servisinden alınan yardımı faydalı bulup bulmama

- Rehberlik ders saatlerinde etkinlik uygulama durumu
- Rehberlik ders saatinde uygulanan etkinlikleri faydalı bulma durumu
- Rehberlik ders saatlerini faydalı bulup bulmama değişkenlerine göre farklı mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Mevcut eğitim sistemleri öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra sağlıklı kişilik geliştirmelerini de öngörmektedir. Bu bağlamda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri çağdaş ve demokratik tüm eğitim sistemlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Rehberlik, kişinin kendini tanıması, sorunlarını çözmesi, gerçekçi kararlar alması, potansiyeline uygun olarak kendini geliştirmesi, etrafıyla uyumlu olması ve bu yolla kendini gerçekleştirebilmesi için uzmanlar tarafından bireye verilen psikolojik yardımlardır. Bireyin lise dönemi ergenlik dönemi olarak değerlendirilebilir. Bu yıllar, bireyin kendini tanımaya çalıştığı ve değerlerini oturtturarak kimlik arayışına girdiği bir dönemdir. Dolayısıyla bu zor ve sıkıntılı dönemde, psikolojik hizmetleri oldukça önemli bir hale gelmektedir. Ortaöğretim dokuzuncu sınıf; eğitsel hedeflerin, ilgi ve yeteneklerin belirlendiği, mesleki planların yapıldığı, arkadaşlık ilişkilerinin önem kazandığı, kimlik arayışının, uyumsuzlukların, kararsızlıkların ve belirsizliklerin yoğun olarak yaşandığı bir dönem olarak bilinmektedir. Ülkemizde ortaöğretim kurumlarında rehberlik uygulamaları 1974- 1975 eğitim-öğretim yılında zorunlu hale getirilmiştir. Rehberlik hizmetlerinin zorunlu hale getirilmesi çok önemli bir adım olmakla birlikte, işlevini tam olarak yerine getirme konusunda pek çok sorunları olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalarda okullardaki mevcut rehberlik uygulamalarından öğrencilerin yeterince yararlanmadığı ve buna bağlı olarak rehberlik servislerinin işlevlerini tam olarak gerçekleştirmediği düşünülmüştür. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeyini belirleme açısından önemli bulgulara ulaşacağı düşünülmektedir.

Okullarda yapılan rehberlik çalışmalarının ne düzeyde amacına ulaştığını belirlemek gelişmekte olan rehberlik hizmetlerine gereken önemin verilmesi yönünde katkı sağlayacaktır. Ayrıca yapılan bu çalışma rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili yapılacak araştırmalara kaynaklık edecektir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılacak anketin katılımcılar tarafından samimiyetle doldurulacağı düşünüldüğünden, elde edilecek bilgilerin güvenilir olacağı varsayılmaktadır.
2. Seçilen örneklemin tüm evreni temsil edeceği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Bu araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılı ile
2. Elde edilecek bilgiler, sadece anketteki uygulanmış sorular ile sınırlı tutulmuştur.
3. Araştırma, yapılacak istatistiksel çözümlemelerle sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Eğitsel Rehberlik Eğitim Süreci: Öğrencinin öğrenmesi ve başarılı olmasını amaçlamaktadır. Dolayısıyla, rehberlik hizmetlerinden beklentilerden birisi de "öğrenmeyi kolaylaştırma ve başarıyı artırma" konusundaki desteğidir. Bu konuda yapılan hizmetlere genel olarak "eğitsel rehberlik" adı verilmektedir (Yeşilyaprak, 2013).

Kişisel-Sosyal Rehberlik: Eğitim döneminde öğrencilerin "kişisel-sosyal" gelişim gereksinimlerini gidermek ve dolayısıyla bireyleri bireysel gelişim ve adaptasyonlarına yardımcı olmak için yürütülen rehberlik hizmetlerin "kişisel rehberlik" olarak tanımlanmaktadır (Tan, 1992).

Mesleki Rehberlik: Şahsın kendi niteliğini anlaması, kendine uyan mesleği seçmesi ve bu meslek için hazırlanması, daha sonra mesleğe girerek başarı sağlamasına yönelik destek faaliyetleridir. Mesleki rehberlik hizmetlerinden sorumlu kişilerin birincil görevi, öğrencilerin meslek ile ilgili bilgileri edinmelerine, bu bilgilerini değerlendirmelerine ve belli bir meslek seçme konusunda karar vermelerine yardım etmektir (Bakırcıoğlu, 2000).

Psikolojik Danışma: Farklı sebeplere adaptasyon problemi yaşayan, kendini yalnız, başarısız ve değersiz gören kişilere, problemlerinin nedenlerini ve çözüm yollarını görmesine yardımcı olma sürecidir (Kuzgun, 2000).

Psikolojik Danışman (Rehber Öğretmen): Eğitim-Öğretim kurumlarında ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma servisi sunan, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli tanımlar”(MEB. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, Mayıs 2001, sayı: 2524).

Rehberlik: "Rehberlik kişiye kendini anlaması, etrafındaki imkanları keşfetmesi ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir" (Kuzgun, 2000).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi: “Eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürüten servistir” (MEB, 2001).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Rehberliğin Tanımı

Rehberlik, son yarım yüzyılın eğitim dilinde en çok kullanılan terimlerden olup kişilik hizmetlerinden birisidir. Rehberlik, yeni bir olgu olmayıp insan toplumları kadar eskidir. İnsanlar çok eski çağlardan beri rehberlikle ilgilenmişler, birbirlerinin yardımcısı aramış ve karşılaştıkları zorlukları yenebilmek için başkalarının fikirlerine başvurmuşlardır. Bu tesadüfi bir rehberlik olup organize edilmiş bir rehberlik sayılmamaktadır. Toplumların hayatındaki gelişime ve değişimleri, zorunlu olarak rehberlik anlayışını da değiştirmiş, çağımızda organize edilmiş bir rehberlik anlayışı okula girmiş, okul öğretim çalışmaları yanında yeni sorumluluklar yüklenmiştir” (Kantarcığlu, 1987).

Rehberlik kelimesinin sözlük anlamlarından birinin de kılavuzluk olduğu bilinmekle birlikte, terim olarak aynı manaya gelmemektedir. Şöyle ki; kılavuzluk işini yürüten kişi, yani kılavuz, belirli bir işte yetkin ve sorumlu bir kişidir ve kişisel olarak bu işi diğer kişi veya şahsa özel olarak yapar. Kılavuzluk, genellikle çerçevesi ve sınırları belirli bir işi, bu işi yapamayanlar için yapmak demektir.

Çalıştıkları branştan ve okuldan bağımsız olarak, tüm öğretmenler öğrencilerine rehberlik etmeli ve mümkün olduğunca yardımcı olmalıdır. Güncel şartlarda sadece öğrencilere bilgi vermek yeterli sayılmamaktadır. Bilgi kazanmalarının yanısıra, öğrencilerin ruhsal açıdan sağlıklı ve dengeli bir birey olarak yetişmeleri önemlidir. Bunun sağlayabileceği en önemli araçlardan biri rehberlik faaliyetleridir (Öcal, 2004).

Günümüzde değişimi çok hızlı yaşamaktayız, bunun nedeni teknolojik, sosyal, kültürel ve siyasal bağlamda sürekli yaşanan gelişmelerdir (Erdoğan, 2002).

Farsça; kılavuzluk etmek ve yol göstermek gibi anlamında kullanılan, rehberlik kavramı, kullanım yerine ve amacına göre farklı biçimlerde tanımlanmaktadır (Aydın, 2012). Rehberlik kavramı, rehberlik ve psikolojik danışma çalışma alanının önemli kavramlarından biridir. Rehberlik; Kepçeoğlu, 1994’e göre, uzman kişilerin danışanlarına kendilerini anlamaları, sorunlarının üstesinden gelebilmeleri, rasyonel

karar vermeleri, çevreleri ile sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurabilmeleri için verdikleri profesyonel destek olarak tanımlanabilir.

Özoğlu (2007), eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma adlı eserinde rehberliğin tanımı ile ilgili incelemesinde tarihsel süreç içinde yapılan tanımları: başlangıç tanımları, bireye yön veren tanımlar, rehberliği bireyin doyumcu ve uyum sağlaması yönünden ele alan tanımlar, rehberliği problem çözme, karar verme işlemine yardım niteliğinde ele alan tanımlar şeklinde sınıflandırarak her grupta yer alan, tanımları ayrıntılı olarak verdikten sonra kendisi rehberliği şu şekilde tanımlamaktadır: “Rehberlik, kişinin becerileri ve yetenekleriyle en üst seviyede gelişerek ihtiyaçlarını duyurmasında, kişiliğine paralel rol kavramları geliştirerek çevresi ile ilişkilerinde uyumlu olabilmesi için, ihtiyaç duyduğu sorunların üstesinden gelme, karar verme becerisi edinmesinde; benlik kavramı ile örtüşen doğal ve toplumsal “gerçeği” içinde bir öğrenen olarak anlamlı ve mutlu bir yaşam sürdürmesinde bireye sağlanan profesyonel bilimsel ve sistematik destek sürecidir.” (Özoğlu, 2007).

Kinra (2008) ise rehberliği aşağıda yer alan dört maddede tanımlamıştır.

Yaşamın tüm evresinde uygulanabilir ve kullanılabilir, bütünleşmiş, organize edilmiş ve üretici süreç

1. Danışanların kendi problemlerini kendi kendilerine çözebilmeleri için bütün gelişimlerini sağlamayı amaçlayan bir süreç.
2. Rehberlik, danışanların kendi kişiliklerini, bakış açılarını ve problemlerle baş edebilme yollarını geliştirmelerine yardım eder.
3. Profesyonel danışman tarafından sağlanan destek, organize edilmiş, bilimsel ve profesyonel bir aktivitedir.

“Rehberlik, kişinin en verimli bir şekilde gelişmesi, çevreye uyum sağlaması, gerektiğinde doğru seçimleri yapabilmesi için gerekli olan tercihleri, planları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve bu becerileri gerektiğinde uygulaması için bireye yapılan sistemli ve profesyonel destektir” (Tan, 1992). Mortansen ve Schumuller (1966) ise, rehberlik her bireyin yeteneklerinin ve kapasitesinin en üst düzeyinde ulaşılacak biçimde geliştirilmesini demokratik bir anlayış içerisinde olanakları ve uzmanların

hizmetlerini kapsayan unsur olarak belirtmektedir (Bakırcıoğlu, 2000; Kepçeoğlu, 2004; Kuzgun, 2000; Tan, 1992).

Rehberlik hizmetlerini uygulamak bir uzmanlık işidir. Rehberlik hizmetleri belli bir plan ve program dahilinde yürütülür. Bu işi yürüten kişiler ise sahasında yeterli eğitim almış uzman kişilerdir (Bakırcıoğlu, 2000).

Rehberliğin bireyde gerçekleştirmeye çalıştığı bazı amaçları vardır. Rehberlik kişiye, kendini ve çevresini tanıma imkanı sağlar. Ayrıca kişinin karşılaştığı problemleri çözmesine ve bireyin kişisel gelişimini tamamlamasına katkıda bulunur (Kepçeoğlu, 2004).

Rehberliğin bireyde gerçekleştirmeye çalıştığı amaçların dışında ayrıca rehberlik ile ilgili şu özellikler sıralanabilir. Rehberlik;

- Birsüreçtir.
- Bilimsel ve profesyonel biryardımdır.
- Desteği bireyodaklıdır.
- Kişiye yardımcı olur.
- Özetle bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı eder.

“Rehberlik yaklaşımının ve etkinliklerinin mevcut eğitim ve diğer toplumsal uygulamalarda yer almasının gerekip gerekmediği sık sık tartışan ve üzerinde değişik fikirlerin belirtildiği bir konu olmaktadır. Özellikle ülkemizde eğitim vatandaşlara götürmediği, fırsat eşitliğinin ve etkinlikler için gerekli kaynak ve olanaklar ile yeterli öğretmenlerin sağlanmamakta olduğu ileri sürülerek, öğretim, yönetim ve fiziksel olanakların yeterli olmaması gerçeği karşısında okullarda yeni örgütlenme, kaynak, eleman ve zaman öngören rehberlik hizmetlerine yer vermesinin gerçekçi olmaktan çok lüks ve özentili niteliğini taşıdığı ileri sürülmektedir. Bu görüşü savunanların bulunduğu ve bu görüşün eğitim politikasında ve planlamasında etkili olduğu yaygın bir gözlemdir. 1970’lerin ilk yıllarında liselerde yer verilmeğe başlanılan rehberlik servislerinin gerektiği ve beklenildiği biçimde gelişmemesinin ve etkili olmamasının bir nedeninin de bu görüş olduğunu söylemek olasıdır” (Özoğlu, 2007).

Günümüzde geleneksel eğitim yöntemleri değişmeye başlamıştır. Geleneksel eğitim farklılaşan ihtiyaçlara ve gelişmelere karşısında kifayetsiz kalmakta, kişinin beklentilerini karşılayamamaktadır (Başaran, 2008 ve Yeşilyaprak, 2013).

Geleneksel okullara yapılan eleştiriler:

1. Sadece akademik başarıyı öne çıkararak, bireylerin başka yetenekler geliştirmesini önlemektedir.
2. Duyguların soyutladığı yüzeysel yaklaşımlara sahip olduğu için, öğrencide kalıcı ve radikal davranış değişikliği sağlayamaz.
3. Geleneksel eğitim, rekabet ve yarışma ortamı oluşturduğu için çoğu öğrencinin yetersizlik duygusu hissetmesine, güven kaybına neden olmaktadır. Dolayısıyla güven ve yardımlaşma hislerini de ortadan kaldırmaktadır.
4. Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmadığı için yetenek ve ilgi geliştirmede başarısızdır.
5. Bireylerin hayata uyum sağlamalarını sağlayacak özellikleri kazandırma konusunda yetersiz kalmaktadır.

2.2. Rehberliğin Amacı, Önemi ve Sınırlılıkları

118 madde 6. Türk eğitim sisteminin asıl hedefleri doğrultusunda, rehberlik vepsikolojik danışma hizmetleri; kişilerin kendilerini anlamaları, kabiliyet ve becerilerini uygun şekilde kullanmaları ve geliştirmelerini amaçlar. Bu amaçlar doğrultusunda her türlü rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrencilere kapsamlı olarak verilmektedir.

Danışma süreci konusundaki bütün kaynaklar danışmanın özünün başkalarına yardım etmek olduğunu vurgular. Gerçekte de danışmanlık sık sık yardım mesleği olarak tanımlanır. Bu yüzden danışmanın sonuç amaçları danışmanların yaptıklarıyla değil, fakat yaptıklarının sonucu olarak danışanlarına nasıl yardımcı olduklarının açıklaması ile tanımlanabilir.

Danışmanlık, kişilerin hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olan iletişim sürecidir. Danışmanın yardımcı olabileceği bazı konular; benliği kavrama, hedefler için kişisel hedefler belirleme, kişisel karar verme, gelecek planları yapma, problemlere etkin çözümler getirme, etkili davranışlar geliştirme, dış zorluklarla başedebilme, yalnızlık, yabancılaşma, ümitsizlik ve kendine güvensizlik gibi olumsuz duyguları kontrol altına alma, diğer bireylerle etkili ilişki kurma yöntemlerini öğrenme olarak sıralanabilir (Eisenberg ve Delaney, 1993).

Taneri, 1986'ya göre, rehberliğin amacı, öğrencinin, okul içinde, okul dışında karşılaştıkları sorunları çözebilmek için doğru ve uygun kararları alabilecek hale gelmesinin sağlanmasıdır. Ayrıca, zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden, Türk Milli Eğitiminin hedeflerine uygun yetişmesi, yeteneklerini geliştirebilmesi, uygun bir öğrenim programını seçerek başarılı olabilmesi, kendine uygun mesleği seçebilmesi ve insanlarla iyi ilişkiler kurabilmesi için öğrenciye sürekli, etkili destek sağlamaktır.

Rehberlik hizmetlerinin gerekliliği ve önemi şu şekilde özetlenebilir:

Yaşamın artan karmaşıklığı ve tercih çeşitliliği, okul programlarını ve türlerini de çeşitlendirmiştir. Çocuğun farklı programlar içerisinde, ilgisine ve yeteneklerine uygun okullara ve programlara yönlendirilmesi önem taşımaktadır. Öğrencinin yapması gereken tek şey sadece okulu belirlemek değil, aynı zamanda okulda bulunan en uygun alanları ve dersleri belirlemektir. Çünkü yanlış seçimler, öğrenciyi başarısızlığa, mutsuzluğa sürükleyebilir ve okuldan soğumasına neden olabilir. Rehberlik hizmetlerine, bulundukları toplumun kurallarına uyan, haklarına saygı gösteren ve demokratik bireyler yetiştirmek için ihtiyaç duyulmaktadır (Binbaşoğlu, 1987).

Daha önce de bahsedildiği üzere, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin en önemli amacı; kişinin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Ancak bu amaç iyi anlaşıldığında, psikolojik danışmanlık ve rehberliğin önemi kavranabilecektir. Kendini gerçekleştiren birey, hem kendine hem de topluma yararlı birey demektir. Kim olduğunu gerçekçi bir gözle algılayan kişi, kim olabileceği noktasında da tutarlı bir görüşe sahip olacaktır. İnsani değerlere saygı duyup onun geliştirme noktasında çaba sarf edecektir. İşte bu noktada rehberliğin önemi ortaya çıkmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberliğin önemi, toplumdaki bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerini sağlamaktır.

Psikolojik danışmanlık ve rehberliği (yadsınamaz faydaları olmakla beraber) “her derde deva” bir hizmet olarak düşünemeyiz. Çünkü psikolojik danışmanlık ve rehberlik sınırlılıkları olan bir hizmetler bütünüdür. Sağlıklı, etkin bir kişilik geliştirebilmek için psikolojik yardımın dışında diğer kişisel ihtiyaçlarında karşılanması gerekmektedir.

Psikolojik danışmanlık ve rehberlikte kişinin kendisine tanıtılabilmesi için onun bilişsel, duyuşsal ve devinimsel özellikleri tüm yönleri ile tanınmalı ve kişiye tanıtılabilmelidir. Bireye yardımcı olabilmek için onun ailesi, arkadaşları, öğretmeni ve yöneticisi gibi yakın çevresi ile ilişkileri de göz önünde bulundurulmalıdır (Bakırcıoğlu, 2000).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisleri; Kamu ve özel eğitim ve öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütmek için kurulmuştur. Bu birimlere, öğrenci sayısına göre personel atanmakta, uygun fiziki çevre ve gerekli ekipman sağlanmaktadır.

Rehberlik ve psikolojik danışma birimleri, rehberlik araştırma merkezi ile eşgüdüm halinde hizmet vermektedir. Psikolojik danışmanları olmayan eğitim kurumları, rehber öğretmenleri tarafından yürütülen rehberlik hizmetlerini, yürütme kurulu vasıtasıyla rehberlik ve araştırma merkezleriyle işbirliği içerisinde yürütürler.

Her eğitim-öğretim kurumu, rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin organizasyonu, koordinasyonu ve rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini yürütmek üzere bir Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu oluşturur.

Bu komisyon, 1. ve 2. Dönem başında ve ders yılının son ayında olmak üzere, yılda en az üç defa toplanır. Okul Müdürü gerek gördüğü takdirde ek toplantılar da yapılabilir.

Rehberlik ve psikolojik danışma servislerindeki psikolojik danışmanlar komisyonun kalıcı üyeleridir. Geri kalan üyeler her ders yılı başlangıcında öğretmenler kurulunca yeniden belirlenir.

“Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu üyeleri:

1. Müdür (Başkan)
2. Müdür yardımcıları
3. Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde görev yapan psikolojik danışmanlar
4. Sınıf rehber öğretmenlerden her sınıf seviyesinden en az bir temsilci
5. Disiplin kurulundan bir temsilci
6. Okul-aile birliği ve okul koruma derneğinden bir ertemsilci
7. Okul öğrenci temsilcisi”

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Açısından Okul Müdürünün Görevleri;

- a. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, yürütme komitesini kurmak ve işletmek.
- b. Okulun rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin yıllık programın ve yürütme planının hazırlamasını, uygulanmasını ve izlemesini sağlamak.
- c. Öğrenci sayısındaki artışları göz önünde bulundurarak, okuldaki psikolojik danışman ihtiyacını revize etmek ve bu ihtiyacı, il veya ilçe milli eğitim müdürlüğünün ilişkili birimlerine iletmek.
- d. Okulda birden çok psikolojik danışma görevlisi varsa, bunlardan birisi koordinatör tayin etmek.
- e. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetinde birden fazla psikolojik danışma görevlisi varsa;

Öğrenci sayıları, sınıfları, mesleki formasyonu ve hizmetlerin yürütülmesindeki özel beceriler gibi kriterler baz alındığında, psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü yapar. Bununla birlikte, bu iş bölümünün dengeli olması ve hizmetlerin gerekli koordinasyon ve bütünlüğünün bozulmamasına dikkat etmelidir.

- a) Söz konusu rehberlik ve psikolojik danışma programının faydalı ve işlevsel bir biçimde uygulanması için okul rehberlik danışmanları, sınıf öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında koordinasyonusağlamak.
- b) Değerlendirme sonuçlarının, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri personeli, öğrenciler, ebeveynler, sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ve diğer yöneticilerle koordinasyon ve iş birliği sağlayarak korunmasını sağlamak.

Okul Müdür Yardımcılarının Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri;

- a) Sorumlu bulunduğu dersliklerdeki öğrencilere ilişkin problemler ve bu bireylerle alakalı bilgi ve belgeleri rehberlik ve psikolojik danışma servisine sunmak.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme kurulu toplantılarına katılmak.
- c) Müdür tarafından verilecek rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yerine getirmek.

Rehberliğin Dayandığı Temeller, İlkeler ve Gelişmesini Etkileyen Faktörler;

-Eğitimin tanımı;

-Öğretim;

-Öğrenme;

Senemoğlu (1997) öğrenmeyi şöyle tanımlar: “Büyüme ve vücutta değişik oluşan geçici değişimlere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişimlerdir” (Senemoğlu 1997:94).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi sırasında, bu hizmetin öğrencilerin hepsine açık olduğu, her öğrencinin kendisine sunulan eğitim seçeneklerini özgürce seçme hakkı olduğu, insana saygı, bu hizmetlerin kişiye özel

ve gizli olduğu, çalışmaların öğrenci, veli, uzman, öğretmen ve idarecilerle işbirliği içinde yürütülmesi gerektiği ve bu hizmetlerin yürütülmesinde topluma karşı sorumluluk duyulması ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim ve Rehberlik Arasındaki Farklılıklar;

Meyvecioğlu (1984), rehberlik hizmetleri uygulamasında dikkat edilmesi gereken bazı ilkeleri şu şekilde sıralar:

Öncelikle, rehberlikte insana saygı duyulması esastır. Rehberlik hizmetleri eğitimi destekleyici unsurdur. Rehberlik hizmeti, kişisel farkları önemseyen bir sistem içerisinde gerçekleşebilir. En önemlisi rehberlik hizmeti, kişinin kendisini tanımasına ve kendiyle barışık olmasına yardım eder. Bireyin kendini inceleyip tanımasına yardım eder ve bu hizmetlerde devamlılık esastır.

Rehberlik algısı son yıllarda giderek daha iyi bir hale gelse de; maalesef hala ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik konusunda yanlış görüşler vardır. Yeşilyaprak (2013) ve Kepçeoğlu (2004)'de belirttiği üzere, rehberlik alanı ile ilgili yanlış anlayışlara ilişkin cevaplar aşağıda sunulmuştur;

- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, sadece sorunlu öğrenciler ile ilgilenmemektedir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, sadece sorunlu öğrenciler ile ilgilenmemektedir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, kişiye yol göstermek, akıl ve öğüt vermek değildir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri sadece rehber öğretmen tarafından yürütülmemektedir.
- Öğretim ve rehberlik hizmetleri birbirinden bağımsız değildir.
- Rehberlik her türlü sorunu hemen çözecek sihirli bir güce sahip değildir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, okullarda akademik bir öğrenme konusu ve programdaki bir ders değildir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik, okullarda bir disiplin aracı değildir.
- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde amaç, bireyi tanımak için çeşitli test ve envanterler uygulamak değildir.

- Psikolojik danışma ve rehberlik desteği, kişiye tek yönlü olarak doğrudan yapılan destek değildir.
 - Psikolojik danışma ve Rehberliğin özünde kişiye acımak, her zorluğa girdiğinde kişiye destek olmak gibi bir anlayış yoktur.
 - Psikolojik danışma ve rehberlik bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenmez.
20. yy. ilk yarısında yeni fikirler, yeni gelişmeler doğrultusunda eğitimde de modernleşme akımı başlamış ve eğitim sistemi içinde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik Hizmetleri yer almıştır.”

Rehberliğin Gelişmesini Etkileyen Faktörler;

- Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörler: “Ülkemizde, toplumsal değişim ve dönüşümün sonucu olarak, dış ve iç göçler arttı. Köy nüfusu hızla azalırken, kent nüfusu çoğalmaya başladı. Tarım toplumu endüstri toplumu olma sürecine girdi. Toplumsal değişimin artması sonucunda, aile yapısı ve işlevinde de değişiklikler oldu. Büyük aile yerini, çekirdek aileye bırakmaya başladı. Geleneksel inançlar ve değer yargıları ile bilimsel dünya görüşü çatışmaya başladı. Tüm bunlar, rehberlik ve psikolojik danışmayı gerekli kılan bir dizi toplumsal ve kişisel sorunu ortaya çıkardı” (Bakırcıoğlu, 2000’den akt: Abbasoğlu, 2014).
- Meslek Seçiminin Zorlaşması: “Teknolojik gelişme ile birlikte ortaya çıkan endüstrileşme ve kentleşme olgusu, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini ortaya çıkaran koşulların başında gelmektedir. Endüstrileşme, çalışma hayatında çok köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Bunların en önemlisi meslek çeşidinin hızla artması ve uzmanlaşmanın gelişmesidir. Bu da meslek seçme durumunda olan bir gencin karşısında seçeneklerin artmasına yol açmıştır. Gerçi bir kimsenin dikkate alacağı seçenek sayısı gördüğü eğitimle sınırlıdır ama en olumsuz koşullarda bile kişinin önünde birden fazla seçenek için onları yakından tanıması gerekir. Oysa, gitgide karmaşıklaşan toplum yaşantısında, yetişmekte olan gençlerin meslekleri görerek, yaşayarak tanınmasına imkan yoktur. Bu sebeple, bu yüzyılın başlarında, gençlere meslek imkanlarını tanıtmak üzere, önce okul dışında, daha sonra bürosunun kurulduğu yıl (1908) meslek rehberliğinin başlangıcı

ve meslek bürosunun kurucusu Frank Parsons'da rehberliğin babası sayılmaktadır" (Kuzgun, 2000).

- Kadının Çalışması ve Aile Yapısı ile Etkenin Değişmesi: "Toplumumuzda çekirdek ailenin yaygınlaşması ile kadın daha fazla eğitim almaya başlamış ve dolayısıyla iş hayatında da daha fazla yer almaya başlamıştır. Ev ve çalışma hayatını eşleriyle birlikte paylaşan modern aile tipi, toplumsal değerlerin aktarılması ve çocukların sosyalleşmesi gibi fonksiyonları tam olarak yerine getirmede yetersiz kalmaktadır. Buna göre, yeni yetişen gençlerin, toplumsal değerlere uygun, verimli, etkili birer vatandaş olarak yetişebilmeleri için aileden başka, okul gibi, sosyal kurumlara da görev ve sorumluluklar düşmektedir" (Tan, 1992'den akt: Abbasoğlu, 2014).
- Felsefî Etkenler: "Bireye verilen değer artması, ilerici eğitim anlayışının benimsenmesi, teknolojik, felsefi, sosyal ve psikolojik faktörler birbirleriyle etkileşim içindedir. Gelişen teknoloji ile, daha üst düzeyde insan gücü istenmekte buna bağlı olarak da eğitim sisteminde dönüşümler istenmektedir. Artık öğretmen merkezli geleneksel eğitim anlayışının yerini, bireyi duygu, düşünce, değerler ve bilişsel özellikleriyle bir bütün olarak görmektedir. Çağdaş eğitimde öğretmen, öğrencisinin her türlü gelişim sorunu ile ilgilenmekte, öğretim etkinliklerini onun ilgi ve ihtiyaçlarına göre uyarlama sorumluluğu duymaktadır. Yeni eğitim sisteminde bireyin merkeze alınması ile bireye verilen değerler sistemi artmış ve bireye verilen değerler sistemi arttıkça, bireylerin kendi ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda eğitim görmeleri hedeflenmiş, bu ilgi ve yeteneklerin tanınması için rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmuştur" (Kuzgun, 2000).
- Psikometride gelişmeler: "Ölçmeye, kişinin ya da nesnelerin belirli özelliklere sahip olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin belirlenerek sonuçların sembollerle (Özellikle sayı olarak) ifade edilmesidir. Psikometrik kelimesi ise anlam olarak birçok ölçme tarzının performansını tanımlamak için kullanılır. İki temel psikometrik özellik güvenilirlik ve geçerliliktir. Ölçmenin sınırlarını daha netleştirmek ve kafa karışıklığını önlemek için değerlendirmeden ayırmak gerekir. Değerlendirme, ölçme sonuçlarını bir ölçütle kıyaslayarak ölçülen nitelik hakkında karara varma sürecidir. Sınırları daha netleşmeye devam edersek, ölçme tanımlama, değerlendirme ise yargılama işlemidir ve ölçme sonucunun bir ölçütle karşılaştırmasına

dayanır” (Güleç, 2009). “Bireylerin kendilerini tanımalarına yardım hizmeti olan rehberliğin gelişmesinde psikometri alanındaki çalışmaların önemli katkıları olmuştur. İnsanlara arasında sayılamayacak kadar çok yönden farklar olduğu her zaman ve herkes tarafından bilinen bir gerçek olduğu halde bu özelliklerin bilimsel yollarla ölçülmeye başlanması on dokuzuncu yüzyılın sonlarına rastlar. Duyum, algı gibi psikolojik süreçlerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi 1878’de Leizbzig’de kurulan ilk psikoloji labaratuvarında başlamıştır. Bu çalışmalar bireyler arasında uyarıcıları algılama yönünden önemli farklar olduğunu ortaya koymuştur. Bu gelişmeler psikologların çalışmalarını farklar psikolojisi alanında yoğunlaştırmalarına yol açmıştır” (Kuzgun, 2000).

- “Demokratik Yaşamın Karar Verme Gücüne Sahip Bireyler Gerektirmesi”; “Karar veren birey, beş tip başa çıkma yolunu kullanabilir. Baskın olan başa çıkma yolunu, bireyin dört temel soruya verdiği cevabı etkileyen, iç, dış etmenler (ipuçları) ve bireysel farklılıklar belirler. Karar veren her birey, başa çıkma tipleri arasında kararsızlık yaşayabilir. Çünkü bireyi etkileyen iç ya da dış etmenler dört temel soruya göre değişir. Temel sorulara verilen cevaplar değişmediği sürece, bireyin gösterdiği başa çıkma davranışı da değişmez. Model özellikle başa çıkma davranışında gözlenen değişimleri tahmin etmede cevabı da değiştiren bilgi niteliği taşıyan yeni girdilerdir” (Tunç, 2011).
- “Mesleki karar verme sürecinde ergenlerin pek çok kaynaktan yararlandığı ya da yararlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu kaynakların farkına varılması ve bunların yararlanması mesleki olgunluğun gelişmesine katkıda bulunabilmektedir” (Atıcı, Özyürek ve Çam, 2005). “Teknolojik gelişime daha çok bireyin temel okul eğitimi görmesini gerekli kılmakta ve buna olanak da sağlamaktadır. Gelişen teknoloji daha çok yetişmiş insan gücü gerekmekte, demokratik yaşam daha bilinçli, tercihlerini daha akıllıca yapabilen bireylere ihtiyaç göstermektedir. Bunun için de zorunlu eğitim süreci giderek uzatılmaktadır. Doğru karar verme ailede, okulda ve diğer bireylerle ilişkilerinde karşılaştığı seçme ve karar verme fırsatlarında geçirdiği deneyimlerle gelişmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma bireye karar durumlarında planlı ve sistemli yardımlar sağlayarak, onun karar verme becerisini geliştirmede katkıda bulunmaktadır” (Kuzgun, 2000).

2.3.RehberliğinÇeşitleri

Genel olarak rehberlik, kişiye ya da gruba sunulan hizmetin verilmesine, sorun alanına ve rehberliğin işlevine göre katagorize edilebilir (Tan, 1992). Rehberlik hizmetlerini sorun alanlarına göre eğitsel rehberlik, kişisel rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç grupta toplayabiliriz.

2.3.1. EğitselRehberlik

Eğitsel rehberliğin amacı genel anlamda, öğrencilere nasıl öğreneceklerini öğretmektir. Bunu başarmak için; iç ve dış motivasyon, etkin ve verimli ders çalışma yöntem ve teknikleri, zaman yönetimi konularında bilgi sahibi olmak, bilgiyi uzun süre hafızada tutma yöntemleri, sınavlarda başarılı olmak için hazırlık yöntemleri, öğrenme engellerinin saptanması ve üstesinden gelinme yöntemleri, eğitsel rehberliğin ele aldığı konulardandır (Binbaşioğlu , 1987).

Eğitim süreci, bireyin “öğrenmesi ve başarılı olması” nı amaçlar. Dolayısıyla, rehberlik hizmetlerinden edinilmesi düşünülen şeylerden birisi de “öğrenmeyi kolaylaştırma ve başarıyı artırma” konusunda yardımdır. Bu konuda yapılan hizmetler eğitsel rehberlik olarak sınıflandırılmaktadır (Yeşilyaprak, 2013).

Eğitsel rehberliğin kapsamında öğrenci, öğretmen ve veli yer almaktadır. Öğrencinin kendini tanıması, öğrenmeyi öğrenmesi; öğretmenlerin öğrencilerin bireysel farklarına göre nasıl bir eğitim öğretim ortamı hazırlayacağı; velilerin de kendi çocuklarını bireysel özelliklerine göre eğitim hayatlarına nasıl destek olabilecekleri konusunda bilgilendirmelerin yapılması eğitsel rehberliğin kapsamında yer almaktadır (Güven, 2008). Her öğrenciye, kendi yetenek ve ilgi alanlarına göre, mesleki değerleri, başarısı ve motivasyonu doğrultusunda eğitim-öğretim uygulamalarına uyum sağlaması, eğilimlerine, niteliklerine ve gelişimine uygun programlara yönelmesi amacıyla ihtiyaç duyulan destek verilir.

Bu servisler;

- a. Bireyleri okula, farklı etkinliklere, yeni oluşabilecek durumlara alıştırmak,
- b. Öğrencilere etkin öğrenme ve çalışma yeteneklerini geliştirmelerinde yardımcı olmak,
- c. Öğrencilerin istekliliğini desteklemek ve arttırmak,
- d. Üst eğitim kurumlarına bireyin özelliğine uygun olarak yönlendirmek.

2.3.2. Kişisel (Bireysel) Rehberlik

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrencinin bireysel ve toplumsal gelişimini desteklemek ve duygusal sorunlarına yardımcı olmak için sağlanmaktadır. Bu hizmetler sırasında aşağıdaki kurallar temel alır:

- a. “Öğrencilerin, bireysel rehberlik faaliyetlerinde kendileri hakkında farkındalık yaratmasına yardımcı olunur.
- b. Öğrenci herhangi bir soruyu ifade ettiğinde, bu alanda psikolog tarafından verilen hizmet, öğrencinin problemi onun adına çözeceği anlamına gelmez.
- c. Sorunun çözülmesinden öğrenci sorumludur. Psikolojik danışma, problemi çözmek için öğrenciyi alanın bilimsel yöntemlerine göre öğrenciyi destekler.
- d. Psikolojik danışma uygulamasında, uygulamanın psikolojik danışma formasyonuna sahip olması gerekir.
- e. Bireysel rehberlik; öğrencilere sorun yaşarken yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda kişiliklerini, sosyal gelişimlerini ve olgunluklarını üzere tasarlanmış bireysel ve grup etkinlikleri de içerir.” Bireylere duygusal, sosyal ve insani ilişkilerindeki problemleri aşmasına yardımcı olan rehberlik, kişisel rehberliktir. Kişisel öğrenmeye engel olan duygusal ve sosyal problemlerden kurtulma öğrenci okul programlarından daha çok yararlanabilir. Kişisel rehberlik çok çeşitli psikolojik danışma yardımıyla sağlanmaktadır.

Kepçeoğlu’na (2004)’e göre problemlerin bireysel yönleri vardır. Bir problem başka bir problemin nedeni veya sonucu olabilir. Kişisel problemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Sağlığa ilişkin problemler,
2. Diğer bireylerle ilişki kurmaya yönelik problemler,
3. Kadın-erkek ilişkileri, aşkı cinsiyet ve evlenme problemleri,
4. Aile ve aile içi ilişkilere ait problemler,
5. Özgüven, korku ve endişe gibi içsel problemler,
6. Değer yargılarına ilişkin problemler,
7. Benlik tasarımı ile ilgili problemler.

Rehberlik danışmanın, okulda veya gündelik yaşamda karşılaştığımız pek çok kişisel-psikolojik sorun gözönünde bulundurulduğunda bir psikiyatr veya psikoterapist olması beklenmez. Sorunun derinliğine ve yenilik derecesine bağlı olarak, çeşitli seviyelerde yardıma ihtiyaç duyulabilir. Öğretmenler, rehberlik danışmanları, rehber öğretmenler veya okul psikologları, bu sorunlarla kademeli olarak ilgilenebilir (Tan, 1992).

2.3.3. Mesleki Rehberlik

Mesleki rehberlik bireyin kendini tanımlamasıdır; (Kuzgun, 2000), öğrencilerin nitelikleri, yetenekleri, ilgi alanları, tutumları ve beklentileri hakkında farkındalıklarının gelişmesini ve çevrelerindeki eğitimler ve mesleki olanaklar hakkında daha gerçekçi bilgiye sahip olmalarını, bu iki alanda bilgiyi değerlendirmelerini ve doğru bir karar vermelerini sağlar.

Meslek, halk için faydalı mal ve hizmetler üretmek ve kazanç sağlamak için yapılan ve belirli bir eğitimle kazanılan sistematik bilgi ve becerilere dayanan sosyal olarak belirlenmiş bir dizi faaliyet olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000).

Mesleki rehberlik, bir kişinin kendi niteliklerini ve yetenekleri doğrultusunda, onu en uygun kariyer seçimine hazırlayabilecek ve bu mesleğe girerek başarıyla ilerlemelerine yardımcı olmak için kullanılan süreç olarak tanımlanır (Tan, 1992).

Mesleki rehberlik hizmeti sunulurken şu faktörler gözönünde bulundurulur:

- a) Rehberlik desteği bir süreç olarak ele alınır, okul öncesi eğitimin ve ilköğretimin başlaması ile birlikte bu hizmetler verilir.
- b) Bu desteklemede, bireyin yaşadığı gelişime periyodu ve kişisel özellikleri dikkate alınmalıdır.
- c) Öğrenci ve velisine; öğrencinin kabiliyetleri, işgücü piyasası, meslekler ve meslek edinme yollarına ilişkin güncel bilgiler sistematik olarak iletilir.
- d) Öğrenci, bir meslek alanı veya mesleği seçme konusunda baskı altına alınmaz.

Gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları, özelliklerine uyan meslek seçmeleri, seçtikleri mesleğe hazırlamaları ve mesleki yönden geliştirmelerine yardımcı olmak olarak verilen hizmet olarak tanımlanmaktadır” (Yeşilyaprak,2013).

Genel olarak, mesleki rehberlik iki ana işleve sahiptir. Bunlar bireylerin mesleki uyum sağlamasına ve sosyal yönden insan gücünün yerinde kullanılmasını sağlayarak, bireylerin ülkenin ekonomik gelişimine katkıda bulunmalarına yardımcı olmaktır.

Bu çalışmaların aşamaları şöyledir:

- Öğrenciyi tanıma
- Meslek alanları tanıma

Bireyin kişisel nitelikleriyle mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurup öğrencinin kendine uygun bir mesleği seçmesine yardım etmektir. Bu çalışma neticesinde okullarımızda, öğrenci tanıma, meslek alanlarını tanıma, bireyin kişisel nitelikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurulup, öğrencinin kendine uygun bir mesleği seçmesi aşamasında yapılması gerekirken çalışmalar belirlenmiştir” (Coşkun, 2006).

2.4.Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gelişimi

2.4.1. Amerika’da Rehberliğin Gelişimi

Rehberlik uygulamalarının ilk başladığı ülke olan Amerika’da artık rehberlik hizmetleri oldukça ilerlemiş; “kişilik hizmetleri ve rehberlik” adı altında kurulan dernekler, birlikte başarılı çalışmalar yürütmeye başlamışlardır(Kepçeoğlu, 2004; Akman, 1992; Can, 2004).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ilk kez Amerika’da başlamıştır. Rehberliğin köklerinin 1900’lü yıllardan itibaren başladığı söylenebilir. Gelişmenin en fazla görüldüğü evre ise 1958 ile 1970 yıllarıdır. 1920-1958 yılları ise orta düzeyde bir gelişmeye sahiptir.

20.yy’ın başlarına kadar okullarda hiç danışman olmadığı için, öğretmenler hem öğrencilere kişisel, sosyal ve mesleki çalışmalarında bilgi ve destek vermekte, aynı zamanda onlara akademik bilgi de sağlanmaktaydılar. Okul rehberliği hareketi, endüstriyel gelişme ve devlet okullarına öğrenci akımının bir sonucu olarak gelişmeye başlamıştır. Gelecek kuşağın kurtarıma ihtiyacı toplumda belirlemeye başlayınca işçi çocuklar ve gençler için eğitim sağlama fikri, bu çocuk ve gençlerin ruh ve beden sağlığının koruma altına alınmasının bir gereklilik olduğu kabul edildi.

Birçok sosyal problemin farkına varan insanlar bu problemleri çözme arayışına girdiler. Böylece ilk kez 1900'lerde endüstrinin geliştiği Detroit, Boston, New York ve Chicago gibi şehirlerde ortaya çıkan sosyal problemler sonucu örgütlü rehberlik servisleri oluşturuldu.

Orta öğretim öğrencileri için eğitim ve mesleki çalışmalar ilk kez 1898 yılında Detroit'te, sınıf danışmanı olarak çalışan Jesse B. Davis tarafından başlatılmıştır. Jesse B. Davis, kariyerine 1907'de Grand Rapids, Michigan'da lise müdürü olarak başladı. Rehberliği okuldaki her sınıf için zorunlu bir faaliyet olarak belirledi ve böylece rehberliğin okullarda uygulanmasını sağlamış oldu (Muro ve Kottman, 1995).

2.4.2. Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi

Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik kavramı ve uygulamalarındaki gelişmeler maddeler halinde şöyle özetlenebilir (Kepçeoğlu, 2004).

“Rehberlik eğitimimize 1950’lerde girmeye başlamıştır (Tan, 1992). Bu dönemde Türk-Amerikan işbirliği çerçevesinde, Amerikalı uzmanlar eğitim sistemimizde incelemeler yapmak üzere Türkiye’ye davet edilmiş, aynı zamanda Türk eğitimcilerden de, Psikolojik danışma ve Rehberlik alanında uzmanlaşmak için Amerika’ya gönderilmiştir.”

“Sosyal bilimlerin çeşitli dallarında yüksek öğrenim gören gençlerin Milli Eğitim Bakanlığı’ndan görev istemeleri eğitim uzmanlığında psikolojik danışma ve rehberlikle ilgili yeni görev alanlarının doğmasını sağlamıştır.

a) 1970-1971 öğretim yılı okullarda planlı ve programlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamalarının başlatılması ve okullara rehberlik personeli atanması bakımından Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin gelişim sürecinde çok önemli bir yıl olmuştur.”

Okullarda başlatılan Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamalarında paralel olarak eğitim sistemimizde rehberliğin önemini ve yerini belirleyen gelişmeler de devam etmiştir.”

“IX. Milli Eğitim Şurası’nda alınan kararlar okullardaki Psikolojik danışma ve Rehberlik uygulamalarına yeni ve önemli boyutlar kazanmıştır. Tüm orta

dereceli okul programlarında rehberlik çalışmalarına haftada iki saatlik bir süre ayrılmıştır.”

- b) “Bir yandan okullardaki uzmanlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamaları genişlerken, 1974-75 öğretim yılında, bu kez, bütün orta dereceli okullarda “yaygın” rehberlik çalışmaları başlamıştır.”

“Okullardaki rehberlik uygulamaları artarken, bazı üniversitelerde de, psikolojik danışma ve rehberlik alanında lisansüstü programlar başlatılmıştır. Ülkemizde 2547 sayılı Yükseköğretim kanunu ile 1981 yılında yükseköğretimde yapılan yeni düzenlemeler sonucunda Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı eğitimde psikolojik hizmetler anabilim dalları içinde bir bilim dalı olarak yerini almış, psikolojik danışma ve rehberlikte lisans programları başlatılmıştır.”

2.5. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmet Alanları

Rehberlik çalışmasında psikolojik danışma hizmetlerinin bulunmaması düşünülemez. Bunlar, eğitimin çağdaş seviyeye ulaştıracak ve eğitimi amacına ulaştıracak iki önemli unsurdur (Kepçeoğlu, 1994).

2.5.1. Psikolojik Danışma Hizmetleri Psikolojik Danışmanın Görevleri

- c) Öğrencilerin veya bireylerin, kendilerine uygun mesleğini seçmeleri, olumlu ilişkiler geliştirip daha iyi çalışma alışkanlıkları kazanmaları, eğitim problemlerini ve zorluklarını aşmaları, kendilerini gerçekleştirmeleri için psikolojik yardım hizmetleri sunar. Bu konularda gerekli olan resmi işlemleri yapar.
- d) Çalışma alanındaki eğitim kurumunun özelliklerine, kademelerin türüne göre ayrı ayrı çerçeve programlarının ve etkinlik programlarının hazırlanmasına yönelik çalışmalar düzenler ve bunlara katılır. Bu çalışmalara hazırlık olarak kurumdaki daha önceki uygulama neticelerini inceler.
- e) Uygun ölçüm araçlarını uygular, analiz eder ve sonuçlara göre rehberlik hizmetini verir.

- f) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri rehberliğinde çalışmalar düzenler, faaliyetlere katılır ve bu çalışmalara uygun olarak farklı yayınlar hazırlar.
- g) Rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin gereksinimlerini ve problemlerini belirleme çalışmaları yapar.
- h) Eğitim kurumlarında yürütülen hizmetlerine ait çalışma raporlarını ve programları inceler, analiz eder ve sonuçlarını rapor haline getirir. Bu rapora, bölüm üyelerinin görüşleri ve önerileri de ekleyerek, bölüm başkanlığına gönderir.
- i) Hizmetleri ve çalışmaları ile ilgili çeşitli araştırma ve geliştirme çalışmalarına katılır.
- j) Eğitim kurumlarında danışma hizmetlerinde çalışan psikolojik danışmanlara verilecek psikolojik danışma hizmetlerine rehberlik eder.
- k) Psikolojik danışmanı olmayan okullar, aileler için toplantılar, paneller ve konferanslar gibi faaliyetler, okul ve öğrencilerin gereksinimlerine uygun olarak, öğretmenlere ve yöneticilere gerekli hizmet içi eğitim aktivitelerini planlar.
- l) Alan ve bölüm hizmetleri ile ilgili bilimsel gelişmeleri takip eder ve bu gelişmeleri uygulamalarında kullanır.
- m) Merkezdeki diğer meslek personeli ile birlikte, kayıtları uygun bir şekilde tutar.
- n) Merkez Müdürünün kendisinden isteyeceği hizmetle ilgili diğer görevleri yerine getirir.

Psikolojik Danışmanın görevi, danışanın hangi seviyede desteğe ihtiyacı olduğunu belirlemek ve daha sonra en son adım olan kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır. Danışanın istekliliğine göre danışmandan beklenen üç görev, danışanı dikkatli dinlemek, kabul etmek ve empati kurmaktır. Psikolojik danışma eğer fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmamışsa danışan için maalesef faydalı olamaz. Öncelikle birincil ve ikincil basamaktaki ihtiyaçların karşılanması gereklidir. Aç ve kalacak yer bulmayan bir öğrenci için psikolojik danışma değil, rehberlik

gereklidir. Rehberlik hizmetleri öğrencinin ihtiyaçları hakkında, objektif bilgilendirmeye ve yardıma dayanmaktadır (Altıntaş,2006).

Bugün, kendini gerçekleştirme olgusu, genel anlamda psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki bütün hizmetlerin ana amacıdır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetinin amaçlarından, kendini gerçekleştirme kavramı bu alandaki en önemli kavramlardan bir tanesidir. Kendini gerçekleştirme, kişiyi bütün olarak ele alan ve daha çok normal bireyin gelişimini inceleyen hümanistik psikoloji hareketi tarafından geliştirilen bir kavramdır. Kendini gerçekleştirmeye ilişkin tüm kavramları ve görüşleri burada detaylı anlatmak imkansızdır. Şu anda psikolojik danışma ve rehberlik çalışması ile arzu edilen bir sonuç olarak görülen kendini gerçekleştirme kavramı üzerinde yoğun araştırmalar yapılmıştır ancak hala uzmanların tam bir anlayış birliğine varmış olduğu söylenemez.

Çünkü, bu görüşler içerisinde büyük benzeşimler bulunduğu gibi bariz farklılıklar da bulunmaktadır. Bu nedenle, rehberlik uygulamalarına açıklık getirmesi açısından, kendini gerçekleştirmekte olan kişinin genel ortak özelliklerine değinmek faydalı olabilir. Kendini gerçekleştiren bireyin özellikleriv aynı zamanda psikolojik açıdan sağlıklı olan, çağdaş bir bireyde bulunması gereken özelliklerdir. Bu özelliklerden bazıları şu şekilde özetlenebilir: Bireyi kendisinin kim olduğunu algıladıkça daha tutarlı bir görüşe sahip olur. Kendini gerçekleştiren birey, kendisi ve başkaları hakkında iyi düşünceler barındırır. İnsani değerlere saygılıdır ve kendisini olduğu gibi kabul eder; duyguların ortaya koymaktan kaçınmaz. Kendini gerçekleştiren birey, değişime ve yeniliklere açıktır. Kendini değişen dünyanın değişen bir parçası olarak görür ve yaşamaya devam eder. Elbette, kendini gerçekleştirme, kişi açısından hayatı boyunca devam edecektir. Her birey belli bir periyotta belli bir performans seviyesine sahiptir. Bu performans seviyesinin zamanla olumlu yönde gelişeceği beklenmektedir.

Burada, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amacı, bireyin düzeyini yükseltmek ve en uygun seviyeye ulaşmasını sağlamaktır (Kepçeoğlu, 2004).

Gibson ve Mitchell'e göre (Yeşilyaprak, 2013) psikolojik danışma "bireyin karar alma ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumu sürdürmesine yardımcı olmak için bireye direkt sağlanan psikolojik yardım" dır. Bu yardımı alan "danışan" ve yardımı yapan uzmana "psikolojik danışman" denir.

Okullardaki bu hizmetlerden hem, çeşitli uyum sorunları yaşayan öğrenciler, hem de kendisini tanımak ve geliştirmek isteyen herkes faydalanabilir. Psikolojik danışma hizmeti, rehberlik hizmetlerinin merkezini oluşturmaktadır (Yeşilyaprak, 2013).

İnsanın kendini gerçekleştirme, psikolojik danışma ve rehberliğin ana hedefi olarak görülmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik yardımının amacı olan, kendini gerçekleştirme, son yıllarda rehberlik alanındaki önemli kavramlarından birisi olarak kabul edilmektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları ile amaçlanan, kendini gerçekleştirme kavramı, ilk önceleri soyut bir kavram olarak değerlendirilmiş ve yaygın şekilde tartışılmıştır. Sonrasında, kendini gerçekleştirme kavramı üzerinde detaylı araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Kendini gerçekleştirme kavramıyla ilgili tüm açıklamalar ve farklı görüşleri burada listelemek mümkün değildir. Ayrıca, bu kitabın ilgi sınırlarını aşabilir. Şu anda psikolojik danışma ve rehberlik çalışması ile elde edilmek istenen kendini gerçekleştirme durumu, ilk zamanlarda soyut bir kavram olarak değerlendirilmiş ve yaygın bir şekilde eleştirilmiştir. Dolayısıyla, bu kavram üzerinde yoğun araştırmalar yapılmış; kendini gerçekleştiren kişinin farklı özellikleri tanımlanmıştır. Bu özellikler açısından uzmanların tam bir anlaşmaya varıldığı söylenemez. Listelenen geniş özellik yelpazesinden dolayı, dikkate değer ayrımlar da farkedilir. Burada, rehberlik uygulamalarına ışık tutacak kendinden emin kişinin genel kabul gören ortak özelliklerini listelemek yeterli olabilir. Kendini gerçekleştiren kişinin nitelikleri aslında, psikolojik olarak sağlıklı olan çağdaş insanda bulunması gereken özelliklerdir. Bu özelliklerden genellikle benimsenen bazı özellikler şu şekilde özetlenebilir: Kendini gerçekleştiren bireyin özellikleri, aslında, psikolojik refaha sahip çağdaş bir insanı bulmak için gereklidir. Bu özelliklerden bazıları genel olarak aşağıdaki gibi kabul edilir. Kendini gerçekleştiren birey daha yeterli bir kişilik sahibidir, daha verimlidir. Kendisinin kim olduğunu algıladıkça daha tutarlı bir görüşe sahiptir. Kendini gerçekleştiren birey, kendisi ve başkaları hakkında iyi düşünceler içerir. İnsan değerlerine saygılıdır ve kendisini olduğu gibi kabul eder, onun duygularına vurmaktan kaçınılmaz. Kendini gerçekleştiren birey, değişime ve yeni yaşamaya açıktır. Kendini değişen dünyanın değişen bir parçası olarak görüyor ve devam ediyor. Elbette, kendini gerçekleştirme, birey için yaşam boyu sürecek bir

süreçtir. Her birey belli bir periyotta belli bir performans seviyesine sahiptir. Bu performans seviyesinin zamanla olumlu yönde gelişeceği beklenmektedir. Burada, psikolojik danışma ve danışmanlığın amacı, yukarıda listelenen özellikler bakımından bireyin seviyesini yükseltmektir(Kepçeoğlu, 2004). Gibson ve Mitchell'e göre (Yeşilyaprak, 2013) psikolojik danışma "bireyin karar alma ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumu sürdürmede yardımcı olması için bireyle karşılaştığı psikolojik yardım" dır. "Danışman" ve yardımı yapan uzmana "psikolojik danışman" denir. Okullarda psikolojik danışma hizmeti, çeşitli uyum sorunları, başarısızlıkların çözümünde yardımcı olmaktır. Kendisini tanımak ve iyileştirmek isteyen herkes, psikolojik danışma hizmeti, rehberlik hizmetlerinin merkezini oluşturmaktadır (Yeşilyaprak, 2013).

Psikolojik Danışmanlık, uyum sorunları yaşayan, kendini yetersiz ve değersiz gören kişilerin, problemlerinin nedenlerini ve çözüm yollarını bulmalarına yardımcı olur. Kendini keşfetmek ve anlamak isteyen herkes bu danışmanlık hizmetlerinden yararlanabilir (Kuzgun, 2000).

Eğitimsel bağlamda rehberlik ve psikolojik danışmanlık, öğrencileri onların ihtiyaç ve ilgilerine uygun olarak doğru kursları seçmelerinde, olabilecek en iyi genişlikte akademik üstünlüğü başarmakta, kurumsal kaynak ve etkinliklerin maksimum yararlarından faydalanmakta, uygun çalışma alışkanlıklarını aşlamak, ders içi ve ders dışı aktivitelere tatmin edici bir şekilde katılımlarında destek manasına gelir (Barki ve Mukhopadhyay, 2008).

Öğretim Kademelerine Göre Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri;

Genel olarak, okul öncesi eğitim ve ilköğretim hizmetleri; öğrencinin gerek kendisi gerekse öğretmenleri ve aile bireyleri tarafından, yeteneklerinin ve niteliklerinin tanınmasına ve bu özelliklerinin gelişmesinin desteklenmesi ve motivasyonunun artırılmasına ilişkin bir dönemdir. Bunların eksikliği, öğrencinin okul hayatına devam etmesini önleyecek, çalışma hayatına erkenden atılmasına yol açacaktır.

Ortaöğretimde, hizmetler genellikle; yüksek öğrenime, mesleğe yönlendirmesine, etkili öğrenme ve çalışma, bireyin özelliklerini ve yeteneklerini

değerlendirmesine, bireysel ve sosyal gelişimlerinin hızlandırılmasına odaklanır. Ortaöğretimdeki bu hizmetler okul türlerine göre farklılıklar gösterebilir.

Yaygın eğitimde ise, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, genellikle, kursiyerlerin kişisel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesini, uygun işe yönlendirilmesini, iş hayatına hazırlanmalarını ve böylece bireysel ve toplumsal kalkınmayı hedefler.

2.5.2. Oryantasyon Hizmetleri

Bireysel etkinlikler, bir öğrencinin anaokulundan üniversite dönemine kadar, yeni bir çevrede karşılaşabileceği zorluklarla başa çıkabilmesini, yalnız ve çaresiz hissetmesini önlemeyi ve yeni durumlara kolay adapte olmasını amaçlamaktadır. Öğrencinin kısa sürede adapte olduğu bir eğitim ortamında daha başarılı olacağı beklenir. Öğrenmek için motivasyonunu artırır. Bu bağlamda, oryantasyon hizmetinin uyum sağlamayı kolaylaştırıcı, kuyucu ve önleyici bir fonksiyonu vardır (Yeşilyaprak, 2013).

Okullarda uyum hizmetleri kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar ve uygulamalar; Okulun kısa bir tarihçesinin anlatılması, fiziksel yapısı ile alakalı bilgi verilmesi, yakın çevresi hakkında bilgi verilmesi, uygulanmakta olan eğitim programlarının ve program- dışı eğitsel, sosyal ve kültürel etkilerinin ve okul kurallarının tanıtılması olarak sayılabilir (Kepçeoğlu, 2004).

2.5.3. Bireyi Tanıma Hizmetleri

Öğrenenin gelişimini ve adaptasyonunu sağlamak için, öğrencileri yetenekleri, özellikleri, güçlü ve sınırlı yönleri, başarıları, aile durumu, beklentileri açısından tanımak ve bilmek gerekir. Öğretmenler tanıma sürecinde daha aktiftir. Bireysel tanımlamanın amacı; bireyin farkındalığının sağlanması, kendi özelliklerine ilişkin bilinçlenmesi, zayıf ve kuvvetli yönlerini tanıması ve kabul etmesini sağlamaktır. (Yeşilyaprak, 2013).

Bireyin fiziksel, ruhsal ve benlik gelişimi yanında, ailenin sosyal ve ekonomik durumu, onu etkileyen çevresel faktörler, okul başarısı, okul dışı faaliyetler ve geleceğin planları iyi bilinmektedir ve onlara verilebilecek faydaları planlamak ve yürütmek için çok önemlidir (Bakırcıoğlu, 2000).

Kalıtımsal olarak birbirinden farklı özelliklere sahip olarak doğan bireylerde olduğu gibi bir birbirinden farklı çevrelerde yetişen bireyler arasında da farklılıkların oluşması bir gerçektir. Bireyi tanımlamak için, kişinin yetenekleri, başarıları, başarısızlıkları, bireysel ve toplumsal uyum problemleri, zayıf ve güçlü yönleri, değer yargıları, gibi birçok özelliklerinin detaylı olarak bilinmesi gerekmektedir. Kişiyi tanımak için, bireyin kimliği ve görüşünün yanısıra, kişinin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik davranışlarını, kişisel özelliklerini ve ihtiyaçlarını bilmek gerekmektedir. Kişiyi tanıma, bireyin kendisine ilişkin verileri toplamak ve bu verileri değerlendirme ve yorumlamayı gerektirmektedir (Özgüven, 2000).

2.5.4. Yöneltilme-Yerleştirme Hizmetleri

Yerleştirme, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bölümlere yerleştirilmesi anlamına gelirken izleme ise öğrencilerin yerleştirildikleri program ve bölümlere ne ölçüde uygunluğunu takip etmektir. Böylece öğrencilerin niteliklerine uygun bölümlere yerleştirilip yerleştirilmediğini de kontrol edilmiş olmaktır (Kuzgun, 2000; Baymur, 1961). Eğitsel, mesleki ve kişisel bilgilerin toplanması ve incelenmesi, böylece yerleştirme hizmetleri ile ilgili ihtiyaçların, belirlenmesi amacı ile çeşitli psikolojik danışma ve rehberlik tekniklerinden yararlanmak gerekir (Kepçeoğlu, 2004).

2.5.5. Bilgi Toplama ve Yayma Hizmetleri

“Bilgi toplama hizmetleri öğrencinin gerek duyabileceği her türlü bilgiyi onun yararlanmasına sunmak için yapılan çalışmalardır” (Yeşilyaprak, 2013). Ülkemizde sekiz yıllık temel eğitim sonunda öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun okullara yerleştirmeleri oldukça önemlidir. Bu okullarla ilgili bilgiler verilmesini bilgi toplama ve yayma hizmetleri kapsamında değerlendirebiliriz. Ayrıca seçilen liseler için de lise sonrasında üniversiteler hakkında da öğrenciyi bilgilendirmek gerekmektedir. Yine üniversiteler ve giriş şartları gibi konularda bilgilendirme çalışmaları lise düzeyi öğrencisi için gereklidir. Bu konularda gerçek ve günün şartlarını ortaya koyan bilgiler öğrencilere ne kadar doğru verilirse öğrenciler de meslekler konusunda o kadar doğru kararlar vereceklerdir. Rehberlik servisleri bunun yanında öğrencilere bilgi verme görevini de üstlenmiştir. Öğrencilere, iş olanakları, meslekler, okul kuralları ve disiplin, zararlı alışkanlıklar, cinsel bilgiler ve

verimli ders çalışma yolları hakkında bilgi vermek durumundadır (Tan, 1992; Kantarcıoğlu, 1987).

2.5.6. Müşavirlik Hizmetleri

Müşavirlik hizmetleri, okulda görev yapan, rehberlik uzmanının, öğretmenlerin ve yöneticilerin rehberlik konusunda ortak bir anlayış kazanmalarına ve bu alanlardaki bilgi ve becerilerini arttırmalarına yardımcı olur (Kepçeoğlu, 2004).

2.5.7. İzleme Hizmetleri

İzleme hizmetleri, çeşitli okul programları, eğitsel ve sosyal faaliyetlere, geçici ve sürekli işe yerleşen öğrenciler ve psikolojik danışma yardımı almakta olan öğrencilerin bulundukları ortama uyumlarını ve gelişimlerini sürekli olarak takip etmek ve bilgilendirmek amacı ile yapılan çalışmalardır.

2.5.8. Çevre ve Veli İlişkileri

Direkt olarak öğrencilere yönelik olmayan ve rehberlik ve psikolojik danışmaya önemli katkılarda bulunabilir ikincil bir hizmet grubu, çevreye ve aileye ilişkin hizmetlerdir. Düzenlenen toplantılarda rehberlik ve danışmanlık tekniklerinden faydalanılır. Tabiki; okul müdürünün ilgisi ve desteği, hizmetlerin başarısı açısından önemli bir faktördür (Bakırcıoğlu, 2000).

2.5.9. Araştırma ve Değerlendirme Hizmetleri

Danışma, kendi başına ya da başkaları ile işbirliği yaparak çeşitli konularında araştırmalar yapar. Bu araştırmaların bir kısmı, yürütülmekte olan rehberlik programının değerlendirilmesi olabilir. Bundan başka toplumdaki iş olanakları, meslek seçimini etkileyen faktörlerin araştırması, yetenekleri ölçüsünde başarı gösteremeyen öğrencilerin saptanması ve sorunların kaynağının araştırılması, testlerin yerel normlarının çıkarılması danışmanlar tarafından incelenebilecek konulardan bazılarıdır (Kuzgun, 2000).

- Okuldaki Rehberlik ve Psikolojik danışma programını ve uygulamalarını değerlendirmek.
- Rehberlik ve Psikolojik danışmada kullanılacak test, görüşme, anket ve veri dosyaları gibi araçları hazırlamak, geliştirmek ve sağlamaktır.

- Öğrencilerin okuldaki başarı durumlarını, bilgi beceri ve uyum yönünden değerlendirmek ve başarısızlıkların nedenlerini araştırmaktır.

2. 6. Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Meslek: “İnsanlara yararlı mal ya da hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür” (Kuzgun, 2000).

MeslekSeçimi: “Bireyin tercih ettiği meslekler arasından birinde karar kılması ve buna hazırlanmak için çaba göstermesidir” (Kuzgun, 2000).

Mesleki Tercih: “Bireyin motivasyonu, bilgisi, kişiliğine yetenekleri meslek seçimine yansımalarıdır” (Holland, 1997).

Meslek, kişilere ve dolayısıyla topluma yararlı mal ve hizmet üretmek ve bu üretim karşılığında, gelir elde etmek için yapılan, belli bir eğitimgrektiren, bilgi ve beceriye dayanan, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür (Kuzgun, 2000). Mesleğin kişinin işlevselliği ile ne kadar bütünleşik olduğu düşünüldüğünde insan yaşamındaki rolünü anlamının güç olmaz (Fouad, 2007).

“Meslek seçimi, en yalın tanımı ile meslek seçenekleri arasından kişinin kendine uygun birine yönelmesidir. Ancak bu yöneliş çok değişik etmenlerin etkisiyle ve çeşitli aşamalarından geçilerek oluşturulmaktadır” (Kuzgun, 2000).

Kariyer psikolojik danışmanlığı mesleki ve eğitsel konulardaki seçim sürecinin üzerine inşa edilmiş bir yapı olarak hizmet vermektedir. Bu düşüncüyü destekleyici biçimde Avrupa Birliği Yaşam boyu Rehberlik Ağı Politikası Belgesi Sözlüğü’nde (European Lifelong Guidance Policy Network ELGPN, 2012) kariyer psikolojik danışmanlığı; Farkındalık ve iç görüyü vurgulayan öğrenme, çalışma ve geçiş kararları temelli tatmin edici ve anlamlı bir yaşam ve meslek gelişimini kolaylaştıran, bununla birlikte değişen iş ve öğrenme çevrelerine verilen tepkilerin yaşam boyu yönetimine yardımcı olan birey ya da grup süreci olarak ifade edilmiştir. Kariyer psikolojik danışmanlığı, bu tanımda da görüldüğü gibi meslek seçimi gibi yaşamına etki eden bileşeni içeren bir süreçtir.

Türkiye’de iş ve meslek seçimi ile eğitsel tercihler, sistemli ve etkili bir mesleki rehberlik ve kariyer psikolojik danışmanlığı ile yapılamadığından büyük

ölçüde, rastlantılara, sınav sonuçlarına ve birtakım zorluklara bağlı olarak yapılmaktadır. Kişilerin istemeden, şans eseri karar verip, seçtikleri meslekte çalışıyor olmaları ise, devamlı iş değiştirme, işinden memnuniyetsizlik; isteksiz ve verimsiz çalışma, meslek alanındaki gelişmeleritakip edememe gibi problemleri de yanında getirmektedir. Bu problemler, çalışılan işyerini, sektörü ve ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemekte, kişilerin mesleki ve hayati tatminini azaltmaktadır (Akkök ve Watts, 2006).

2.6.1. Mesleki Rehberliğin Tanımı, Önemi ve Amacı

Mesleki rehberlik; Öğrencilerin türlü türlü meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri amacı ile bireylere yapılan yardımlar olarak tanımlanabilir (Kepçeoğlu, 2004).

İnsanın kendine özgü yetenekleri, potansiyelleri ve farklı yetenekleri vardır. İnsanlar hayatları boyunca bu yeteneklerini ortaya çıkarmak, kullanmak ve geliştirmek isterler. Bizlere bu olanağı sağlayacak olan mesleklerimiz, işimizdir. Bu bağlamda, bizim doğuştan gelen yeteneklerimiz ve potansiyelimiz, sonradan öğrenme ile kazandığımız bilgi ve becerilerin mümkün olan en üst seviyede kullanmamız ancak uygun bir meslek alanı ve iş seçmemiz ile mümkünolabilecektir.

İnsanların hayatlarını etkileyen 3 karar vardır. Bunlar, öğrenme alanının seçimi, mesleğin seçimi ve eş seçimidir. Bu kararlar, bireyin yaşam biçimini ve hayatının akışını etkileyen kararlardır. Bireyin seçtiği meslek;

- a) kalıcı bir işinin olupolmayacağını;
- b) başarılı bir kişi olupolamayacağını;
- c) işini zevkle yapıpyapmayacağını;
- f) sorumluluk sahibi olupolmayacağını;

g) hayatı boyunca mutlu ya da mutsuz olacağının belirlenmesinde oldukça önemli etkilere sahiptir. Bireyin bu kadar önemli ve hayatını etkileyecek kararı aldığı bu kritik dönemde sistematik olarak desteklenmesi gerekmektedir (Tan, 1992).

Doğru mesleğe yönelim, öğrencilerin çeşitli iş ve mesleklere olan ilgi ve istekleri yanında, gelecekte nasıl yaşamak istediklerini belirleyecek olan doğru seçimlerle mümkün olacaktır.

Çoğu genç, temel eğitim veya orta öğretimi bitirip, bir meslek seçmek konusunda karar almak zorunda kaldıklarında, şaşkınlık yaşarlar ve hayatlarını etkileyecek bu önemli kararı şansa bırakırlar. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alarak, toplum ihtiyaçlarını dikkate alarak bu seçimi yapmamaları ileride hem kendilerine hem ailelerini hem de yakınlarını hayal kırıklığına uğratmaktadır. Bu durum aynı zamanda, toplumsal kalkınmayı sağlayacak insan gücünün heba edilmesine neden olmaktadır. Doğru bir seçim yapabilmek için; kişinin yetenekleri ve ilgi duyduğu meslekler hakkında nesnel ve kapsamlı araştırmalar sonucunda edinilen bilgiye sahip olması gereklidir (Kuzgun, 2000).

Eğitimde öğrencilerin bireysel başarının yeterli olup olmadığını değerlendirmede kullanılan ölçütlerin bazıları şunlardır: Öğrencinin bulunduğu eğitim-öğretim düzeyi için saptanan genel hedefler ve yapması istenen davranışlar öğrencinin kendi yetenek düzeyi, öğrencinin eğitim programına girişteki başarı düzeyi, öğrencinin sosyo-ekonomik düzeyi. Bu ölçütler, ölçme ve değerlendirmenin özel amacına, öğretmenin bu ölçütler hakkındaki kişisel görüşüne, öğrencinin izleyeceği öğretim programının niteliğine, kurumlarca saptanan standartlara göre öğrenci gelişiminin yeterlilik derecesi hakkında yapılacak değerlendirmede bir yargıya ve sonuca varmada kullanabilir (Özgüven, 2000).

Mesleki rehberlik, kişinin farklı meslekleri tanınması ve kendine uygun meslekleri seçmesi, mesleğe hazırlanması ve bu alanda kendisini ilerletmesi amacıyla yapılmakta olan psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleridir (MEB, 2006).

Meslek deyince sadece para kazanma işi aklımıza gelmektedir. Bu durum, insan psikolojisi açısından ele alındığında hiç de öyle olmadığını ortaya koymaktadır. “Bir meslek edinmenin temelinde para kazanarak fizyolojik ihtiyaçları karşılamının dışında sosyal ve psikolojik ihtiyaçların doyumu söz konusudur. İşte bireyin fizyolojik, psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamada en önemli araç durumunda olan meslek eğer doğru bir kararla, isabetli olarak seçilebilmişse bu ihtiyaçların daha üst düzeyde doyurulması mümkün olabilir” (Yeşilyaprak, 2013).

2.6.2. İlköğretimde Mesleki Yöneltilme Neden Önemlidir

Rehberliğin ortaya çıkmasının sebeplerinin en başında modernleşen toplumda nitelikli insan gücü arayışı, farklı meslek alanları ve bu mesleklerle kimlerin uğraşacağı konusu olmuştur.

Öğrencilerden mesleki kişiliğin oluşması anaokuluna kadar inmektedir. Bu bilincin sekizinci sınıf öğrencilerinde aniden oluşması beklenemez. Bu oldukça uzun bir süreçtir. Okul öncesi dönem çağında hissettirilmesi gereken mesleğin, insanların bir işe sahip oldukları, çalışmaları gerektiği ve kendilerinin de ileride bir işe sahip olacağı bilincidir. Bu yaş çocuğuna meslekler çeşitli oyunlarla tanıtılmalıdır.

Mesleki rehberliğin öneminin arttığı ve en çok ihtiyaç duyulduğu devre ise ilköğretimin 7'ci ve 8 sınıflarıdır. Bu dönem öğrencilerin ortaöğretime gitmeden önce hangi programlara yönelecekleri bilincinin oluştuğu dönemdir. Bu dönemde, öğrencinin ne olacağını farkına varmasından ziyade, kendi yetenekleri ve yeterliliklerinin farkına vardırılıp, bunları geliştirecekleri bir programı seçmesine yardım edilmelidir.

2.6.3. Ortaöğretimde Okula ve Mesleğe Yöneltilme

Ortaöğretimdeki rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekliliği, bu yaştaki öğrencilerin gelişim ihtiyaçları ve bu konuda okuldan beklentiler üzerine kuruludur. Gençlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor bir dönemdir. Lise yılları, ergenlik dönemi olarak adlandırılabilir. Bu dönem boyunca ergen kendini tanımlamaya, kişiliğini oluşturmaya ve kimliğini belirlemeye çalışır. Bu nedenle, bireyin depresif bir zamanının sağlıklı bir şekilde atlatılabilmesi, eğitimde psikolojik hizmetleri zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle, orta öğretimde bireyin kişisel, eğitimsel ve mesleki gelişimine yönelik olarak, rehberlik hizmetleri yeterli ve kapsamlı bir şekilde sürdürülmelidir. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde orta öğretimin özellikleri hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında belirleyici bir etkiye sahiptir (Yeşilyaprak, 2013).

Gençler eğitim planlarına bağlı olarak, mesleki planlarını da lise yıllarından itibaren oluşturmalarıdır. Öğrencinin ilgileri ve yetenekleri lise yıllarında daha belirgin hale gelmektedir. Bu dönemde, öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerini öğrenmeleri, özelliklerinin farkında olmaları ve farklı meslekleri araştırarak bir karar

vermeleri beklenir. Bu bağlamda, gençlerin mesleki rehberlik hizmetlerine ihtiyacı vardır. Tüm bu sebeplerden dolayı, rehberlik hizmetlerinin, kişisel, eğitimsel ve mesleki gelişim yönünden öğrencilere, orta öğretim döneminde yeterince ve kapsamlı bir şekilde düzenli olarak verilmesi gerekmektedir (Yeşilyaprak, 2013).

Ortaöğretim kurumlarında uygulanacak rehberlik hizmetlerinin ilkeleri ve genel amaçları arasında “kişisel rehberlik”, “eğitsel rehberlik” ve “mesleki rehberlik” çalışmalarının yanı sıra bireyi tanıma tekniklerine de yer verilmiştir. Mesleki rehberlik eğitim süresince; bireylerin farklı meslekleri öğrenmeleri ve kendi niteliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetidir. Bu hizmetler; eğitim süresinde rehberlik alanında yetişmiş uzmanlar koordinesinde öğretmen, yönetici ve velilerle işbirliği içinde yürütülür. Bu çalışmanın aşamaları şöyledir:

1-Bireyitanıma,

2-Meslek alanlarını tanıma,

3-Bireyin özellikleri ile mesleklerin gerektiği özellikler arasında bağlantı kurulup, öğrencinin kendine uygun bir mesleği seçmesi aşamasında yapılması gereken çalışmalar belirlenmiştir.

2.6.4. Meslek Seçimi ve Gelişimiyle İlgili Kuramlar

Mesleğin seçimi, kişinin kendisine en uygun kariyer seçenekleri arasından kendine en uygun olanı seçmesidir. Ancak, bu seçim çok farklı aşamalardan geçerek ve birçok faktörlerin etkisi altında gerçekleşmektedir (Kuzgun, 2000).

2.6.5. Mesleki Rehberlik Hizmetlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Prensip ve yöntemlere dayanan özellik faktörü yaklaşımı, "kariyer seçimi" kitabında Parsons tarafından dile getirilmiştir. Bu kitapta, mesleki rehberlik, kişilerin menfaati, yetenekleri vb. özellikleri ile mesleğinin gerekleri arasındaki dengenin bir fonksiyonu olarak tanımlanmıştır. Parsons'agöre; mesleki rehberlik hizmetleri üç aşamada gerçekleşmektedir.

1. Öğrencilerin tanınması: Öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde bir bütün olarak tanınmasının en bariz amacı, kendilerini daha iyi

anlamak için onlara yardımcı olmaktır. Mesleki rehberlik hizmetlerinde, kişinin kişisel, sosyal ve psikolojik faktörler gibi birtakım özelliklerini bilmek sağlıklı hizmetlerin temelini oluşturur. Mesleki rehberlik çalışmalarındaki öğrenciler hakkında ayrıntılı bilgi toplamak büyük önem taşımaktadır.

Bireyin fiziki özellikleri, (cinsiyet, boy, yaş, ağırlık vs),

Bireyin Kişilik Özellikleri, (Zeka düzeyi, İlgileri, değer yargıları, iletişim becerileri),

Akademik Özellikleri, (genel başarı derecesi, başarılı ve başarısız olduğu dersler, hobileri, sosyal ve kültürel etkinliklere katılma durumu),

Sosyolojik Özellikleri, (Ailenin sosyo-ekonomik durumu, ikamet edilen yer, işi etkilemesi mümkün yaşantı ve tecrübeler).

3.Mesleklerin İncelenmesi : Mesleki rehberlik alanındaki mesleklerin incelenmesi, mesleklerle ilgili öğrencilere bilgi verilmesi, kapsamlı ve sürekli bir etkinliktir ve bir takım tekniklerin kullanılmasını gerektirir. Kişi, kendini iyi tanısa da, mesleklerle ilişkin doğru bilgilere sahip değilse, uygun meslek seçimi yapamaz. Meslek türlerinin fazla sayıda olması, herbirinin detaylı incelenmesine olanak tanımaz. Ayrıca, bu durum mesleğin gerektirdiği becerilerin neler olduğunun belirlenmesini zorlaştırmaktadır.”

Mesleklerle ilgili bilgi toplanırken şu faktörlere dikkat edilmelidir.

- Mesleğin temelini oluşturan özellikler nelerdir?
- Mesleğe giriş için bireyde aranılan özellikler nelerdir?
- Meslekteki ilerleme ve gelir durumunasıldır?
- Meslekteki personel ihtiyacı nekadardır?

Meslekler hakkında elde edilecek bilgiler kişinin özelliklerine göre değişebilir. Bu nedenle, yukarıda bahsedilen mesleki bilgileri toplarken dikkate alınması gereken özellikler, gerekirse daraltılır ya da genişletilebilir. Aşağıda, meslekler hakkında bilgilerin nasıl toplanacağına dair ip uçları sunulmuştur.

- Mesleğe ilişkin yayınların incelenmesi,
- Mesleğin icra edileceği, iş yerlerine yönelik incelemeler yapılması,

- Meslekte çalışan elemanlar ile görüşme yapılması,
- Meslekte tecrübesiolan kişilerden faydalanılması,
- Mesleği seçebilecek öğrencileri gruplar halinde incelemeye yönlendirme,
- Seminer çalışmaları yapılması,
- İş kurumu gibi kuruluşların mesleki rehberlik merkezlerinden yararlanılması,
- İnternet üzerinden meslekler hakkında araştırma yapılması ve bilgi toplanması,

3. Bireysel Nitelikler ve Mesleğin Gerektirdiği Nitelikler Arasında İlişkilendirme ve Karar Verme: Mesleki rehberlik ve yönlendirme hizmetlerinin gelişimi incelendiğinde,yöneltme hizmetlerinin, iş dünyasında ve serbest sektörde, yetişkin bireyler düzeyinde, işe uygun kişi belirlenmesi ihtiyacından doğduğu ve okul dışındada geliştiği görülmektedir. Daha sonrasında, eğitim ve öğretim kurumlarında mesleki rehberlik uygulamaları ve oryantasyon hizmetleri yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu nedenle, yöneltme, bireyin eğitimine ve meslek alanına yön vermesine yardımcı olmak için kullanılmalıdır.

Ülkenin milli eğitim alanındaki temel yasalarında ve milli eğitim şuralarında da yer aldığı gibi, öğrencilerin ilgi ve becerileri doğrultusunda, ülkelerin ihtiyaç ve koşullarını dikkate alan, yüksek öğrenime, iş dünyası ve meslek alanlarına yönlendirmesi, rehberlik hizmetlerinden beklenen en önemli yöntemlerden olmuştur.

Eğitim ve öğretim kurumlarında yapılacak yöneltme hizmetlerinde göz önüne alınması gerekli faktörler; öğrenci yetenek ve başarı durumu, genel sağlık ve enerji durumu, fiziki yapısı, engelleri, değerleri, duygusal özellikleri, benlik tasarımı, plan ve beklentileri, ilgi duyduğu konular ile mesleğin ya da gidilecek eğitim programının özellikleridir.

Mesleki rehberlik 1913 yılında Amerika’da eğitim sistemine girerek planlı ve sistemli bir yapıya kavuşmuştur. Daha sonra bu yapının içine eğitsel rehberlik ve en son olarak da kişisel rehberlik dahil olmuştur (Deniz ve Erözkan, 2008).

2.6.6. Meslek Seçiminde Etki Eden Faktörler

Bireyin meslek seçimini etkileyen sosyal faktörlerin başında hızlı gelişmelerin meydana getirdiği karmaşık durumlara uyum güçlüğü gelir. Yakın geçmişimizde bir

biri ardı sıra geçirdiğimiz politik, sosyal ve kültürel devrimler, batılılaşma hareketi; yurdumuzda sosyal ortamı ve yaşama koşullarını başka ülkelerindekinden çok daha hızlı bir tempo ile değiştirmektedir. Kırsal bölgelerden şehirlere akın da bireyin meslek seçiminde önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel tarım ekonomisinden ayrılarak yavaş yavaş endüstrileşmeye yöneleli beri köylerden şehirlere akının dünyada eşine az rastlanır şekilde hızlandığını görmekteyiz. Genç kuşakta bunalım da bir başka nedendir (Baymur, 1961).

2.7. Rehberliğin İşlevleri

Psikolojik danışma ve rehberliğin işlevlerinden birincisi; “Kişinin kendini tanımasına yardım etmektir”. Kişinin kendisini tanıması için onun bedensel, devinimsel ve bilişsel yeteneklerini, ilgilerinin, değer yargılarını, tutum ve davranışlarını, yaşamdan beklediklerinin, istemediği ve istediği varlık, olay ve olguların neler olduğunu keşfetmesi gerekir. Rehberlikte kişiye kendini tanıtmak için kullanılan teknik ve yardımlar sayesinde kişi, kendine ve çevresine dair bilgileri özümser; Kendi benliğini geliştirerek doğru karar verebilme ve kendini yönetebilme yetisi kazanır.

Psikolojik danışma ve rehberliğin işlevlerinden bir diğeri ise; eğitimle alakalı bilgi verme, yerleştirme ve izleme desteğinin sağlanmasıdır. Bilgi verme ile bireyin, kişisel-toplumsal uyumuna destek olunmaktadır. Bireyin, beceri ve ilgisine yönelik program, okul ve meslek seçimlerinde kararlar verebilmesi amacıyla yardım etme ve gerekli imkanları sağlama gibi işlevleri bulunmaktadır. İzleme hizmetleri ise; bireyin kararlarının sonuçlarını analiz etmeye yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini oluşturmaktadır (Bakırcıoğlu, 2000).

2.7.1. Uyum Sağlayıcı Rehberlik

Bu model, bireysel psikolojik danışma ve vaka analizlerinin sonucu olarak elde edilen verilerin değerlendirilmesine odaklanan bir rehberlik zihniyetidir. Güçlük çeken ve sıkıntısı olan kişilerin davranışlarının ardındaki nedenleri tanımlamak ve uyarlanabilir yeni davranışlar geliştirmek için gerekli önlemleri almak uyum sağlayıcı rehberliğin amacıdır. Bu modelde danışman, çalışmasını bireyin problemi üzerine yoğunlaştırır ve onu dışsal tekniklerle tanımlayarak ve psikolojik durumunu düzelterek mevcut ortama adaptasyonunu hızlandırır (Kuzgun, 2000).

2.7.2.Yöneltici Rehberlik

Bireysel farklılıkları önemseyen rehberliğin, bir diğer önemli işlevi ise, her bireyin kendisine en uygun ve en tatmin edici geleceğe hazırlayan bir alana yönelmesine ve başarılı olmasına yardımcı olmaktır. Bu hizmette, bireyin tüm yeteneklerini, ilgi alanlarını ve ihtiyaçlarını, kişiliğinin ve olanakların yapısını ve kişinin onları tanıması ve anlaması gerekir. Yöneltici rehberlik, doğal olarak tüm öğrencilerin ihtiyaç duyduğu bir rehberlik hizmettir. Tüm öğrencilerin bireysel niteliklerine göre gelişmeleri ve bir kariyer, geleceğe yön vermeleri gerekir. Rehberlik, kişinin nitelikleri ve toplumun insan gücünün ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılır (Tan, 2006).

Bu başvuruda, danışman, testlerden elde edilen verileri ve diğer ölçüm araçlarından elde edilen verileri sınıflandırarak ve yorumlayarak, birey hakkında bir karara sahip olur. Burada danışman, aktif ve baskın bir modeldir. Bu tür bir uygulama, çağdaş anlamda rehberlikten ziyade "yönlendirme" kavramına daha uygundur. Bu model genellikle öğrenci akışını organize etme ve insan gücünü planlama "işe yönelik" bir süreç için uygun olabilir. Bu modelin aşırı uygulanması, öğrencilerin gruplara ayrılmasına veya test sonuçlarına ve gözlem sonuçlarına dayalı olarak insan ihtiyaçlarına göre öğrenci akışını planlamaya yönelik çalışmalarında görülebilir. Buradaki amaç, bireyin bir mesleğe ya da alana doğru yönelmesine yardımcı olmak değil, onun için uygun görülen bir alana veya mesleğe yerleştirmektir (Kuzgun, 1995).

2.7.3. Ayarlayıcı Rehberlik

Rehberliğin üçüncü işlevi, gençlik geliştirme programını hazırlayanlara yardımcı olmaktır. Rehberlik, program geliştiricilere ve eğitim planlamacılarına, gençlerin en iyi şekilde yetişmesini sağlamak, yeteneklerine en uygun eğitim faaliyetlerine dahil olmalarını sağlamak için yardımcı olur. Öğrencilerle yakın ilişki kuran danışman, onların sorunlarını, bireysel özelliklerini, umutlarını ve isteklerini bildiği gibi, toplumdaki olasılıkları ve koşulları ve değerleri de bilir. Bu çok faktörlü ortamda gençler, karşılaşmaları muhtemel sorunları da öngörebilir. Bu nedenle, bireysel tanıma ve sonuç izleme servsleri aracılığıyla toplanan veriler, program ve politika yapımcıların dikkat ve hizmetlerine sunulur. Gerçekler ve gözlemler, program geliştiricilerinin ve program geliştirmenin en önemli dayanağıdır.

2.7.4. Geliştirici Rehberlik

Bu model 1960'lı yıllarda rehberlik hizmetlerinde bireyin gelişiminin sürekliliği üzerinde pek durmayanvebu hizmetleri daha çok okul, meslek seçimi ve acil durumlarına müdahale ile sınırlandıran önceki modellere eleştiri olarak çıkmıştır. Gelişimsel modelin, önceki modellerden en belirgin farkı ve avantajı kişinin gelişimsel ihtiyaçlarına öncelik vererek gelişim dönemlerinin ihtiyaçlarının giderilmesine ve azaltılmasına yer vermesidir. Ayrıca, bireyin kişisel, sosyal, eğitssel-mesleki gibi tüm alanları ile bir bütün olarak ele alıp hizmetlerinde bu alanlar yönelik olarak vermesidir (Erkan, 2000).

Gelişimsel modelde rehberliğin amacı, bireyin kendini, çevresindeki imkanları tanıyabilmesi, sağlıklı kararlar verebilmesi, geleceğe hazırlanabilmesi için kişisel, sosyal, eğitssel-mesleki alanlardaki gelişimine yönelik hizmetleri eğitim her kademesinde bir süreklilik içinde, bilimsel ve profesyonel nitelikte sunmaktır.

Zamanla rehberlik hizmetlerinin kapsamının genişlediği, sadece program ve meslek seçme sorunlarının çözümünün değil, bireyin bir bütün olarak gelişiminin hedef alındığı danışman-danışan ilişkilerinin giderek daha demokratik bir anlayışla yürütüldüğü, danışanda özerklik, kendini yönetme ve sorumluluk gibi kişilik özelliklerinin geliştirilmeye çalışıldığı, bireyi dıştan değerlendirme ve yönlendirme yerine, onu anlamaya ve onu kendini nasıl algıladığını öğrenmeye önem verildiği görülmektedir. Bilgi verme hizmetleri ihmal edilmemekle birlikte psikolojik danışma yardımı giderek önem kazanmakta, hizmetlerde bireysel danışma yanında grupla psikolojik danışmaya daha fazla yer verilmektedir. Bugün artık danışmanlar “kimler, hangi alanda, ne kadar olasılıkla başarılı olabilirler?” sorusu yerine, “ gizli güçler hangi ortamlarda en üst sınırına kadar geliştirilebilir?” sorusuna cevap aramaktadırlar. Yani, durumu belirlemeden çok onu geliştirici koşulları araştırmak rehberliğin asıl amacını oluşturmaktadır (Kuzgun, 2000).

2.7.5. Tamamlayıcı Rehberlik

Rehberliğin bir diğer işlevi; öğretim faaliyetlerini tamamlayıcı faaliyet olmasıdır. Örgün eğitim kurumlarında yapılan öğretim faaliyetleri rehberlik hizmetleri ile birlikte gerçekleştirildiğinde, eğitimde arzu edilen kalite ve verimlilik elde edilebilir. Bu nedenle öğretmenlerin rehberlik konusunda bilgilendirilmesi ve bu

anlayışı içselleştirmelerinin sağlanması, öğretimi planlayan, gerçekleştiren ve değerlendiren kişiler olan öğretmenlere ve dolayısıyla sisteme büyük katkı sağlayacaktır (Can, 2004).

2.7.6. Önleme ve Önleyici Rehberlik Kavramı

Önleyici rehberlik hizmetleri önemli oranda zararlı alışkanlıklarla ilgilidir. Şüphesiz çoğu insanın hayatında kendine zarar verdiğini bildiği ancak vazgeçmediği bir takım alışkanlıkları vardır. Kişilerin birçoğu bu alışkanlıkların eğlenceli olduğunu düşünerek bu zararlı alışkanlıklara başlamışlardır. İlk kullanımdan sonra, birey aynı hazzı ve daha fazlasını alabilmek için bu maddeleri kullanmaya doz artırarak devam etmektedir. Ancak, başlangıçta keyif veren bu durum bireyin fiziksel ve ruhsal zararlara uğramasına, maddi ve manevi olarak birçok kayıba uğramasına neden olur. Bu süre zarfında da kişi birçok fırsatı kaçırmış ve odağında sadece bu zararlı alışkanlığı olduğu için zamanını da tüketir. Dolayısıyla uzun vadede büyük kayıplara yol açtığı tartışılmaz bir gerçektir.

Zararlı alışkanlıkların başlarında şunlar gelir:

1. Madde Bağımlılığı; Sigara, alkol, esrar, kokain, eroin, lsd vb. maddeleri kişinin zarar göreceğini bilmesine karşın, kullanımını sürdürmesi, maddeyi bırakmaması ve miktarını devamlı fazla oluşturmaktır.
2. İnternet Bağımlılığı: Birey bilgisayar etkileşimi içeren, kimyasal olmayan, teknolojik ve davranışsal bağımlılık olarak tanımlanabilir.
3. Saldırganlık, Şiddet: Öfke, hiddet, kin, nefret vb. duyguların başkalarını incitmeye yönelik sözel veya fiziksel olarak davranışa dönüştürülmesidir.
4. HIV/AIDS: Çeşitli şekillerde özellikle cinsel yollarla veya kan yoluyla bulaşan kazanılmış bağışıklık yetmezliği sendromudur.
5. Yeme Bozuklukları: Kötü duyguları baskılama, mutlu olabilme, rahatlama amacı ile bireyin kontrolsüz olarak yaptığı yeme davranışlarının neticesinde fiziksel görüntü ve kilo kaybı gibi sonuçları olan psikiyatrik durumlarıdır (Mocan A.G.,1995).

Yakın geçmişe kadar, öğretmenler ve konu merkezli eğitim kapsamında, daha çok öğrencilerin akademik başarıları ve akademik zekalarına (IQ) yönelik eğitim ve öğretim hedefleri belirlemiştir. Bununla birlikte, modern ve demokratik bir anlayışın

geliştirilmesi ve öğrenci merkezli bir eğitim yaklaşımının geliştirilmesiyle paralel olarak bugünün hedefleri, sadece IQ (Intellectual Intelligence) değil, aynı zamanda EQ (Duygusal Zeka) öğrencilerinin duygusal zekasını geliştirmektir. Duygusal zekada (EQ), bireylerin yüksek veya düşük derecede sahip olmaları gereken özelliklerin başında sosyal beceriler gelmekte ve bu konular da kişisel rehberlik hizmetleri kapsamına girmektedir. Bu becerilerin, temel iletişim becerileri, problem çözme becerileri, etkili karar verme becerileri, öfke ve stresle baş etme becerileri, zihinsel sağlıkları koruma ve yaşamın her alanındaki memnuniyet gibi yaşamı kolaylaştıran beceriler olduğu düşünülmektedir. Bu beceriler, geliştirebilir ancak akademik ders olarak görülmez ve yalnızca tek bir dersle elde edilemezler. Akademik başarılarından dolayı bir kişi çok iyi bir mesleğe sahip olabilir, ancak temel iletişim becerileri, problem çözme becerileri, etkili karar verme becerileri, öfke ve stresle başa çıkma becerileri olmaya bireyin, iyi bir eş ve baba olmayacağı kesindir (Şahin, 2004).

2.7.6.1. Önleme Kavramının Kapsam ve Niteliği

Önleme çalışmalarında sadece sorunlu ve özel eğitim gerektiren çocuk ve gençlerin değil bütün öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanabilecekleri bu hizmetlerin varoluş nedenlerinin öğrenciler olduğu üzerinde durulmalıdır.

Etkili olabilmeleri için önleme programlarında olması gereken bazı temel yaklaşımlar ve sayıtlar şu şekilde özetlenebilir.

1. Bir problemin tek bir çözümü yoktur.
2. Yüksek risk içeren davranışlar birbiri ile ilişkilidir.
3. Her toplumda bütünleştirici hizmetler ve programlar gereklidir.
4. Önleme çabaları bireyler kadar kurumlarda da (okullar, toplum kurumları, vb) değişmeyi hedeflemelidir.
5. Müdahalelerin zamanlaması kritiktir ve erken başlamalıdır.
6. Çabaların devamlılığı önemlidir. Tek ve yoğun oturumlu ya da kısa oturumlu programlar etkili olmamaktadır. Ayrıca devam, izleme ve sonunda destek oturumları gereklidir (Korkut,2004).

2.7.6.2. Önleme Çalışmalarında Okulların Rolü

Önlemenin tanımının iyilik, iyileşme, yetkinliklerin, psikolojik dayanıklılık ve esnekliğin artırılması ve olumlu gençlik gelişimi gibi kavramlarla yakın ilişkisi bulunmaktadır. Sonuçta, pozitif ve sağlıklı insan gelişimi ile ilgili bir kavramdır. Sağlıklı yetişkinlerle güçlü ilişkiler geliştiren ve pozitif faaliyetleri yapma ve sürdürmeye katkıda bulunan bu faktörler, yalnızca olumlu gelişmeyi hızlandırmakla kalmaz, aynı zamanda problemlerin oluşmasını da önler.

Benzer görüşten yola çıkarak yazılan bir değerlendirme çalışması da olumlu gençlik gelişimi yaklaşımlarının, olumlu gençlik davranışlarının arttırılabileceği ve gençlik sorunlarının önleyebileceği sonucuna varılmıştır (Catalano, 2002).

2.7.6.3. Önleme Biliminin Amacı

Önleyici danışma, hem sağlıklı bireylere hem de risk grubunda olan bireylere, işlev sorunlarını önlemek ve yeterlilikleri artırmak amacı ile problemleri daha ileri boyuta gitmeden ve geniş bir danışman desteğine ihtiyaç olmadan; Psikolojik danışma ise olay olduktan sonra birey grup veya aile sisteminde olan işlev sorunlarını düzeltmek için yapılan çabalardır (Conyene, 1997).

2.7.6.4. Önleme Biliminin İlkeleri

Önleme çalışmalarında sadece sorunlu ve özel eğitim gerektiren çocuk ve gençlerin değil, bütün öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanabilecekleri, bu hizmetlerin varoluş nedenlerinin öğrenciler olduğunu üzerinde durulmalıdır.

Etkili olabilmeleri için önleme programlarında olması gereken bazı temel yaklaşımlar ve sayıtlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Bir problemin tek bir çözümü yoktur.
2. Yüksek risk içeren davranışlar birbiri ile ilişkilidir.
3. Her toplumda bütünleştirici hizmetler ve programlar gereklidir.
4. Önleme çabaları bireyler kadar kurumlarda da (okullar, toplum kurumları, vb.) değişmeyi hedeflemelidir.

Müdahalelerin devamlılığı önemlidir. Tek ve yoğun oturumlu ya da kısa oturumlu programlar etkili olmamaktadır. Ayrıca devam, izleme ve sonunda destek oturumları gereklidir (Korkut, 2004).

2.8. Önleme İle İlgili Modeller Kuramlar

2.8.1. Prochaska ve Diclemente'in Değişim Modeli

Önleme çabalarının gerekliliği için bir savunma fikri, kavramında bulunabilir. Sigara içenlerin bu alışkanlıktan ya da bağımlılıktan kurtulmaya çalışırken zorlanmaları, bir biçimde kilo sorunu olup kilo vermeye çalışan kişilerin planlarını davranışa geçirmekte zorlanmaları, günlük yaşamda kolayca gözlenen değişme sorunlarıdır. Değiştirilmeye çalışan davranışlar sıklıkla yaşamımızı olumsuz etkileyen bir durumdan kurtulmaya ya da yaşamımızı daha da kaliteli hale getirmeye yöneliktir. Değişimin zor olduğu araştırmalarla kanıtlanmıştır. Erteleme en önemli engellerden birisidir. Yaşam biçimi ve alışkanlıkları erken yaşlarda olduğu ve etkilerini ileri yaşlarda gösterdiği dikkate alındığında bazı sağlıklı olmayan alışkanlıkların ve yaşam biçimlerinin köklerinin çocukluk yaşlarında olduğu görülebilir. Bu da çocuk ve gençlere önleyici hizmetler verilerek önlenebilir (Korkut, 2004).

2.8.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre genel olarak davranışlar, özellikle davranışları nedeniyle ödüllendirilmiş önemli rol modellerinin aracılığıyla öğrenilir. Ergenler arkadaşlarına, daha büyük olan akranlarına popüler kişilere ve medyaya dikkat eder, önem verilir. O nedenle, çocuk ve gençlere sosyal direnme becerilerinin öğretilmesi yararlı olabilir. Bu beceriler öğretilirken de model alınabilecek örneklerin kullanılmasıyla sosyal öğrenme kuramından yararlanılabilir (Nelson-Jones, 1982).

2.8.3.Sorunlu Davranışlar Kuramı

Ergenlerdeki problemleri davranışların onlar için bir işlev gördüğünü ya da kullanışlı bulunduğunu savunan bu kurama göre gençler; bu davranışları sıkıntı, stres ya da kaygı ile baş etme, ana babalarından bağımsız olduğunu gösterme, bir akran grubuna girebilme gibi kişisel amaçların elde edilmesine yardım ettiklerine inandıkları için yapıyor olabilirler.

O nedenle kişisel ve sosyal becerilerin öğretilmesi gerekir. Kendilik değerini artırma, yeterli kararlar verme, etkili biçimde stres ve kaygı ile başa çıkma bu kuramdan yola çıkılarak önerilen becerilerdir.

2.8.4. Albee'nin Tekrarlama Formülasyonu

Bu model, hastalık ve sağlığı destekleyen etkenlerin karmaşık etkileşimlerinin anlaşılmasını sağlamaktadır.

2.8.5. Bazı Genel Modeller

Weissberg ve Douglas (1997), yeni bir model yerine en fazla rastlanan modeller üzerine bir araştırma yaparak dört ayrı önleme yaklaşımının tanımlanabileceğini belirtmektedir.

- 1) Çevreyi dikkate almaksızın hedef olarak çocuklara bilişsel, davranışsal ve duygusal becerileri öğretmek onları değiştirmek ile ilgilenen yaklaşımlar.
- 2) Hem aile, okul çevresi gibi çocukların becerileri üzerinde değişiklik yapmaya odaklanan yaklaşımlar.
- 3) Çocukların becerilerini artırmak için girişimde bulunan yetişkinleri etkileyerek ortamlardaki uygulamaları, yapıları, örgütsel politikaları kendiliğinden transformasyona uğratmayı vurgulayan, çoklu ögeli müdahaleleri olan önleme yaklaşımları.
- 4) Çocukların davranışlarını değiştirmede kişi merkezli olmaksızın, daha makro seviyedeki politikalarla yapıları değiştiren, diğer çoklu öğeleri programları olan yaklaşımlar (Weissberg ve Douglas, 1997).

2.8.6. Bronfenbrenner'in Ekolojik Yaklaşımı

Bronfenbrenner'in (1977) yılında geliştirdiği ekolojik yaklaşım, insan gelişiminin karmaşıklığı ve çok etmenli oluşundan söz etmektedir.

Bronfenbrenner insan gelişimini çok önemli ve gerçek olan, giderek karmaşılaşan dört katmandan geçtiğini dile getirir. Ekolojik görüşe göre merkezde bireyin yer aldığı, bireyi çevreleyen iç içe geçmiş dört sosyo-kültürel katman birbirleri ile ilişki halinde bireyin gelişimini etkilemektedir. Bu yaklaşıma göre mikrosistem, ekosistem ve makrosistem adı verilen zaman faktörünün içinde yer alırlar.

Söz edilen her katman bireyleri etkilediği için sadece bir katmanı dikkate alarak değişim yaratmaya çalışmak etkili olmamaktadır.

Her katmana yönelik çalışmalar çabaların etkililiğini arttırabilmektedir. O nedenle önleme çalışmaları, politikalar etkileme çabalarını da içermektedir. Önleme katkısı olacak yönetsel düzeyde alınacak kararları etkilemeye çalışmak bu nedenle önemlidir (Bogenschneider, 1996).

2.8.7. İyilik Hali Çemberi Modeli

Günümüzde, ruh sağlığı ile ilgili çalışmalar, olumsuz etkileri azaltmak, sağlıklı ve iyi hali başlatmak ve sürdürmek üzerinde odaklanmaktadır. İyilik hali, önleme çalışmaları için büyük önemi olan risk ve koruyucu etmenlerin analizi için önemlidir (Kelly, 2000). Aslında önleme çalışmaları ile iyilik hali çalışmaları birbirlerini destekleyen bir yapıya sahiptir.

Model geliştirilirken Adler'in bakış açısına dayandırılmış olsa dahi, Maslow ve diğer konu ile ilgili teorisyenlerin görüşlerine de içermekteydi (Mayers, 2001).

2.9. İlköğretim Döneminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Gelişimi, Geliştirilmesi

İlköğretim rehberlik servislerinin üzerinde duracağı etkinlik grupları şöyle sıralanabilir (Tan ve Baloglu, 2006):

1. Öğrenciyi tanıma: İlköğretim yıllarında devamlı olarak gelişmekte çocuğu nesnel olarak tanımak, rehberlik programının en önemli aşamalarındandır. Devamlı gelişim oluşumu içindeki çocuğun, gelişim doğrultusunu tahmin yapabilmek, gelişimini engelleyici faktörlere karşı önlemler alabilmek, onun öznel niteliklerini zamanında belirleyerek gerekli gelişim ortamını sağlayabilmek ve kendi hakkında gerçekçi bir görüş geliştirebilmesine yardım edebilmek gibi amaçlara ulaşabilmesi için birey hakkında sürekli ve nesnel bilgi toplamak gerekmektedir. Bu nedenle, sınıf öğretmeni her öğrenciyi takip eder ve gereklilikleri uygular. Öğrencinin, okul öncesi gelişimine, ev ortamına, ailenin gözlemlerine ilişkin veriler ve başka kaynaklardan edinilen bilgiler toplanır. Bu bilgiler, düzenli bir şekilde değerlendirir ve toplu olarak dosyaya kaydedilir.

2. Öğrencinin kendisini nesnel bir şekilde tanımlanması: Çocuğun kendisi hakkında da gerçekçi bir fikir geliştirmesi, onun gelişim oluşumunun bir parçasıdır. Kendi yetenek ve imkanlarını bilmesi, ona gelişim hedefleri sağlayacaktır. Hatta, birçok konularda kendine güvenini artıracaktır.
3. Bireyin ihtiyaçlarını ve sorunlarını belirlemek: Öğretmen, öğrenciler hakkında topladığı bilgiler sayesinde, öğrencinin gereksinimleri ve sorunları hakkında da bilgi sahibi olabilir. Ayrıca, bu konuda yapacağı taramalarla anlamlı ihtiyaç ve problemler belirlenir. Uyum problemi olan öğrenciler belirlenir. Bu tarama çalışmaları, doğal olarak, ihtiyaç ve problemleri karşılamak için bir şeyler yapma çabalarına yol açmalıdır.
4. Özel eğitime muhtaç ve üstün yetenekli çocukların erken belirlenmesi: Bu gibi çocuklar ne kadar erken belirlenirse, o kadar etkili önlemler almak mümkün olacaktır. Böylece, bireyin daha iyi ve uygun bir şekilde gelişimine imkan tanınmış olacaktır. Rehberlik programı bu gibi çocukları erken keşfeder ve gerekli önlemleri alır.
5. Çocukların gelişimini destekleyen bir sınıf atmosferi sağlanması: Öğretmen, kullanacağı öğretim metodları, işleyeceği konular ve genel tutumu ile her öğrenciye gelişebileceği, kendini tanıyabileceği ve kendisine gerekli sosyal becerileri kazanabileceği bir sınıf ortamı hazırlamalıdır. Böyle bir ortamın en büyük özelliği, bireysel farklara cevap verebilmesidir. Her çocuk, böyle bir ortamda, kendine güven geliştirilmeli, birlikte çalışmayı, fikirlerini karşısındakine anlatabilmeyi ve başkalarını da farklı yönleri ile kabul edebilmeyi öğrenmelidir.
6. Öğrenim ve mesleklerle ilgili bilgiler verme: Bu devrede çocuklar, öğrenim yapmanın ve bir iş sahibi olmanın önemini kavramalıdır. Okuma, yazma, konuşma ve temel matematik gibi becerilerin öğrenildiği bu devrede, özellikle bu konularda tedavici bir eğitime ihtiyacı olan çocuklarla özel olarak ilgilenilmelidir. Teşhis edici testlerle bu tip çocukların okuma ve matematik alanlarındaki eksikliklerin belirlenerek, bu konularda desteklenmelidirler. Bu tür tedavi edici önlemler alınamadığında, bireylerin ilerleyen eğitim-öğretim hayatları tehlikeye girecektir.
7. Meslek bilgilerine gelince, işlenen çeşitli ders konularında çalışmaya karşı olumlu tavırlar ve istekler geliştirilmelidir.

8. Bir meslek hakkında derinlemesine bilgi vermek yerine, meslek sınıfları kategorileri hakkında bilgiler verilmelidir. İşyerlerine geziler düzenlemek, verilen kurumsal bilgileri destekleyecektir.
9. Psikolojik danışma: Çocuğun gelişimine doğrudan ve bireysel yardım gerektiğinde, çocukla karşılıklı konuşmalar yapılır. Bu yaş grubu çocuklarıyla

“İlköğretim düzeyinde çocuğa düzgün konuşma, okuma ve yazma, özetleme, hesaplama gibi temel becerilerin kazandırılmasının yanı sıra kişilik gelişimi de önemlidir. Bu nedenle rehberlik hizmetleri kapsamında çocuklarda gelişim isteği uyandıracak bir sınıf ortamı oluşturulmasına yönelik olarak özgüven kazanma, olumlu bir benlik kavramı inşa etme, diğer bireylerle sağlıklı ve dengeli ilişkiler içinde birlikte yaşamayı öğrenmesinde böyle bir çevrenin gerkliliği kaçınılmazdır. Bu çevreyi oluşturmada gerekli olan rehberlik etkinlikleri, eğitim süreci içinde planlanıp gerçekleştirilecektir. Daha önce açıklanan gelişimsel rehberlik olgusu için, koordine edilmiş, planlı bir çalışmaya ihtiyaç vardır. Bu program öğrencilerin gelişimleri ile ilgili genel ve özel amaçlara sahiptir. Amaçların gerçekleşmesine yönelik rehberlik üniteleri söz konusudur. Program öğrencilerin bilişsel, duygusal ve devinsel gelişimlerini esas alır ve eğitimin insani boyutu ile öğrenme koşulları üzerinde yoğunlaşır. Böyle bir program ardışık ve esnek bir yapıya sahiptir. Rehberlik hizmetleri 1950’li yıllardan itibaren eğitim sistemimizde denenmeye ve yer almaya başlamıştır. Bu hizmetlerin ortaöğretim kademsinde başlatıldığını ve uzun yıllar ortaokul ve liselerde yürütüldüğünü söyleyebiliriz. İlk bölümde söz edildiği gibi 1974-75 öğretim yılından itibaren tüm orta dereceli okullarda yönetmeliklerce belirlenen esaslara göre yaygın rehberlik hizmetlerine başlanmıştır” (Yeşilyaprak, 2013).

2.10. Ortaöğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Değirmencioğlu, Rehberlik servisi olan liseler ile rehberlik servisi olmayan liselerde öğrenim gören öğrencilerin genel problem ortalamaların karşılaştırılması araştırma konusu yapmıştır. Araştırma bulguları, rehberlik servisi olan liselerdeki öğrencilerin, rehberlik servisi olmayan liselerdeki öğrencilere göre problem ortalamalarının anlamlı derece düşük olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları ayrıca rehberlik servisi bulunan okullardaki öğrencilerin kaygı seviyelerinin daha az, geleceğe bakış açısının daha da olumlu olduğunu, bu öğrencilerin düşüncelerini ortaya koymada daha cesur davrandıklarını, problemlerini ortaya atak ve samimi olduklarını belirlemiştir (Değirmencioğlu, 1970).

Her zaman gelişim dönemleri içerisinde, ergenlik dönemi en çok irdelenen, araştırılan bir dönemdir (Yeşilyaprak, 2013).

2.11. Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri

Yüksek öğrenim öğrencilerine verilen öğrenci kişilik hizmetleri, kişilerarası ilişkileri geliştirir ve beceri kazandırır. Kişilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda yetişebilmesi ancak, eğitim ve öğretimin bireyselleşmesi ile sağlanır.

(Özgüven, 2000). Öğrencinin kendi dünyası, okul ve sosyal çevre ve gerçek hayat arasında dengenin oluşmasına katkı sağlar. Öğrencilerin görüşlerini, motivasyonunu artırır, öğrencilerin fırsatları tanımasına ve değerlendirmesine olanak sağlar. Bununla birlikte, meslek seçme, uygulama ve meslekte karar verme gibi gelişim görevlerini de yerine getirebilir (Ülkü, 1989).

Öğrencilerin mezuniyet sonrasında kapasitelerini en üst düzeyde geliştirmelerine olanak tanır. Okul hayatını, keyifli ve üretken, tatmin edici, eğlenceli olarak, akademik ve akademik olmayan deneyimleri yaşama şansını artırır. Eğitimin kalitesini ve verimliliği de artır.

Gençlerin kendilerini birey olarak görmeleri, kendini gerçekleştirdiği, toplumun gelişiminde payı olan sağlıklı bir birey haline gelmeleri için, üniversitelerde gençlerin gelişimi için uygun bir ortam yaratılması ve gerekli psikolojik yardım hizmetlerini sağlamak gerekmektedir.

Üniversite dönemde, gençlerin ergenlik dönemine ilişkin sorunları hala devam etmektedir. Sınav kaygıları, çevreye adaptasyon sorunları, arkadaşlık edinmede güçlükler, yurt sorunları, aileye ve memlekete özlem gibi sorunlar, üniversite öğrencileri arasında en sık karşılaşılan sorunlardır (Yeşilyaprak, 2013).

2.12. İlgili Araştırmalar

Levinton (1977), tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerden okul rehberlik etkinliklerini kendi ihtiyaçları açısından önem sırasına göre dizemeleri istenmiş ve ilk dört sırayı mesleki rehberlik, arkadaşlık ilişkileri, ebeveyn çocuk ilişkisi ve öğretmen-öğrenci ilişkilerindeki sorunları konu alan rehberlik çalışmalarının aldığı saptanmıştır (Doğan, 2000).

Grant (1954), öğrencilerin danışman rollerini nasıl algıladıklarını araştıran çalışmada; öğrencilere eğitsel planlama, mesleki planlama, kişisel ve duygusal konularda kimlerden yardım istediklerini sormuştur. Bulguların analizinde, öğrencilerin en çok eğitsel ve mesleki planlama konusunda danışmanlardan yardım isteğinde bulundukları ortaya çıkmıştır.

Aydın (1987), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin psikolojik danışma ve uygulamalarına ilişkin algı ve beklentileri incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre;

- Araştırmaya katılanların % 50'sinin okullarda bir rehberlik servisinin bulunduğundan haberleri olmaktadır. %49.67'si böyle bir servisin varlığını bilememektedir.
- Öğrencilerin rehberlik servisine başvuru ve servisin faaliyetlerine katılma oranları oldukça düşüktür.
- Öğrenciler tarafından rehberlik uzmanlarının en önemli görevleri 'sorun çözme' ve 'test uygulama' olarak algılanmaktadır. Böylece öğrencilere rehberlik uzmanlarının, sorunların oluşmasını önlemeye yönelik görevlerinin tam olarak algılanmadığı görülmektedir.
- Düşük orandaki bir öğrenci grubu, rehberlik uzmanlarının 'öğrencinin kendini tanımasına yardım etme' görevini dile getirmişlerdir.
- Öğrenciler uzmanların kendilerine değer vermelerini yakın olmalarını, gizlilik ilkelerine uymalarını ve uzmanlarla yalnız görüşebilecekleri bir danışma odasının sağlanmasını istemektedirler.

Özdemir (1991), “Bazı Değişkenler Açısından Öğrenci, Danışman ve Yöneticilerin, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi” adlı araştırmasında, kız öğrencilerin erkeklere göre, yaşı küçük olanların yaşı büyük olanlara göre, kentte yaşayanların köyde yaşayanlara göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma üniversiteöğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinden beklentilerini saptamada kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla betimsel bir araştırma olup, tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) kurulu üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğinin geçerlilik-güvenirlilik çalışması kapsamında 1300 öğrenci ile görüşülmüştür.

Çalışmanın tanımlayıcı bölümü için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Lefkoşa ilçesinde kurulu Yakın Doğu Üniversitesinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehabilitasyon lisans programına 2015-2016 öğrenim yılında devam eden öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmada çalışma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiş ve 317 kişilik evrenden 309 kişi ile görüşülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma verileri iki bölümden oluşan soru formu aracılığıyla toplanmış olup, soru formunun birinci bölümünde katılımcıların cinsiyet, öğrenim görülen sınıf gibi tanıtıcı özellikleri, ikinci bölümünde ise araştırmacı tarafından üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinden beklentilerini saptamak amacıyla 76 maddelik beklenti ölçeğinin taslak formu yer almaktadır.

3.3.1. Kapsam Geçerliliği

Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak ve literatür taraması yapılarak 80 önermeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan madde havuzu 5 uzmanın görüşlerine sunulmuş ve uzmanların görüş ve tavsiyeleri sonucunda düzenlemeler yapılarak 76 maddelik taslak form oluşturulmuştur.

3.3.2. Yapı Geçerliliği

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğinin yapı geçerliliğinin sağlanması amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi: Açıklayıcı faktör analizi aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenin daha az sayıdaki doğrudan gözlenemeyen değişken veya değişkenler ile açıklanmasına olanak sağlayan çok değişkenli bir analiz tekniğidir (Çolakoğlu ve Büyükekşi, 2014).

Araştırmada öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinden beklentilerini saptama amacıyla oluşturulan madde havuzunda yer alan maddelere verilen yanıtların normal dağılıma uyumunu test etmek için Kolmogov-Smirnov testi ve değişkenlerin çarpıklık-basıklık değerleri incelenmiş ve veri setinin normal dağılıma uyduğu saptanmıştır.

Normal dağılıma uyum varsayımının ardından veri setine faktör analizi uygulanabilmesi için Kaiser- Meğer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik (sphericity) testi değerleri belirlenmiştir. KMO, Gözlenen korelasyon katsayıları büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indeks olup, veri setine faktör analizi uygulanabilmesi için KMO değerinin 0,60'ın üzerinde olması ve Barlett'ssphericity gerekmektedir. Araştırmacı tarafından belirlenen KMO değeri 0,89 bulunmuştur. Ayrıca Barlett'ssphericity testinde de anlamlı değeri de anlamlı bulunmuştur (Worthington ve Whittaker, 2006).

KMO katsayısı, veri matrisinin faktör analizi için uygun olup olmadığını, veri yapısının faktör çıkarma için uygunluğu hakkında bilgi verir. Faktörleşebilirlik (factorability) için KMO' nun 0,60'tan yüksek çıkması beklenir. Barlett testi,

değişkenler arasında ilişki olup olmadığını kısmi kolerasyonlar temelinde inceler (Büyüköztürk, 2009). Ölçeğe ait KMO katsayısı 0,89 ve Bartlett's Test of Sphericity'e ait ki kare değeri 5262,75 bulunmuş ve bu değerin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda veri setinin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizinde veri setine varimax dönüşümü uygulanmış ve faktör yükleri Maximum Likelihood methodu ile belirlenmiştir. Faktörler arası ayırt ediciliğin sağlama adına faktör yükleri 0,5'in altında olan maddeler atılarak analize dahil edilemeden açıklanan varyans değeri artana kadar açımlayıcı faktör analizi tekrarlanmıştır.

Tablo 3.1.

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine ilişkin AF sonuçları

Faktör	Initial Eigenvalues			Rotation Sums Of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	11,50	37,08	37,08	4,94	15,95	15,95
2	2,99	9,64	46,73	4,24	13,67	29,61
3	2,11	6,82	53,55	3,28	10,57	40,18
4	1,89	6,11	59,66	2,44	7,86	48,04
5	1,62	5,23	64,89	2,27	7,31	55,35
6	1,18	3,81	68,70	2,03	6,54	61,89

Tablo 3.1.'de verilen açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde, ölçekte öz değeri 1'ün üzerinde olan 6 faktör yer aldığı görülmektedir. Özdeğeri 11,50 olan ilk faktör toplam varyansın %15,95'ini, ikinci faktör %13,67'sini, üçüncü faktör %10,57'sini, dördüncü faktör %7,86'sını, beşinci faktör %7,31'inin ve altıncı faktör %6,54'ünü açıklamaktadır. Buna göre ölçekte toplam varyansın %61,89'unu açıklayan altı faktör yer aldığı saptanmıştır.

Tablo 3.2.

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine ilişkin faktöryükleri

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
20.Yaşatlarımdan gelen baskıyla başa çıkabilmede destek olmalıdır.	0,83					
23.Kendi problemlerimi küçük bir grup içinde konuşabilmem için gerektiğinde yardımcı olmalıdır.	0,70					
17.Arkadaş edinme problemime çözüm bulmama destek olmalıdır.	0,69					
13.Arkadaş ilişkilerimi geliştirebilmemde yardımcı olmalıdır.	0,64					
9.Sinirlerime hakim olmam için destek sağlamalıdır.	0,64					
21.Kendime güven konusunda destek olmalıdır.	0,63					
19.Zamanımı en iyi şekilde kullanmamda yardımcı olmalıdır.	0,60					
14.Hocalarımladaha iyi ilişkiler geliştirmemi sağlamalıdır.	0,54					
7.Kendime uygun amaçlar edinmemi sağlamalıdır.	0,54					
45.Özel hayatın gizliliğine önem verdiğini belirtmelidir.		0,73				
44.Benimle ilgilenirken içten davranmalıdır.		0,72				
46.Kişisel olarak zayıf ve güçlü yönlerimi anlayıp kabul etmemde yardımcı olmalıdır.		0,71				
43.Potansiyellerimizi ortaya koymamız açısından programlar oluşturmalıdır.		0,64				
47.İradem ve otokontrol sahibi olmam için gerekli becerileri kazanmamda destek olmalıdır.		0,62				
49.Beni dinlerken saygı gösterdiğini hissettirmelidir.		0,62				
42.Öğrencilerin sorunlarını ortaya çıkarmak için ihtiyaç belirleme çalışması yapmalıdır.		0,51				
48.Sıkıntılarımı anlatırken insancıl bir şekilde yaklaşmalıdır.		0,51				
27.Okulumun spor salonunu göstermelidir.		0,86				
26.Okulun kütüphanesi göstermelidir.		0,84				
28.Okulun açıldığı ilk günlerde yemek salonu-kantin gibi yerleri göstermelidir.		0,77				
25.Okulumun ilk günlerinde dersliklerin yeri göstermelidir.		0,77				
68.Meslek konusundaki her gelişimden haberdar etmelidir.				0,74		
70.Bağlantı kurduğu iş yerine staja başladığımda takip etmelidir.				0,65		
69.Seçtiğim meslek alanında staj yapmama yardımcı olmalıdır.				0,64		
72.İstediğim alanla ilgili fikrim değiştiği zaman bana yeni bir alana yönelmemde yardımcı olmalıdır.				0,64		
16.Endişelendiğim konularda yardımcı olmalıdır.					0,73	
15.Stres ile baş edebilme destek olmalıdır.					0,70	
18.Akademik sıkıntı yaşadığımda yardım aldığım bir servis olmalıdır.					0,56	
85.Çevredeki özel kuruluşların insan gücü, nitel ve nicel özellikleri hakkında bilgi vermelidir.						0,91
84.Çevredeki kamu kuruluşlarının insan gücü, nitel ve nicel özellikleri hakkında bilgi vermelidir.						0,72
86.Çevredeki ilgililerin okul hakkında bilgi edinmelerini sağlamalıdır.						0,54

Tablo 3.2.'de verilen açımlayıcı faktör analizi neticesinde belirlenen faktörlere ait maddelerin faktör yükleri incelendiğinde, Faktör I.'de bulunan 9 önermenin faktör yüklerinin 0,54 ile 0,83 arasında değiştiği, Faktör II.'ye ait 8 önermenin faktör yüklerinin 0,51 ile 0,73 arasında değiştiği, Faktör III.'e ait 4 önermenin faktör yüklerinin 0,77 ile 0,86 arasında değiştiği, Faktör IV.'e ait 4 önermenin faktör yüklerinin 0,64 ile 0,74 arasında değiştiği, Faktör V.'e ait 3 önermenin faktör yüklerinin 0,56 ile 0,73 arasında değiştiği ve Faktör VI.'ya ait 3 önermenin faktör yüklerinin 0,54 ile 0,91 arasında değiştiği saptanmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA): Açımlayıcı faktör analizi ile saptanan faktörlerin modeli açıklamaya uygun olup olmadığını Doğrulayıcı Faktör Analizi ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi bir yapısal eşitlik modellemesi düğü olup, açımlayıcı faktör analizi neticesinde saptanan faktörlerin modeli yeterince açıklayıp açıklamadığını tespit etmek için kullanılır (Şimşek, 2007).

Tablo 3.3.

Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğine ilişkin DFA uyum iyiliği indeksi değerleri

χ^2/df	2,58
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	0,07
İyilik Uyum İndeksi (GFI)	0,90
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	0,92
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	0,90

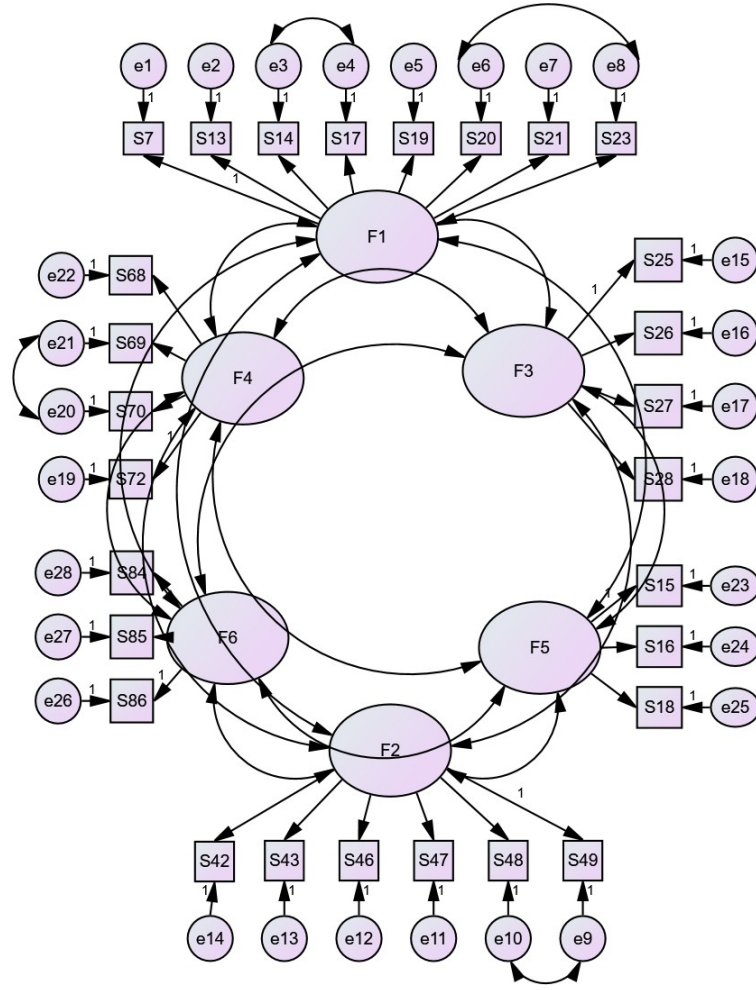
Doğrulayıcı faktör analizi modelinin uygunluğuna modele ilişkin hesaplanan uyum indekleri değerlendirilerek sağlanır. Uyum indeksleri çok çeşitli olup literatürde genellikle χ^2/df , Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), İyilik Uyum İndeksi (GFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) ve Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI) değerlerine göre karar verilmektedir (Munro,2005).

Araştırmacı tarafından yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinden hesaplanan modele ait uyum indeksleri incelendiğinde; χ^2/df 'inin 2,58 olduğu saptanmıştır. Ki-kare, orijinal değişkene ait kovaryans matrisinin önerilen matrsten farklı olup olmadığını test etmede kullanılan bir uyum iyiliği indeksidir. Hesaplanan

ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı oldukça önemlidir. Bu oranın 3'ün altında olması mükemmel uyuma, 5'in altında olması orta düzeyde uyuma karşılık gelmektedir (Kline, 2005).Uygulanan DFA sonucuda İyilik Uyum İndeksi (GFI) değerin 0,90 olduğu tespit edilmiştir. Oluşturulan modelin örneklemin kovaryansını ne kadar iyi ölçtüğünü gösteren GFI değerin 0,90'ın üzerinde olması kabul edilebilir bir uyumun olduğunu ifade etmektedir. GFI değeri 0,95 üzerinde olması halinde mükemmel uyumdan söz edilmektedir (Waltz, Strickland&Lenz 2010). Çalışmada modele ait NFI değerin 0,92 olduğu saptanmıştır. NFI varsayılan model ile temel (bağımsız) model arasındaki uyumu inceler. NFI indeksi için belirlenen kritik değer 0,90 ile 1,00 arasındadır ve hesaplanan NFI değerin olması iyi uyumun varlığını göstermektedir (Meydan & Şeşen, 2011). Buna göre model kabul edilebilir uyuma sahiptir.

Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) bağımsızlık modelinin (gizil değişkenler arasında ilişkinin olmadığını öngören model) ürettiği kovaryans matrisi ile önerilen yapısal eşitlik modelinin ürettiği kovaryans matrisini karşılaştırır. Bu indeks için belirlenen kritik değerlerden 0.97 - 1.00 aralığı iyi bir uyumun varlığını, 0.95 – 0.97 aralığı ise kabul edilebilir bir uyumun varlığını göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001). Araştırmacı tarafından bulunan CFI değerin 0,90 olduğu ve kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmektedir. Yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) popülasyonkovaryanslarını kestirmek amacıyla kullanılan bir indeks olup, 0.00 ile 0.05 arasında olması mükemmel bir uyumun varlığını, 0.05 ile 0.08 aralığında olması ise iyi bir uyumun varlığını göstermektedir (Brown, 2006). DFA sonucunda bulunan RMSEA değerin 0,07 olduğu ve kabul edilebilir uyumun var olduğu görülmektedir.

Yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi neticesinde elde edilen χ^2/df , NFI , GFI ve CFI uyum iyiliği indeksleri, ilgili indekslere ilişkin beklenen kritik değerler ile karşılaştırıldığında Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğineait modelin kabul edilebilir sahip olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre her faktör kendisini oluşturan önermeleri doğru bir biçimde temsil etmektedir.

Şekil 3.1. Modele ilişkin PATH diagramı

Şekil 3.1.'de verilen Path diyagramı incelendiğinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri Ölçeğinde yer alan soruların faktörlere göre dağılımı aşağıdaki gibidir;

Güvenilirlik

Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık testleri olan cronbach alfa ve split-half yöntemi ile test edilmiştir. Ayrıca korelasyona dayalı madde-toplam puan analizi de yapılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan analiz sonucunda Spearman Brown katsayı 0,89 ve GuttmanSplit-Half katsayısı 0,85 bulunmuştur. Ölçek genelinin ve alt boyutlarının güvenilirliklerine ilişkin yapılan croanbach alfa testi sonucunda; ölçek geneli cronbach alfa güvenilirlik katsayısının 0,93 olduğu, **Faktör I.** alt boyutu için cronbach alfa katsayısının 0,89 olduğu, **Faktör II.** alt boyutu için 0,85 olduğu, **FaktörIII.** Alt boyutu için 0,91 olduğu, **FaktörIV.** Alt boyutu için 0,84 olduğu,

Faktör V. alt boyutu için 0,75 ve **Faktör VI.** alt boyutu için 0,81 olduğu tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda madde-toplam korelasyon katsayıları 0,49 ile 0,67 arasında olup tamamının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Split-half ve croanbah alfa testlerinin yanı sıra Madde-toplam madde korelasyonlarının yeterli olması sonucu Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden herhangi bir madde çıkarılmamış ve ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin İstatistiksel Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde SPSS 21,0 ve IBM SPSS AMOS 21,0 paket programları kullanılmıştır.

Araştırma örnekleminde yer alan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin saptanmasında frekans analizi kullanılmıştır.

Taslak ölçek formunun yapı geçerliliğinin sağlanmasında açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmış, ölçeğin güvenilirliğinin saptanmasında cronbach alfa, splithalf testi ve madde-toplam korelasyonları kullanılmıştır.

Ölçeğin nihai formunun oluşmasının ardından yapılan tanımlayıcı çalışmada öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan önermelere verdikleri yanıtların saptanması amacıyla frekans analizi kullanılmış ve sonuçlar frekans dağılıma tabloları ile gösterilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan alt boyutlardan aldıkları puanlara ait ortalama, standart sapma, en küçük ve en büyük değer gibi tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan alt boyutlardan aldıkları puanların karşılaştırılmasında kullanılacak olan hipotez testlerinin belirlenmesi için tanıtıcı özelliklere göre ölçek puanlarının normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk, QQ plot ve çarpıklık-basıklık değerleri ile incelenmiş ve veri setinin

normal dağılıma uymadığı saptanmıştı. Buna göre araştırmada parametrik olmayan hipotez testleri kullanılmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine, kaldıkları yere, karşı cinsle romantik birliktelik durumlarına göre psikolojik danışma, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme, destek ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanların karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına, aylık harcamalarına ve aileleri ile görüşme sıklıklarına göre Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık servisinden destek alma durumlarına göre psikolojik danışma, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme, destek ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanların karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Test sonucunda bağımsız değişkenin gruplarına arasında fark çıkması halinde farkın hangi kategorilerden kaynaklandığı Mann-Whitney U testi ile saptanmıştır.

Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki korelasyonSpearman korelasyon analizi ile tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Tablo 1.

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	148	49,17
Erkek	153	50,83
Sınıfınız		
Birinci Sınıf	90	29,90
İkinci Sınıf	51	16,94
Üçüncü Sınıf	71	23,59
Dördüncü Sınıf	89	29,57
Aylık Harcama		
1000 TL ve altı	158	52,49
1001-1500 TL arası	89	29,57
1501-2000 TL arası	35	11,63
2001 TL ve üzeri	19	6,31
Kalınan yer		
Evde	195	64,78
Yurtta	106	35,22
Karşı cins ile romantik birliktelik		
Var	142	47,18
Yok	159	52,82
Rehberlikten destek alma		
Alan	28	9,30
Almayan	273	90,70
Aile görüşme sıklığı		
Her gün	108	35,88
2-3 günde bir	89	29,57
4-7 günde bir	72	23,92
Ayda bir	32	10,63
Toplam	301	100,00

Tablo 1.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen öğrencilerin %49,17'sinin kadın, %50,83'ünün erkek olduğu, %29,90'ının birinci sınıf, %16,94'ünün ikinci sınıf, %23,59'unun üçüncü sınıf ve %29,57'sinin dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü tespit edilmiştir. Öğrencilerin %52,49'nun aylık harcamasının 1000TL ve altında, %29,57'sinini 1001-1500 TL arasında, %11,63'ünün 1501-2000 TL arasında ve %6,31'inin 2001 TL ve üzerinde olduğu, %64,78'inin evde, %35,22'sinin yurttta kaldığı, %47,18'inin karşı cins ile romantik birlikteliğinin olduğu %52,82'inin olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %9,30'unun rehberlik servisinden destek aldığı, %90,70'inin almadığı, %35,88'inin ailesi ile her gün görüştüğü, %29,57'sinin 2-3 günde bir görüştüğü, %23,92'sinin 4-7 günde bir görüştüğü ve %10,63'ünün ayda bir görüştüğü saptanmıştır.

Tablo 2.*Öğrencilerin ölçeğe verdikleri yanıtların dağılımı*

	Kesinlikle						Tamamen					
	Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Katılıyorum		Ortalama	
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%		
Psikolojik danışma												
Kendime uygun amaçlar edinmemi sağlamalıdır.	1	0,33	9	2,99	24	7,97	152	50,50	115	38,21	4,23	
Arkadaş ilişkilerimi geliştirebilmemde yardımcı olmalıdır.	2	0,66	27	8,97	42	13,95	125	41,53	105	34,88	4,01	
Hocalarımladaha iyi ilişkiler geliştirmemi sağlamalıdır.	0	0,00	24	7,97	34	11,30	125	41,53	118	39,20	4,12	
Arkadaş edinme problemime çözüm bulmama destek olmalıdır.	5	1,66	36	11,96	47	15,61	125	41,53	88	29,24	3,85	
Zamanımı en iyi şekilde kullanmamda yardımcı olmalıdır.	4	1,33	20	6,64	31	10,30	121	40,20	125	41,53	4,14	
Yaşıtlarımdan gelen baskıyla başa çıkabilmede destek olmalıdır.	5	1,66	31	10,30	36	11,96	114	37,87	115	38,21	4,01	
Kendime güven konusunda destek olmalıdır.	2	0,66	16	5,32	18	5,98	127	42,19	138	45,85	4,27	
Kendi problemlerimi küçük bir grup içinde konuşabilmem için gerektiğinde yardımcı olmalıdır.	4	1,33	19	6,31	30	9,97	128	42,52	120	39,87	4,13	
Bireyi tanıma												
Öğrencilerin sorunlarını ortaya çıkarmak için ihtiyaç belirleme çalışması yapılmalıdır.	0	0,00	7	2,33	31	10,30	127	42,19	136	45,18	4,30	
Potansiyellerimizi ortaya koymamız açısından programlar oluşturmalıdır.	1	0,33	7	2,33	18	5,98	131	43,52	144	47,84	4,36	
Kişisel olarak zayıf ve güçlü yönlerimi anlayıp kabul etmemde yardımcı olmalıdır.	0	0,00	7	2,33	12	3,99	118	39,20	164	54,49	4,46	
İradem ve otokontrol sahibi olmam için gerekli becerileri kazanmamda destek olmalıdır.	1	0,33	9	2,99	26	8,64	114	37,87	151	50,17	4,35	
Sıkıntılarımı anlatırken insancıl bir şekilde yaklaşmalıdır.	3	1,00	8	2,66	7	2,33	109	36,21	174	57,81	4,47	
Beni dinlerken saygı gösterdiğini hissettirmelidir.	1	0,33	5	1,66	3	1,00	106	35,22	186	61,79	4,56	
Oryantasyon												
Okulumun ilk günlerinde dersliklerin yeri göstermelidir.	1	0,33	10	3,32	14	4,65	122	40,53	154	51,16	4,39	
Okulun kütüphanesi göstermelidir.	2	0,66	12	3,99	11	3,65	134	44,52	142	47,18	4,34	
Okulumun spor salonunu göstermelidir.	2	0,66	14	4,65	18	5,98	126	41,86	141	46,84	4,30	
Okulun açıldığı ilk günlerde yemek salonu-kantin gibi yerleri göstermelidir.	4	1,33	17	5,65	25	8,31	117	38,87	138	45,85	4,22	
Yöneltme ve yerleştirme												
Meslek konusundaki her gelişimden haberdar etmelidir.	5	1,66	6	1,99	18	5,98	137	45,51	135	44,85	4,30	
Seçtiğim meslek alanında staj yapmama yardımcı olmalıdır.	6	1,99	14	4,65	14	4,65	104	34,55	163	54,15	4,34	
Bağlantı kurduğu iş yerine staja başladığımda takip etmelidir.	2	0,66	14	4,65	17	5,65	105	34,88	163	54,15	4,37	
İstedğim alanla ilgili fikrim değiştiği zaman bana yeni bir alana yönelmemde yardımcı olmalıdır.	2	0,66	10	3,32	19	6,31	116	38,54	154	51,16	4,36	
Destek												
Stres ile baş edebilme destek olmalıdır.	2	0,66	4	1,33	17	5,65	128	42,52	150	49,83	4,40	
Endişelendiğim konularda yardımcı olmalıdır.	4	1,33	9	2,99	14	4,65	137	45,51	137	45,51	4,31	
Akademik sıkıntı yaşadığımda yardım aldığım bir servis olmalıdır.	8	2,66	11	3,65	22	7,31	127	42,19	133	44,19	4,22	
Çevre ve ilişkiler												
Çevredeki kamu kuruluşlarının insan gücü, nitel ve nicel özellikleri hakkında bilgi vermelidir.	4	1,33	24	7,97	31	10,30	129	42,86	113	37,54	4,07	
Çevredeki özel kuruluşların insan gücü, nitel ve nicel özellikleri hakkında bilgi vermelidir.	2	0,66	25	8,31	29	9,63	138	45,85	107	35,55	4,07	
Çevredeki ilgililerin okul hakkında bilgi edinmelerini sağlamalıdır.	3	1,00	10	3,32	16	5,32	150	49,83	122	40,53	4,26	

Tablo 2.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin ölçeğe verdikleri yanıtların dağılımı verilmiştir.

Tablo 2. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin genel olarak ölçekte yer alan önermelere “tamamen katılıyorum” şeklinde yanıt verdiği saptanmıştır.

Öğrencilerin psikolojik danışma alt boyutunda yer alan en çok katıldıkları önerme “Kendime güven konusunda destek olmalıdır.” , en az katıldıkları önerme ise “Arkadaş edinme problemime çözüm bulmama destek olmalıdır.” önermesidir.

Öğrencilerin bireyi tanıma alt boyutunda en çok katıldıkları önerme “Beni dinlerken saygı gösterdiğini hissettirmelidir.” olurken, en az katıldıkları önerme ise “Öğrencilerin sorunlarını ortaya çıkarmak için ihtiyaç belirleme çalışması yapılmalıdır.” önermesidir.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin oryantasyon alt boyutundaki en çok katıldıkları önerme “Okulumun ilk günlerinde dersliklerin yeri göstermelidir.” ve en az katıldıkları önerme “Okulun açıldığı ilk günlerde yemek salonu-kantin gibi yerleri göstermelidir.” önermesidir.

Öğrencilerin yöneltme ve yerleştirme alt boyutunda yer alan en çok katıldıkları önerme “Bağlantı kurduğu iş yerine staja başladığında takip etmelidir.”, en az katıldıkları önerme ise “Meslek konusundaki her gelişimden haberdar etmelidir.” önermesidir.

Araştırmaya katılan Öğrencilerin destek alt boyutunda en çok katıldıkları önerme “Stres ile baş edebilme destek olmalıdır.” olurken, en az katıldıkları önerme ise “Akademik sıkıntı yaşadığımda yardım aldığım bir servis olmalıdır.” önermesidir.

Öğrencilerin oryantasyon alt boyutundaki en çok katıldıkları önerme “Okulumun Çevredeki ilgililerin okul hakkında bilgi edinmelerini sağlamalıdır.”önermesidir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistikler

Alt Boyutlar	n	$\bar{x}$	s	Min	Max
Psikolojik danışma	301	32,76	5,54	18	40
Bireyi tanıma	301	26,50	3,31	12	30
Oryantasyon	301	17,24	2,93	6	20
Yöneltme ve yerleştirme	301	17,38	2,76	6	20
Destek	301	12,92	2,02	3	15
Çevre ve ilişkiler	301	12,40	2,27	3	15

Tablo 3.'te araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 3. incelendiğinde öğrencilerin ölçekte yer alan psikolojik danışma alt boyutundan ortalama $32,76 \pm 5,54$ puan, bireyi tanıma alt boyutundan ortalama $26,50 \pm 3,31$ puan, oryantasyon alt boyutundan ortalama $17,24 \pm 2,93$ puan, yöneltme ve yerleştirme alt boyutundan ortalama $17,38 \pm 2,76$ puan, destek alt boyutundan ortalama $12,92 \pm 2,02$ puan, çevre ve ilişkiler alt boyutundan ise ortalama $12,40 \pm 2,27$ puan aldıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s	M	Sıra Ort.	Z	p
Psikolojik danışma	Kadın	148	32,73	5,93	33	154,04	-0,60	0,549
	Erkek	153	32,79	5,14	32	148,06		
Bireyi tanıma	Kadın	148	26,81	3,49	28	160,84	-1,97	0,049*
	Erkek	153	26,21	3,10	26	141,48		
Oryantasyon	Kadın	148	17,56	2,86	18	161,19	-2,09	0,036*
	Erkek	153	16,93	2,97	16	141,14		
Yöneltme ve yerleştirme	Kadın	148	17,58	2,96	19	161,27	-2,06	0,039*
	Erkek	153	17,18	2,55	17	141,07		
Destek	Kadın	148	13,00	2,16	13	157,63	-1,34	0,179
	Erkek	153	12,84	1,87	12	144,59		
Çevre ve ilişkiler	Kadın	148	12,36	2,46	12	151,89	-0,18	0,858
	Erkek	153	12,44	2,09	12	150,14		

* $p < 0,05$

Tablo 4.'te öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ölçekte yer alan psikolojik danışma, destek ve çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). Kadın ve erkek öğrencilerin bu alt boyutlardan aldıkları puanlar benzerdir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ölçekte yer alan bireyi tanıma, oryantasyon ve yöneltme ve yerleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Kadın öğrencilerin bireyi tanıma, oryantasyon ve yöneltme ve yerleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

Tablo 5.

Öğrencilerin sınıflarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt boyutlar	Sınıfınız	n	$\bar{X}$	s	M	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Psikolojik danışma	Birinci Sınıf	90	33,28	5,00	33	155,09	7,53	0,057	
	İkinci Sınıf	51	31,47	6,19	31	130,44			
	Üçüncü Sınıf	71	31,76	5,85	33	139,80			
	Dördüncü Sınıf	89	33,78	5,20	33	167,58			
Bireyi tanıma	Birinci Sınıf	90	26,61	3,20	27	154,17	11,61	0,009*	1-4
	İkinci Sınıf	51	26,45	3,16	26	148,28			2-4
	Üçüncü Sınıf	71	25,39	3,89	25	124,54			3-4
	Dördüncü Sınıf	89	27,31	2,75	28	170,46			
Oryantasyon	Birinci Sınıf	90	16,83	3,10	16	138,89	8,36	0,039*	1-4
	İkinci Sınıf	51	17,18	2,77	17	147,55			
	Üçüncü Sınıf	71	17,14	2,64	16	142,62			
	Dördüncü Sınıf	89	17,78	3,02	19	171,90			
Yöneltilme ve yerleştirme	Birinci Sınıf	90	17,34	2,92	17	153,80	14,26	0,003*	3-4
	İkinci Sınıf	51	17,63	2,19	18	151,15			
	Üçüncü Sınıf	71	16,52	2,97	16	121,11			
	Dördüncü Sınıf	89	17,94	2,58	19	171,93			
Destek	Birinci Sınıf	90	13,07	1,82	13	156,39	6,14	0,105	
	İkinci Sınıf	51	13,04	1,87	13	154,71			
	Üçüncü Sınıf	71	12,31	2,52	12	129,67			
	Dördüncü Sınıf	89	13,19	1,74	13	160,44			
Çevre ve ilişkiler	Birinci Sınıf	90	12,53	2,50	13	162,02	8,95	0,030*	3-4
	İkinci Sınıf	51	12,33	2,20	12	143,47			
	Üçüncü Sınıf	71	11,93	2,07	12	127,80			
	Dördüncü Sınıf	89	12,69	2,20	13	162,68			

* $p < 0,05$

Tablo 5.'te araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sınıflarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. incelendiğinde, öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre ölçekte yer alan psikolojik danışma ve destek alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir($p>0,05$).

Öğrencilerin sınıflarına göre bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerden kaynaklanmakta olup, dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarına göre oryantasyon alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu fark birinci sınıfta ve dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin oryantasyon alt boyutundan aldıkları puanlar birinci sınıf öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre ölçekte yer alan yöneltme ve yerleştirme alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden kaynaklanmakta olup, dördüncü sınıf öğrencilerinin bu alt boyuttan aldıkları puanlar üçüncü sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir.

Öğrencilerin sınıflarına göre çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden kaynaklanmakta olup, dördüncü sınıf öğrencilerinin bu alt boyuttan aldıkları puanlar üçüncü sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir.

Tablo 6.

Öğrencilerin aylık harcamalarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt boyutlar	Aylık harcama	n	$\bar{X}$	s	M	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Psikolojik danışma	1000 TL ve altı	158	32,54	5,78	32	147,99	1,15	0,766	
	1001-1500 TL arası	89	33,01	4,50	33	153,86			
	1501-2000 TL arası	35	32,34	6,85	32	147,63			
	2001 TL ve üzeri	19	34,16	5,39	33	168,84			
Bireyi tanıma	1000 TL ve altı	158	26,28	3,36	27	145,44	3,95	0,267	
	1001-1500 TL arası	89	26,61	3,49	27	155,54			
	1501-2000 TL arası	35	26,49	2,92	26	146,36			
	2001 TL ve üzeri	19	27,89	2,45	29	184,50			
Oryantasyon	1000 TL ve altı	158	16,76	3,22	16	139,73	10,42	0,015*	1-4
	1001-1500 TL arası	89	17,94	2,64	19	172,09			
	1501-2000 TL arası	35	17,23	2,22	16	138,20			
	2001 TL ve üzeri	19	18,00	1,89	17	169,50			
Yöneltilme ve yerleştirme	1000 TL ve altı	158	17,33	2,87	18	151,26	5,97	0,113	
	1001-1500 TL arası	89	17,13	2,80	17	141,33			
	1501-2000 TL arası	35	17,49	2,56	18	151,20			
	2001 TL ve üzeri	19	18,68	1,60	20	193,79			
Destek	1000 TL ve altı	158	13,04	1,97	13	157,36	2,55	0,466	
	1001-1500 TL arası	89	12,81	2,05	13	144,89			
	1501-2000 TL arası	35	12,60	2,16	12	135,76			
	2001 TL ve üzeri	19	13,05	2,04	12	154,76			
Çevre ve ilişkiler	1000 TL ve altı	158	12,20	2,39	12	145,06	2,80	0,424	
	1001-1500 TL arası	89	12,55	2,15	12	154,47			
	1501-2000 TL arası	35	12,63	1,85	12	154,84			
	2001 TL ve üzeri	19	12,95	2,55	13	177,05			

* $p < 0,05$

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aylık harcamalarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 6.'da verilmiştir.

Tablo 6. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin aylık harcamalarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan oryantasyon alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu fark aylık harcaması 1000 TL ve altında olan öğrenciler ile aylık harcaması 2001 TL ve üzerinde olan öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Aylık harcaması 2001 TL ve üzerinde olan öğrenciler oryantasyon alt boyutundan aylık harcaması 1001 TL ve altında olan öğrencilere göre daha yüksek puan almıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aylık harcamalarına göre ölçekte yer alan diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 7.

Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kalınan yer	n	$\bar{x}$	s	M	Sıra Ort.	Z	p
Psikolojik danışma	Evde	195	32,47	5,60	32	28408,50	-1,44	0,149
	Yurtta	106	33,30	5,39	33	17042,50		
Bireyi tanıma	Evde	195	26,37	3,23	26	28412,50	-1,46	0,145
	Yurtta	106	26,75	3,45	27,5	17038,50		
Oryantasyon	Evde	195	17,35	3,02	18	30324,00	-1,28	0,202
	Yurtta	106	17,05	2,75	16	15127,00		
Yöneltme ve yerleştirme	Evde	195	17,21	2,77	18	28193,00	-1,78	0,076
	Yurtta	106	17,68	2,72	18,5	17258,00		
Destek	Evde	195	12,70	2,15	12	27610,50	-2,63	0,009*
	Yurtta	106	13,32	1,67	13	17840,50		
Çevre ve ilişkiler	Evde	195	12,37	2,18	12	28872,50	-0,82	0,414
	Yurtta	106	12,46	2,45	13	16578,50		

* $p<0,05$

Tablo 7.'de araştırma kapsamına alınan Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. incelendiğinde öğrencilerin kaldıkları yerlere göre ölçekte yer alan psikolojik danışma, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır($p>0,05$).

Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre ölçekte yer alan destek alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Yurtta kalan öğrencilerin destek alt boyutundan aldıkları puanlar, evde kalan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 8.

Öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Romantik birliktelik	n	$\bar{x}$	s	M	Sıra Ort.	Z	p
Psikolojik danışma	Var	142	32,46	5,32	32	145,52	-1,04	0,300
	Yok	159	33,03	5,73	33	155,89		
Bireyi tanıma	Var	142	26,63	3,03	27	151,63	-0,12	0,904
	Yok	159	26,39	3,54	27	150,44		
Oryantasyon	Var	142	17,46	2,85	18	156,77	-1,14	0,255
	Yok	159	17,04	2,99	17	145,85		
Yöneltme ve yerleştirme	Var	142	17,31	2,62	17	145,32	-1,09	0,274
	Yok	159	17,43	2,89	18	156,07		
Destek	Var	142	12,61	2,23	12	139,12	-2,31	0,021*
	Yok	159	13,20	1,76	13	161,61		
Çevre ve ilişkiler	Var	142	12,25	2,28	12	145,99	-0,97	0,332
	Yok	159	12,53	2,26	12	155,48		

* $p<0,05$

Öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 8.'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre ölçekte yer alan psikolojik danışma, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre ölçekte yer alan destek alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Karşı cinsle romantik birliktelikleri olmayan öğrencilerin destek alt boyutundan aldıkları puanlar anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 9.

Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alma durumlarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Destek alma	n	$\bar{x}$	s	M	Sıra Ort.	Z	p
Psikolojik danışma	Alan	28	34,32	5,12	33	175,45	-1,57	0,117
	Almayan	273	32,60	5,56	32	148,49		
Bireyi tanıma	Alan	28	27,43	2,53	27,5	172,25	-1,38	0,167
	Almayan	273	26,41	3,37	27	148,82		
Oryantasyon	Alan	28	18,18	2,16	19,5	177,93	-1,80	0,072
	Almayan	273	17,15	2,98	17	148,24		
Yöneltme ve yerleştirme	Alan	28	17,61	2,79	18,5	158,93	-0,52	0,604
	Almayan	273	17,35	2,76	18	150,19		
Destek	Alan	28	13,64	1,77	15	183,41	-2,14	0,033*
	Almayan	273	12,85	2,03	13	147,68		
Çevre ve ilişkiler	Alan	28	13,07	2,49	14	180,98	-1,97	0,049*
	Almayan	273	12,33	2,24	12	147,92		

* $p<0,05$

Tablo 9.'da araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alma durumlarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9.'da incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alma durumlarına göre ölçekte yer alan danışma, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alan ve almayan öğrencilerin bu alt boyutlardan aldıkları puanlar benzerdir.

Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alma durumlarına göre ölçekte yer alan destek alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alan öğrencilerin bu alt boyuttan aldıkları puanları destek almayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alma durumlarına göre ölçekte yer alan çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezinden destek alan öğrencilerin çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar destek almayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 10.

Öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Aile ile görüşme sıklığı	n	$\bar{X}$	s	M	Sıra Ort.	X ²	P	Fark
Psikolojik danışma	Her gün	108	32,90	5,87	32,5	154,40	6,63	0,085	
	2-3 günde bir	89	32,24	5,40	32	141,25			
	4-7 günde bir	72	32,46	4,76	32	143,15			
	Ayda bir	32	34,44	6,24	36	184,33			
Bireyi tanıma	Her gün	108	27,34	2,87	28	171,66	15,75	0,001*	1-2
	2-3 günde bir	89	26,26	2,84	26	140,52			1-3
	4-7 günde bir	72	25,39	3,81	25	124,99			1-4
	Ayda bir	32	26,88	3,94	29	168,92			
Oryantasyon	Her gün	108	17,80	2,66	18,5	167,25	7,01	0,072	
	2-3 günde bir	89	16,84	3,00	16	137,37			
	4-7 günde bir	72	17,19	2,56	17	147,19			
	Ayda bir	32	16,59	3,98	16	142,63			
Yöneltilme ve yerleştirme	Her gün	108	17,87	2,35	19	164,04	4,16	0,245	
	2-3 günde bir	89	17,06	3,09	17	144,16			
	4-7 günde bir	72	17,24	2,43	17	140,90			
	Ayda bir	32	16,91	3,55	17	148,75			
Destek	Her gün	108	12,93	2,03	13	151,75	2,83	0,418	
	2-3 günde bir	89	12,70	2,24	13	144,16			
	4-7 günde bir	72	12,99	1,72	13	148,56			
	Ayda bir	32	13,38	1,93	14,5	172,97			
Çevre ve ilişkiler	Her gün	108	12,60	2,23	12	158,97	3,67	0,299	
	2-3 günde bir	89	12,21	2,34	12	145,05			
	4-7 günde bir	72	12,26	1,85	12	139,74			
	Ayda bir	32	12,56	3,02	13,5	165,98			

* $p < 0,05$

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılması amacıyla yapılan Kruskal-Wallis testi sonuçları Tablo 10.'da verilmiştir.

Tablo 10. incelendiğinde araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre psikolojik danışma, oryantasyon, yönlendirme ve yerleştirme, destek ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu fark aileleri ile her gün görüşen öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Aileleri ile her gün görüşen öğrencilerin bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 11.

Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar

		Psikolojik danışma	Bireyi tanıma	Oryantasyon	Yöneltme ve yerleştirme	Destek	Çevre ve ilişkiler
Psikolojik danışma	r	1,00					
	p	.					
Bireyi tanıma	r	0,64	1,00				
	p	0,00*	.				
Oryantasyon	r	0,36	0,48	1,00			
	p	0,00*	0,00*	.			
Yöneltme ve yerleştirme	r	0,50	0,60	0,42	1,00		
	p	0,00*	0,00*	0,00*	.		
Destek	r	0,73	0,57	0,28	0,50	1,00	
	p	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	.	
Çevre ve ilişkiler	r	0,47	0,49	0,41	0,51	0,33	1,00
	p	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	0,00*	.

* $p < 0,05$

Tablo 11.'de araştırma kapsamına alınan öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan alt boyutlardan aldıkları puanlar arasındaki korelasyonların saptanması amacıyla yapılan Spearman korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan psikolojik danışma, bireyi tanıma oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme, destek ve çevre ve ilişkiler alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü korelasyonlar olduğu saptanmıştır ($p < 0,059$). Buna göre öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan herhangi birinden aldıkları puanlar arttıkça diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar da artmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar yer almaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, alt amaçlar ve verilerle tutarlı ve ilişkili olacak şekilde açıklanmıştır

Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımına göre katılımcıların cinsiyet dağılımı birbirine yakınlık göstermektedir. Katılımcıların birinci sınıf ve dördüncü sınıfların sayısal oranları eşit dağılımı gözlenmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun aylık harcamasının bin liranın altında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun evde ikamet ettiği bulgulanmıştır. Katılımcıların eğitim öğretim esnasında karşı cinse ilgi duyma oranlarının birbirine yakın dağılımı gözlenmektedir. Katılımcıların tamamına yakını rehberlik servislerinden hizmet almadığı bulgulanmıştır. Katılımcıların aileleri ile görüşme oranları birbirinden farklı dağılmıştır.

Öğrencilerin Ölçeğe Verdikleri Yanıtların Dağılımına göre Araştırmaya katılan Öğrencilerin destek alt boyutunda en çok katıldıkları önerme “Stres ile baş edebilme destek olmalıdır.” olurken, en az katıldıkları önerme ise “Akademik sıkıntı yaşadığımda yardım aldığım bir servis olmalıdır.” önermesidir.

Öğrencilerin oryantasyon alt boyutundaki en çok katıldıkları önerme “Okulumun Çevredeki ilgililerin okul hakkında bilgi edinmelerini sağlamalıdır.” önermesidir. Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Ait Tanımlayıcı İstatistiklere göre maddeler arası ve faktörler arası aritmetik ortalamalarda bir paralellik tespit edilmiştir. Bu araştırmaya göre aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistiklere göre ortalamalar arasında farklılıklar bulgulanmıştır.

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması göre araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre ölçekte yer alan bireyi tanıma, oryantasyon ve yöneltme ve yerleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Kadın öğrencilerin bireyi tanıma, oryantasyon ve yöneltme ve yerleştirme alt boyutlarından aldıkları puanlar erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

Bu bulgulara göre bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirme boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Sınıflarına Göre Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması sonucuna göre araştırma kapsamına alınan katılımcıların aylık harcamalarına göre oryantasyon boyutunda anlamlı bir farklılık tesbit edilmiştir. Akabinde diğer boyutlarda destek ve çevre ilişkiler boyutunda ise puanlama kısmında bir paralellik tesbit edilmiştir.

Öğrencilerin Kaldıkları Yerlere Göre Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması sonucuna göre destek boyutunda anlamlı bir farklılık bulgulanmıştır. Yurtta kalan öğrencilerin destek alt boyutundan aldıkları puanlar, evde kalan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinden aldıkları puanların karşılaştırılmasına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Öğrencilerin Karşı Cinsle Romantik Birliktelikleri Olması Durumuna Göre Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılmalı sonuna göre araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin karşı cinsle romantik birliktelikleri olması durumuna göre ölçekte yer alan destek alt boyutundan aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Karşı cinsle romantik birliktelikleri olmayan öğrencilerin destek alt boyutundan aldıkları puanlar anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan katılımcıların alt boyutlarından destek boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer boyutlarda ise fark anlamsızdır.

Öğrencilerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezinden Destek Alma Durumlarına Göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması bu bulgulara göre araştırmaya kapsamına alınan Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde okuyan tüm sınıflardaki öğrencilerin rehberlik merkezinden destek alma durumlarına göre ölçekte yer alan çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır Psikolojik Danışma ve Rehberlik merkezinden destek alan öğrencilerin çevre ve ilişkiler alt boyutundan aldıkları puanlar destek almayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Aileleri İle Görüşme Sıklıklarına Göre Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinden Aldıkları Puanların Karşılaştırılması Öğrencilerin aileleri ile görüşme sıklıklarına göre Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ölçeğinde yer alan bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bu fark aileleri ile her gün görüşen öğrencilerden kaynaklanmaktadır. Aileleri ile her gün görüşen öğrencilerin bireyi tanıma alt boyutundan aldıkları puanlar diğer öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Bu bulgulara göre araştırmaya kapsamına alınan psikolojik danışma ve rehberlik bölümünde okuyan tüm sınıflardaki öğrencilerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin bireyi tanıma alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık Ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Ölçeğinde Yer Alan Alt Boyutlardan Aldıkları Puanlar Arasındaki Korelasyonlar Bu bulgulara göre araştırmaya kapsamına alınan Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde okuyan tüm sınıflardaki öğrencilerin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentileri psikolojik danışmanlık boyutunda anlamlı bir farklılık görülmezken, bireyi tanıma, oryantasyon, yöneltme ve yerleştirmek, destek ve çevre ilişkiler yüksek boyutta bir anlamlılık tespit edilmiştir.

Bu konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalarda ise Grant (1954), öğrencilerin danışman rollerini nasıl algıladıklarını araştıran çalışmasında; öğrencilere eğitsel

planlama, mesleki planlama, kişisel ve duygusal konularda kimlerden yardım istediklerini sormuştur. Bulguların analizinde, öğrencilerin en çok eğitsel ve mesleki planlama konusunda danışmanlardan yardım isteğinde bulundukları ortaya çıkmıştır.

Okul danışmanlarının fonksiyonları ile rehberlik programının öğrencilere yaptığı temel yardımın ne olduğunu inceleyen Gibson (1962), araştırmalarında öğrencilerin %95'inin rehberliğin sadece programlara öğrencilerin bir takım özelliklerinin geliştirilmesi için eklendiğini ama öğrencilerin %27'sinin kişisel sorunların çözümünde bunların yeterli olmadığını, % 56'sının okuldaki rehberlik programından haberi olmadığını bulmuştur.

Levinton (1977), tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerden okul rehberlik etkinliklerini kendi ihtiyaçları açısından önem sırasına göre dizmeleri istenmiş ve ilk dört sırayı mesleki rehberlik, arkadaşlık ilişkileri, ebeveyn çocuk ilişkisi ve öğretmen-öğrenci ilişkilerindeki sorunları konu alan rehberlik çalışmalarının aldığı saptanmıştır (Doğan, 1996). Hadley, H. R. (1988) ve Lee, R. S. (1993), yaptıkları bir araştırmada öğrencilerin sınıf içi rehberlik etkinliklerinin kendi saygı ölçümlerinden daha fazla başarı üzerinde etkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca sınıf içi rehberlik etkinliklerinin akademik başarı üzerinde pozitif bir etki yaptıklarını bulmuşlardır ve bulgular sürekli (Kızıl, 2007).

Foxand Butler (2003), bir çalışmalarında araştırmaya katılan öğretmenlerin % 97 oranında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini “çok gerekli” ya da “gerekli” olduğu görüşünde olduklarını belirtmişlerdir (Cooper, Hough ve Loynd, 2005).

Aydın (1987), tarafından gerçekleştirilen araştırmada, öğrencilerin psikolojik danışma ve uygulamalarına ilişkin algı ve beklentileri incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre;

- Araştırmaya katılanların % 50'sinin okullarda bir rehberlik servisinin bulunduğundan haberleri olmaktadır. %49.67'si böyle bir servisin varlığını bile bilmemektedir.
- Öğrencilerin rehberlik servisine başvuru ve servisin faaliyetlerine katılma oranları oldukça düşüktür.

- Öğrenciler tarafından rehberlik uzmanlarının en önemli görevleri ‘sorun çözme’ ve ‘test uygulama’ olarak algılanmaktadır. Böylece öğrencilere rehberlik uzmanlarının, sorunların oluşmasını önlemeye yönelik görevlerinin tam olarak algılanmadığı görülmektedir.
- Düşük orandaki bir öğrenci grubu, rehberlik uzmanlarının ‘öğrencinin kendini tanımasına yardım etme’ görevini dile getirmişlerdir.
- Öğrenciler uzmanların kendilerine değer vermelerini yakın olmalarını, gizlilik ilkelerine uymalarını ve uzmanlarla yalnız görüşebilecekleri bir danışma odasının sağlanmasını istemektedirler.

Demircioğlu (1970), rehberlik servisi olan liseler ile rehberlik servisi olmayan liselerde öğrenim gören öğrencilerin genel problem ortalamalarının karşılaştırılmasını araştırma konusu yapmıştır. Araştırma bulguları rehberlik servisi olan liselerdeki öğrencilerin, rehberlik servisi olmayan liselerdeki öğrencilere göre problem ortalamalarının anlamlı derecede düşük olduğunu göstermektedir. Araştırma bulguları ayrıca rehberlik servisi bulunan okullardaki öğrencilerin kaygı seviyeleri daha az, geleceğe bakış açısından da daha olumlu olduğunu, bu öğrencilerin düşüncelerini ortaya koymada daha cesur davrandıklarını, problemlerini ortaya koymada atak ve samimi olduklarını belirlemiştir (Polat,2007).

Özdemir (1991), “Bazı Değişkenler Açısından Öğrenci, Danışman ve Yöneticilerin, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi” adlı araştırmasında, kız öğrencilerin erkeklere göre, yaşı küçük olanların yaşı büyük olanlara göre, kentte yaşayanların köyde yaşayanlara göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Deniz (1993), liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili beklentilerini bazı değişkenlere göre analizini yapmıştır. Araştırma sonucunda, yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin çok fazla sayıda beklentilerin olduğu ortaya çıkmıştır. Koçak (2001), “Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)” konulu araştırmasında ortaöğretim okullarındaki mesleki rehberlik çalışmalarının mevcut durumunu incelemiş ve yetenek testlerinin uygulanmadığı (%65), öğretmenlerin, hizmet öncesinde aldıkları rehberlik eğitimini

yetersiz buldukları (%12) sonuçlarına ulaşmıştır. Kurt (2003), bu araştırmada, ortaöğretim okullarındaki, son sınıf öğrencileri ile rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, eğitsel rehberlik hizmetlerinin, uygulama ve değerlendirme boyutları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ortaöğretim okullarındaki eğitsel rehberlik alanındaki mevcut durum saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada, öğrenci görüşleri toplam 28 sorudan oluşan “Öğrencilerin, Uygulanan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerini Niteliksel Değerlendirme Anketi” ve öğretmen görüşleri toplam 36 sorudan oluşan “Öğretmenlerin, Uygulanan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerini Niteliksel Değerlendirme Anketi” ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Gaziantep il merkezindeki okullardan seçilen 14 devlet ve özel ortaöğretim okulundaki 325 son sınıf öğrencisi ile 87 psikolojik danışman (rehber öğretmen) oluşturmaktadır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzdelik ve ki- kare teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre öğretmen ve öğrenci görüşleri, okul türlerine göre karşılaştırılması 37 yapılarak eğitsel rehberlik alanındaki mevcut durum belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada:

- 1- Öğrencilere eğitsel rehberlik konuları hakkında yeterli bilgilerin verilmediği,
- 2- Öğrencilerin yeteneklerini belirlemek amacıyla yapılan testlerin yetersiz olduğu saptanmıştır.

“Göğen (1997), okul rehberlik bürolarının rolü ve rehberlik programı amaçlarının lise birinci sınıflarında gerçekleşme düzeyini araştırmıştır. Araştırma sonuçları bulgulara göre şöyledir:

- Öğrenciler, okullarındaki rehberlik bürolarının ve rehber öğretmenlerin varlığından bilgi sahibidirler.
- Psikolojik danışman (rehber öğretmen) tarafından dersler, not sistemi, boş zamanların değerlendirilmesi, arkadaşlık ilişkileri, sınava hazırlanma, sınav yönetmeliği vb. konularda okul içinde bilgiler verilmektedir. Öğrenci Tanıma Formu doldurmuşlardır.
- Bu form haricindeki öğrenciyi tanıma teknikleri sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından uygulanmamıştır. Öğrenciyi tanımaya bilgi toplama kaynakları sınırlık almıştır.

Rehberliğin en önemli işlevlerinden biri olan eğitimsel ve mesleki yönlendirmenin yerine getirilmediği, bunun yapılabilmesi için gerekli ilgi, yetenek envanterlerinin uygulama ve değerlendirme çalışmaları yapılmamıştır”. Erkin (1991), “Veli ve Öğretmenlerin Algılarına Göre İlkokul Rehberlik Uzmanının Rolü ve İşlevi”ni araştırmıştır. Araştırmanın örneklem grubu ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel İlkokulunda 146 veli 17 öğretmen oluşturmuştur. Yapılan analizler sonucunda ilkokul rehberlik hizmetlerinin gerekliliği ve önemi konusunda veli ve öğretmenlerin görüş birliğinde oldukları saptanmıştır. Baymur (1961), “Lise ve Dengi Okullara Devam Eden Öğrencilerin Problemleri” konulu araştırmasında en önemli bulgu, lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin kendilerini çok problemli hissetmeleridir. Lise ve dengi okullara devam eden öğrencileri birinci derecede üzen problem alanlarının okul yaşamı ile gelecek (istikbal) kaygıları olduğu görülmüştür. İstikbal ile ilgili kaygılarının çoğu arzu duyulan okula girememek, parasızlıktan veya imtihan engellerini aşamamak yüzünden yükseköğrenime devam edememek olduğu anlaşılmıştır. Gençlerin seçecekleri çeşitli meslekler, hayatta tutabilecekleri işler hakkında da bilgi ve rehberliğe ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. Ülkü (1978), tarafından yapılan deneysel bir araştırmada lise birinci sınıfta yürütülen grup rehberliğinin; denek öğrencilerinin ölçülen ilgileri ve ileride seçmeyi kararlaştırdıkları meslekler arasında bir uygunluk sağlamada etkili olmadığı ancak fen alanlarında kazanılacak başarı için, ilginin yanı sıra yeteneklerin de dikkate alınması gerektiği hususunda bir iç görüş geliştirmelerine yardımcı olduğu, denek öğrencilerinin benlik algılarını olumlu yönde değişmelerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Kuzgun (2000), tarafından yapılan bir deneysel araştırmada okullarda sunulan mesleki rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun meslekleri tanımalarına ne derece katkıda bulunduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Kuzgun’un yaptığı bu araştırmada sunulan mesleki rehberlik hizmetinin, öğrencilerin sözlü düşünme yeteneği dışındaki mekanik hesaplama ve sosyal hizmet ilgilerini ve bunlara ilişkin meslekleri daha iyi tanımakta olduklarını, böylece mesleki rehberlik hizmetlerinin, özellikle bu alanlarda yeteneklerine uygun meslekleri daha iyi tanımlarında etkili olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmadan, elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir. Amaç, ilerde yapılacak araştırmalara ışık tutabilmektir. Bu araştırmada sadece PDR öğrencileri ele alınmıştır. Yapılacak yeni araştırmalarda

öğretim elemanlarının da problem çözme becerileri incelenebilir ve öğretim elemanlarının problem çözme becerileri ile öğrencilerin problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelenebilir.

1. Sadece bu araştırma sonuçlarını değil psikoloji alanında yapılan araştırmaların genelini dikkate alırsak, ailelerin bireylerin yaşamlarında çok belirleyici bir etkisinin olduğu açıktır. Bu nedenle anne-baba eğitime çocukların ilköğretim döneminden üniversite eğitime kadar çok önem verilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve medyanın işbirliğiyle ailelere problem çözme konusunda seminerler verilebilir, broşürler dağıtılabilir ve çeşitli programlar düzenlenebilir.
2. Sadece psikolojik danışman adaylarının değil, yeni araştırmalarda farklı öğretim kademelerinde görev yapmakta olan psikolojik danışmanların problem çözme becerileri incelenebilir. Böylece mesleğin için de tecrübe kazanmanın problem çözme becerisinin gelişmesine etkisi de tespit edilebilir.
3. Yapılacak yeni araştırmalarda PDR öğrencileri ile farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin problem çözme becerileri karşılaştırılabilir ve alınan psikoloji eğitiminin problem çözme becerisine olan etkisi araştırılabilir.
4. Bu araştırma Türkiye’de bulunan farklı üniversitelerdeki PDR öğrencileri üzerinde gerçekleştirilip karşılaştırma yapılarak genişletilebilir.
5. PDR öğrencilerinin problem çözme becerileri, anne-babanın eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey, akademik başarı durumu, empatik becerileri, kişilik özellikleri vb. değişkenler açısından da ele alınıp araştırılabilir.
6. Araştırma sonucunda öğrencilerin problem çözme becerileri öğrenim düzeyi arttıkça yükselmektedir bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu bizi psikolojik danışmanlık eğitiminin etkili olduğu sonucuna götürebilir. Ancak meslekte çok önemli bir yeri olan problem çözme becerilerinin daha çok geliştirilmesi için problem çözme becerisini artıracak uygulamalara ağırlık verilebilir.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, B. (2014). *İlk ve ortaokul öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerine yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yalova ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akkök, F., ve Watts, T.G. (2006). *Mesleki bilgi, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri. Türkiye ülke raporu*. Ankara: İşkur Dökümanları.
- Akman, Y. (1992). İlköğretimde rehberliğin yeri ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 317.
- Altıntaş, E. (2006). Psikolojik Danışma ve Psikolojik Danışmanın Önemi. *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9 (1), 263-299.
- Atıcı, M., Özyürek, R., ve Çam, S. (2005). Okul danışmanlığı uygulamalarının yetkinlik beklentisi algıları ve mesleki benlik saygısı üzerindeki etkilerinin boylamsal olarak incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (24), 7-26.
- Aydın, A. (1987). Öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarına ilişkin algı ve beklentileri. *Eğitim ve Bilim*, 12 (65), 61-69.
- Aydın, B. (Ed). (2012). *Rehberlik*. Ankara: Pegem.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bariki, B.G., ve Mukhopadhyay, B. (2008). *Guidance and counseling - A manual*. New Delhi: Sterling.
- Başaran, M. (2008). *İlköğretim okullarındaki yönetici ve sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerinden beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baymur, F. (1961). *Lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin problemleri*. M.E.B. Talim ve Terbiye Dairesi, Test ve Araştırma Bürosu Yayını, Ankara.
- Binbaşoğlu, Ç. (1987). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.

- Bogensneider, K. (1996). An ecological risk / protective theory for building prevention programs, policies, and community capacity to support youth. *Family Relation*, 45 (2), 127-132.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32 (7), 513-531. DOI: 10.1037/0003-066X.32.7.513
- Brown, T, A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (10.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Catalano, R. F., Berglund M. L., ve Ryan J. A. M, (2002). Positive youth development in the united states: research findings on evaluations of positive youth development programs. *Prevention and Treatment*, 5.
- Conyne, R. K. (1997). Educating students in preventive counselling. *Counsellor Education and Supervision*, 36 (4),259-270.
- Cooper, M., Hough, M., ve Loynd C. (2005). Scottish secondary school teachers' attitudes towards, and conceptualisations of, counselling. *British Journal of Guidance & Counseling*. 33 (2),199-221.
- Coşkun, K. (2006) *Genel liselerde mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği)*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Çolakoğlu, Ö. M., ve Büyükekşi, C. (2014). Açımlayıcı faktör analiz sürecini etkileyen unsurların değerlendirilmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 2, 58-64.
- Demircioğlu, C. (1970). *Rehberlik servisi olan liseler le rehberlik servisi olmayan lise öğrencilerinin genel problem ortalamalarının karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Deniz, M., E. ve Erözkan, A. (Edt.) (2008). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Maya.
- Deniz, Z. (1993). *Liselerdeki yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin beklentilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Doğan, S. (1996). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında meslek kimliğinin gelişimi ve bazı sorunlar. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (7), 32-44.
- Doğan, S. (2000b). Psikolojik danışman eğitiminde akreditasyonun gereği ve bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 31-38.
- Eisenberg, S., ve Delaney, D. (1993). *Psikolojik danışma süreci*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ELGPN (European Lifelong Guidance Policy Network) (2012). *Lifelong guidance policy development: glossary*. [Çevrim-içi: <http://www.elgpn.eu/publications/browse-bylanguage/english/elgpn-tools-no.-2-llg-glossary/>, Erişim tarihi: 18 Haziran 2016]
- Erdoğan, İ. (2002). *Eğitimde değişim yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erkan, S. (2000). *Grup rehberliği etkinlikleri*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erkin, Y. (1991). *Ortadoğu Teknik Üniversitesi hazırlık öğrencilerinin öğrenci kişilik hizmetlerinden beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Fouad, N. A. (2007). Work and vocational psychology: Theory, research, and applications. *Annual Review of Psychology*, 58, 543-564.
- Gibson, R. L. (1962). Pupil opinion of high school guidance programs. *Personnel and Guidance Journal*, 40, 453-457, USA. (Çeviren Görkem, N.). (1985). Öğrencilerin rehberlik uzmanından gördükleri hizmetlerle bekledikleri hizmetler arasındaki fark. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Göğen, H. (1997). *Okul rehberlik bürolarının rolü eğitim programları içinde yer alan lise 1. sınıflarda gerçekleşme düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Grant, C.W. (1954). How students perceive the counselor's role. *Personel and Guidance Journal*, Cilt 32.
- Güleç, H. (2009). Psikiyatride psikometri: Temel kavramlar. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 175-186.
- Güven, M. (2008). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hıdır, A. (2010). *Ortaöğretim sunulan rehberlik hizmetlerinin öğrenci kazanımlarının amacına ulaşma düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Holland, J.L. (1997). *Making vocational choices; A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Florida: PARInc.
- Ivey, A.E., Ivey, M.B., ve Downing, L. (1987). *Counseling and psychotherapy*. Massachusetts: Allyn and Bacon A Division of Simon And Schuster, Inc.
- Kalın, Ş. (1999). *Ankara ili ilköğretim okullarında görevli rehber öğretmenleri "ilköğretimde rehberlik" konusundaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Kantarcıoğlu, S. (1987). *Rehberlik*. Ankara: Cam Matbaa.
- Kaya, A. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kelly, J. G. (2000). Wellness as an ekological enterprise. *The Promotion of Wellness in Children and Adoloscent*. (Ed. In Dante Cicchetti, et al.), 101-131.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: AlkımYayımevi.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara.
- Kızıl, D. (2007). *Ortaöğretim kurumlarındaki rehber öğretmenlerin ve sınıf rehber öğretmenlerin sınıf içi rehberlik etkinlikleri ile ilgili görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Kinra, A. (2008). Guidance and counselling. *Dorling Kindersey*. India: Peaarson
- Koçak, R. (2001). *Ortaöğretim okullarındaki mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurt, B. (2003). *Ortaöğretim kurumlarında eğitsel rehberlik hizmetlerinin uygulama ve değerlendirme boyutları açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzurum.
- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖYSM Yayınları.
- Levinton, J.S. (1977). The ecology of deposit feeding communities: Quisset Harbor, Massachusetts. In: Coull, B, C (ed.) *Ecology of marine beth*. University of South Carolina Press, Colombia,- 191-228.
- Mayer, G. R. (2001) Antisocial behavior: Its causes and prevention within our schools. *Education and Treatment of Children*, 24 (4) ,414-429.
- Meydan, C. H.,ve Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. DetayYayıncılık.
- Meyvecioğlu; M. (1984). *Rehberlik ders notları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1985). Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, *MEB Tebliğler Dergisi*, Sayı 2201.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2001). Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yönetmeliği, *24376 Sayılı Resmi Gazete*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Özel eğitim ve rehberlik hizmetleri genel müdürlüğü, ilköğretim ve ortaöğretim kurumları sınıf rehberlik programları*. Ankara.
- Mocan A. G. (1995). Western models of counseling and psychoterapy within Turkey: Crossing cultural boundaries. *Counseling Psychologist*, 25, 22-40.
- Morttensen, D. G., ve A. M. Schmuller (1966). *Guidance in today's schools*. New York: John Wiley and Sons.

- Munro, B. (2005). *Statistical methods for health care research*. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins.
- Muro, James J., ve Kottman, T. (1995). *Guidance and counseling in the elementary and middle school*. Wisconsin.
- Nazlı, S. (2007). Okul yöneticilerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini algılamaları. *Eğitim Araştırmaları*, 26, 155- 166.
- Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları* (Çev: Editör, Füsün Akkoyun). Cassell Educational Limited, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nugent, F.A. (1990). *An introduction to the profession of counseling*. Ohio: Merrill Publishing Company.
- Onur, B. (1985). *Ergenlik psikolojisi*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık LTD. ŞTİ.
- Öcal, M. (2004). *Eğitimde rehberlik*. İstanbul: Düşünce Kitapevi.
- Özdemir, E. İ. (1991). *Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. (2. Baskı) Ankara: PDREM Yayını.
- Özoğlu, S. Ç. (2007). *Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özyürek, R., ve Atıcı, M. (1995). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (17), 33-42.
- Patterson, L.E. and Eisenberg, S. (1983). *The counseling process*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Polat, C. (2007). *İlköğretim okulları sekizinci sınıf öğrencilerinin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Saban, A. (2000) *Öğrenme ve öğretme süreci - Yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Ertem Matbacılık.
- Shertzer, B., ve Stone, S. C. (1976). *Fundamentals of counselling* (3rd ed.) Boston: Houghton, Mifflin Company.
- Şahin,H. (2004). *Kişisel rehberlik ve psikolojik danışma*. (Ed. Alim Kaya) (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Ekinox
- Tabachnick, B.G.,ve Fidell, L.S. (2001) *Using Multivariate Statistics*. (4th Edition). Boston: Allyn and Bacon.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik danışma ve rehberlik teori uygulama*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ültanır, E. (1998). İlköğretim Birinci Kademesinde Rehberliğin Gereği, Danışman ve Öğretmenlerin Roller, *VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Cilt 1.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 102- 111.
- Waltz, C.F.,Strickland, O.L., ve Lenz, E.R. (2010). *Measurement innursing and health research*. Springer, New York.
- Weissberg, R. P. and Douglas, B. (1997). A Meta-analytic review of primary preventaion programs for children and adolescent contributions and caveats. *American Journal of Community Psychology*, 25, 207-215.
- Worthington, R., ve Whittaker, T. (2006) Scale Development Research. A Content Analysis and Recommendations for Best Practices. *The Counseling Psychologist*, 34, 806–838. doi: 10.1177/0011000006288127
- Yavuzer, H. (2005). *Gençleri anlamak*. İstanbul Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. Ankara: Nobel

Yeşilyaprak, B., Güngör, A. ve Kurç, G., (1996). *Eğitsel ve mesleki rehberlik*. (2. Baskı). Ankara: Varan Matbaacılık.

Yıldız, K. (1982). *Mesleki rehberliğin bireylerin yetenek ve ilgilerine uygun meslekleri tanımlarına etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları,188.

Yörükoğlu, A. (1986). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunları*. (3. Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EKLER

EK-1

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜKNEAR EAST UNIVERSITY
PRESIDENT'S OFFICE

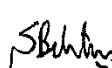
Ref: RY-0322/2015

29/05/2015

Faks No: 6502062

**Girne Amerikan Üniversitesi Rektörlüğü'ne
Girne**

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Doktora Programı öğrencisi Pembe Can, "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri" konulu anket çalışmasını Üniversitenizin ilgili bölüm öğrencileri üzerinde de uygulamak istemektedir.

**Prof. Dr. Şenol Bektas
Rektör Vekili**

Ek: Anket Örneği (4 Sayfa)

Gönüllü öğrenciler için

Uygundur.

2.7.15

EK-2

REKTÖRLÜK
PRESIDENT'S OFFICE

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY
KUZEY KIBRIS KAMPUSU ♦ NORTHERN CYPRUS CAMPUS

ODTÜ KUZEY KIBRIS KAMPUSU
KALKANLI, GÜZELYURT, K.K.T.C
MERSİN 10 TÜRKİYE
T: +90 392 661 20 15
F: +90 392 661 20 09 / +90 392 661 20 19
ncc@metu.edu.tr
www.kkk.odtu.edu.tr

24231222 - 044-15- 004383

05.06.2015

Sn. Prof. Dr. Şenol Bektaş

Yakın Doğu Üniversitesi

Rektör Vekili

Prof. Dr. Hüseyin Uzunbıyık'a iletilmiştir
16/6/2015

29.05.2015 tarih ve RY-0325/2015 sayılı yazınızla talep ettiğiniz, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı öğrencisi Pembe Can'ın doktora tezi kapsamında yapmak istediği anket çalışması için Üniversitemiz olarak katkıda bulunmak isteriz. Ancak, Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde yapılan ve/veya ODTÜ çalışanları/öğrencileri tarafından yürütülen ve insan katılımcılardan bilgi toplamayı gerektiren tüm çalışmalar, ODTÜ İnsan Araştırmaları Etik Kurulu onayına tabidir. Bu nedenle, söz konusu öğrencinizin <http://sbe.metu.edu.tr/tr/etik-kurul> adresine başvurarak Etik Kurul'dan izin alması gerektiği hususunu dikkatinize sunar, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Tanju Mehmetoğlu

ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampusu

Rektör Yardımcısı

Pembe Can'a iletilmiştir
At
22/06/2015

EK-3

9/13/2017

Posta - pembedan.67@hotmail.com

RE: PEMBE CAN

Rektörlük Özel Kalem

15.6.2015 (Pzt) 11:18

Kime: 'pembe can' <pembedan.67@hotmail.com>;

Bilgi: aadalier@ciu.edu.tr <aadalier@ciu.edu.tr>;

Merhaba Pembe hanım,
Talebiniz uygun bulunmuştur.
İyi çalışmalar diler saygılar sunarım

Nazife Çelik

From: pembe can [mailto:pembedan.67@hotmail.com]**Sent:** Friday, June 05, 2015 2:22 PM**To:** rektor@ciu.edu.tr**Subject:** PEMBE CAN

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

NAZİFE HANIMIN DİKKATİNE,

Yakın Doğu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma doktora öğrencisi ve aynı zamanda üniversitenin kadrolu tam zamanlı hocasıyım. Benim doktora tez konum Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde okuyan üniversite öğrencilerimizin psikolojik danışma ve rehberlik servisinden beklentileri konusunda bir çalışma yapmak için üniversitenizin iznini almak istiyorum.
Gerekenin yapılması için bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

SAYGILARIMLA
PEMBE CAN

EK-4

10/06/2015 15:09 6302919

AKADEMİK İŞLER

PAGE 01/01

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eastern Mediterranean University

"Uluslararası Kariyer İçin"
"For Your International Career"

Rektörlük / Rector's Office

Sayı: RKY01-2015-0971

09 Haziran 2015

Yakın Doğu Üniversitesi Rektörlüğü
LEFKOŞA

Konu: RY-0321/2015 sayılı yazınız hk.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Doktora Programı öğrenciniz Pembe Can'ın, "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezlerinden Beklentileri" konulu anket çalışmasını Üniversitemizin ilgili bölümlerinde uygulaması talebi Rektörlük tarafından uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Ahmet SÖZEN
Rektör Yardımcısı
Akademik İşler

AS/st.

ÖZGEÇMİŞ

1977 Dilekkaya köyünde doğdu. Sırasıyla Gaziköy İlkokulu, Akdoğan köyünde bulunan Polatpaşa Ortaokulu'nu, Lefkoşa'da bulunan 20 Temmuz Lise'sini bitirdi. Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimini Yakın Doğu Üniversitesi'nde tamaladı.

1994-1999 yılları arasında Yakın Doğu Üniversitesi Kütüphanesi, 1999-2006 yılları arasında Yakın Doğu Banka'sında görev yaptı. 2010 yılından beri yine Yakın Doğu Üniveristesi'nde ders vermektedir.

Ankara'da Aile Danışmanlığı eğitimini tamamlamıştır. Sonrasında ise merkezi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet'i Mağusa şehrinde olan Sena Aile Destekleme ve Eğitim Derneğini 2017 kurmuştur.